

To vote or not to vote

Een kwalitatief onderzoek naar de
begrijpelijkheid van de stellingen
van **StemWijzer 2015**

StemWijzer.nl

Melanie Oudshoorn
3682854
Bachelor eindwerkstuk
Communicatie- en Informatiewetenschappen
Faculteit Geesteswetenschappen
Begeleid door dr. B. Holleman

Abstract

Voor de verkiezingen van de Provinciale Staten 2015 hebben kiezers weer een keuze moeten maken. Dit is niet gemakkelijk door de verschillende partijen die meedoen en de verschillende standpunten die zij innemen. Mensen zijn daarom op zoek naar meer informatie om een goede keuze te kunnen maken. Hiervoor maken zij veel gebruik van stemhulpen. Deze stemhulpen, ook wel Voting Advice Applications (VAAs) genoemd, hebben als doel het begrip in politieke kwesties te vergroten en inzicht in partijstandpunten te verkrijgen. In dit onderzoek staan het begrip van de stellingen en de volgende onderzoeksvraag centraal: *In welke mate worden de stellingen die StemWijzer voorlegt aan zijn gebruikers begrepen en op welke wijze wordt onbegrip bij het beantwoorden van de stellingen van StemWijzer geuit en opgelost?*

Door een kwalitatieve onderzoeksmethode is de centrale vraagstelling beantwoord. Uit de resultaten is gebleken dat de participanten veel verschillende begripsproblemen ondervonden bij het beantwoorden van de stellingen, zowel tekst-gerelateerde als context-gerelateerde problemen. De begripsproblemen werden voor een groot deel gecategoriseerd door de uitingen van de participanten. Voor de oplossing van het begripsprobleem werd door de participanten geen gebruik gemaakt van andere hulpmiddelen, zoals de partijtoelichting. De participanten kozen merendeels voor de antwoordoptie 'geen van beide' wanneer er sprake was van een begripsprobleem. Geconcludeerd kan worden dat veel stellingen onduidelijk zijn en het doel om kiezers duidelijkheid te geven niet optimaal wordt bereikt.

Inleiding

Op 18 maart jongstleden hebben de verkiezingen voor de Provinciale Staten weer plaatsgevonden. Van alle stemgerechtigden heeft 47, 5% op deze dag zijn stem uitgebracht (NOS, 2015). Een groot deel van deze stemmers maakt voor het bepalen van de stemkeuze gebruik van een *Voting Advice Application* (VAA) (Krouwel & Van der Pol, 2014; Holleman, Kamoen & De Vreese, 2013).

Een VAA is een online tool die gebruikers wegwijs maakt in de standpunten van de politieke partijen. De politieke voorkeuren van de gebruiker worden door middel van het beantwoorden van stellingen vergeleken met de partijstandpunten (Krouwel & Van der Pol, 2014). De eerste online stemhulp, StemWijzer, werd voor het eerst ingezet bij de verkiezingen van 1998. In dat jaar maakte al een kwart miljoen mensen gebruik van StemWijzer. Dit aantal is alleen maar gegroeid tot 4,5 miljoen gebruikers bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2012 (Krouwel & Van der Pol, 2014). In totaal maakten in 2012 bijna 6 miljoen mensen gebruik van een stemhulp. Daarom kan aangenomen worden dat ook voor de Provinciale Statenverkiezing van dit jaar weer veel mensen gebruik hebben gemaakt van deze tools.

De afgelopen jaren hebben kiezers steeds meer moeite gehad met het maken van een keuze voor een politieke partij. Tot de jaren '60 was het Nederlandse politieke veld nog erg voorspelbaar. Partijen waren verbonden met een bepaalde ideologie en kiezers stemden binnen de eigen zuil. In het hedendaagse politieke landschap zijn diezelfde partijen niet meer verbonden met een ideologie. Daarnaast komen er steeds meer partijen bij en voelen mensen zich ook steeds minder verbonden met een partij (Holleman, Kamoen & De Vreese, 2013; Krouwel & Van der Pol, 2014). Cedroni & Garzia (2010) noemen dit de '*individualization of politics*'. Door deze ontwikkeling is de keuze voor een politieke partij voor veel mensen moeilijker geworden. Om een goede afweging te kunnen maken hebben zij vaak meer informatie nodig. Stemhulpen bieden hierin een uitkomst, omdat zij de gebruiker van informatie voorzien over de positie van de politieke partijen (Boogers & Voerman, 2003; gelezen in Cedroni & Garzia, 2010).

De stijging van het aantal kiezers dat minder verbonden is met een partij zorgt voor een stijging naar de vraag om stemadvies. Deze populariteit van VAAs veronderstelt een grote invloed op het stemgedrag. Dit heeft als gevolg dat het massale gebruik mogelijk ook een grote invloed heeft op het politieke landschap. Dat stemhulpen effect hebben op het stemgedrag blijkt ook uit onderzoek van Ruusuvirta & Rosema (2009; gelezen in Krouwel & Van der Pol, 2014). Vooral zwevende kiezers blijken beïnvloed te worden door het stemadvies. Ongeveer de helft van de kiezers heeft aangegeven dat het advies van de stemhulp uiteindelijk invloed heeft gehad op de partijkeuze. Ook heeft een deel van de gebruikers die vooraf een mening had, aangegeven zijn stemkeuze na het invullen van de

stemhulp te hebben aangepast. Een kleine kanttekening hierbij is dat het stemadvies wel enigszins aan moest sluiten bij de idealen van de gebruiker.

Het effect van VAAs op de politieke participatie is volgens Cedroni & Garzia (2010) gericht op de cognitie en het gedrag van de gebruikers. Zo motiveert een stemhulp de gebruiker om zelf meer informatie te vergaren over de politieke partijen en hun standpunten. Daarnaast kan de invloed van de stemhulp zich richten op zowel de kwaliteit als de kwantiteit van het stemgedrag van de participanten. De kwaliteit heeft hierbij betrekking op dat wat gebruikers gaan stemmen, terwijl de kwantiteit betrekking heeft op óf de gebruikers gaan stemmen. Deze mogelijke effecten van VAAs zijn voor de provincie een goede reden geweest om te investeren in deze stemhulpen. In Nederland bestaan meerdere stemhulpen, maar vanwege de beperktheid van dit onderzoek wordt er enkel gekeken naar de VAA in de vorm van StemWijzer van de provincie Utrecht.

StemWijzer heeft als doel om kiezers de benodigde informatie aan te reiken, zodat een onderbouwde keuze voor een politieke partij gemaakt kan worden. Deze VAA had vanaf het begin al een educatief doel: enerzijds het vergroten van het politieke begrip van de gebruikers met betrekking tot de politieke programma's, anderzijds de inhoud van de verkiezingen belichten en ondersteuning geven bij het maken van een keuze tussen de partijen. De stemhulp is makkelijk en snel te gebruiken, doordat de informatie in korte overzichtelijke stellingen wordt weergegeven. De bedoeling is dat de gebruiker hierdoor op een leuke en laagdrempelige manier inzicht krijgt in bestaande politieke kwesties (Holleman, Kamoen & De Vreese, 2013). Het is om die reden noodzakelijk dat de stellingen zijn ontworpen voor maximale bruikbaarheid. De redactie van StemWijzer besteedt naar eigen zeggen dan ook veel aandacht aan de stellingen om deze zo duidelijk en eenvoudig mogelijk te maken (StemWijzer, 2015). Het verkeerd begrijpen van de stemhulp kan immers resulteren in een niet passend stemadvies. Om het begrip van de gebruikers in politieke kwesties te vergroten en meer inzicht in partijstandpunten te geven, is het van belang dat de gebruikers van StemWijzer de stellingen begrijpen. Er is echter nog niet eerder gekeken of de gebruiker de stemhulp, en met name de stellingen, echt begrijpt. De vraag is echter of de stemhulp zijn doelstellingen wel waar maakt.

Begrip is het vermogen van de lezer om bepaalde informatie te verkrijgen uit een tekst en deze informatie toe te kunnen passen (Duffy & Kabance, 1982). Tekstbegrip kan theoretisch gezien opgedeeld worden in twee niveaus; op het tekstuele niveau en op het niveau van het situatiemodel (Land, 2009). Met tekstuele kennis worden de relaties en concepten, die direct in de tekst staan, bedoeld. Moeilijke woorden en ontkennende zinnen worden hier ook onder geschaard. Over het algemeen geldt dat niet de 'makkelijke' of 'moeilijke' woorden de moeilijkheidsgraad van de tekst bepalen, maar de kennis van de lezer over het onderwerp van de tekst (Stahl, 2003). Dit is kennis op het niveau van het situatiemodel. Deze kennis zorgt ervoor dat de informatie uit de tekst wordt

geïntegreerd met de algemene kennis en voorkennis die de lezer al heeft (Kintsch, 1998; gelezen in Land, 2009). De gebruikers van StemWijzer begrijpen de stellingen pas volledig wanneer zij hun eigen voorkennis kunnen verbinden met de politieke kwesties die bevraagd worden in de stellingen.

Naar tekstbegrip is al veelvuldig onderzoek gedaan. De invloed van tekstbegrip op het gebruik van stemhulpen is echter nog maar weinig onderzocht. Onderzoeken van Holleman, Kamoen & De Vreese (2013), onderdeel van het NWO-project *Voting Advice Via Internet*, hebben zich onder andere gewijd aan hoe de formulering van stellingen in stemhulpen een effect heeft op gegeven antwoorden. Ook de bachelorscriptie van Booij (2014) vormt een onderdeel van dit project. Zij heeft onderzoek gedaan naar hoe het gebruik van StemWijzer leidt tot begrip van politieke issues en het verkrijgen van meer inzicht in standpunten van politieke partijen. De begripsproblemen die de gebruikers in haar onderzoek ondervonden met de stellingen, toonden dat de stellingen in de StemWijzer van de gemeenteraadsverkiezingen 2014 geheel of gedeeltelijk niet werden begrepen. Enkele voorbeelden van deze begripsproblemen zijn: moeilijke woorden, onbekende locaties en een te strakke formulering van de zin.

In dit onderzoek zal de focus liggen bij de stellingen die onderdeel uitmaken van StemWijzer en de eventuele begripsproblemen die deze stellingen veroorzaken. De stellingen nemen een centrale positie in binnen de stemhulp en geven de politieke issues weer. Zodoende zijn zij een essentieel onderdeel voor het vergroten van het politieke begrip. Naast de eventuele begripsproblemen die gebruikers ervaren, wordt er in dit onderzoek ook aandacht besteed aan de manier waarop het onbegrip wordt geuit en opgelost. Dit heeft geleid tot de volgende hoofdvraag:

In welke mate worden de stellingen die StemWijzer voorlegt aan zijn gebruikers begrepen en op welke wijze wordt onbegrip bij het beantwoorden van de stellingen van StemWijzer geuit en opgelost?

De uitingen van de participant tijdens de toegepaste hardop-werkmethode maken de redenering en het besluitvormingsproces bij het beantwoorden van de stellingen inzichtelijk. Met dit inzicht en de gedetailleerdheid van de uitingen komen eventuele begripsproblemen voor de onderzoeker aan het licht. De onderzoeker kan hierdoor exact aanduiden waarom een participant de stelling moeilijk kan beantwoorden. Een voorbeeld hiervan zou kunnen zijn: *'ik weet niet waar die locatie zich bevindt'*¹. Het besluitvormingsproces van de participant is relevant voor dit onderzoek, omdat de uiteindelijke keuze gevolgen kan hebben voor het resultaat van de ingevulde StemWijzer. Wanneer de participant kiest voor de antwoordoptie 'sla deze vraag over' kan dit zijn doordat de stelling in zijn geheel of gedeeltelijk niet begrepen wordt. Naast de begripsproblemen en de uitingen van de participant zal er

¹ Betreft een citaat van een participant uit de resultaten van het onderzoek van Booij (2014).

daarom ook in dit onderzoek gekeken worden naar de gekozen oplossingen. Dit heeft geleid tot de volgende deelvragen:

- I. In welke mate leiden de stellingen van StemWijzer tot onbegrip?*
- II. Op welke wijze tonen de gebruikers hun onbegrip bij het beantwoorden van de stellingen?*
- III. Op welke wijze wordt onbegrip door de gebruikers opgelost bij het beantwoorden van de stellingen?*

Om antwoord te kunnen geven op de vragen, is er in dit onderzoek gebruik gemaakt van een bureau-analyse en kwalitatief onderzoek. Allereerst zijn de stappen die de gebruiker moet doorlopen bij het uitvoeren van StemWijzer weergegeven in een bureau-analyse. In de volgende paragraaf is deze analyse beschreven. Daarnaast is een empirisch onderzoek uitgevoerd. De hardop-werkmethode is gebruikt om de ervaringen van gebruikers te vergaren tijdens het doorlopen van deze schermen. Eventuele begripsproblemen konden op deze wijze in beeld gebracht worden. Deze procedure wordt besproken in de paragraaf 'methode', waar ook een beschrijving van de participanten en het gebruikte materiaal terug te vinden is. In de daaropvolgende paragraaf is de analyse van de resultaten uit de hardop-werkmethode besproken met aansluitend het bespreken van de getrokken conclusies.

Bureau-analyse

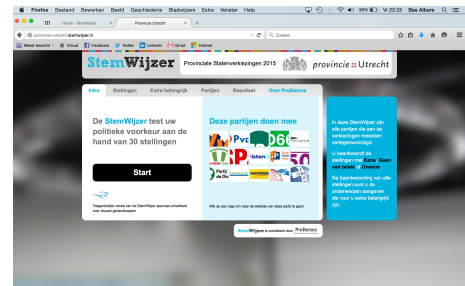
In deze bureau-analyse worden de stappen besproken die de gebruiker moet doorlopen om optimaal gebruik te kunnen maken van StemWijzer. Daarbij wordt specifiek per scherm gekeken hoe deze stappen kunnen leiden tot een beter begrip van de stellingen. Dit betreft het introductiescherm, de schermen met de stellingen, het scherm waar de gebruiker aan kan geven welk thema hij extra belangrijk vindt, het scherm waar de gebruiker de partijen kan uitzoeken en het scherm waar het resultaat te zien is. Het doel van de bureau-analyse is het weergeven van de mogelijkheden die StemWijzer heeft. Tevens is per scherm gekeken naar eventuele moeilijkheden die participanten zouden kunnen ondervinden tijdens het gebruik van StemWijzer. Gedurende de analyse van de resultaten uit de hardop-werkmethode is desondanks een open benadering behouden.

Introductiescherm

Op de website van StemWijzer (www.stemwijzer.nl) wordt eerst een beginscherm getoond. In dit scherm kan de gebruiker aangeven welke provincie van belang is, waarna de gebruiker kan beginnen met het beantwoorden van de stellingen. De gebruiker komt vervolgens op het introductiescherm

van StemWijzer. Aan de bovenkant staat beschreven om welke verkiezingen het gaat. Daaronder zijn de hoofdschermen van StemWijzer te zien: intro, stellingen, extra belangrijk, partijen, resultaat en vervolgens een tabblad over de maker van de StemWijzer: ProDemos.

Na het introductiescherm heeft de gebruiker de keuze om gelijk te beginnen (start) of om naar de website van een politieke partij te gaan (zie figuur 1). De mogelijkheid om naar de website van de politieke partij te gaan staat weergegeven onder de logo's. De logo's zijn relatief klein weergegeven, waardoor de mogelijkheid

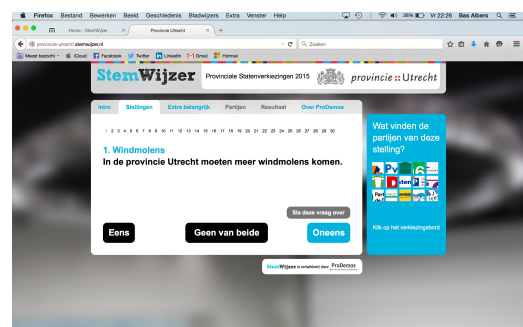

Figuur 1: introductiescherm van StemWijzer

bestaat dat gebruikers deze optie niet zien. In de rechterkolom staat een uitleg over StemWijzer. Hierin wordt toegelicht welke partijen meedoen, welke antwoordmogelijkheden er zijn en dat de gebruiker na de stellingen ook kan aangegeven welke stellingen extra belangrijk zijn. Hierbij valt op dat de antwoordmogelijkheid 'sla deze vraag over' niet is meegenomen en dat over de schermen 'partijen' en 'resultaat' geen uitleg is gegeven.

Stellingen

De stellingen komen tevoorschijn nadat de gebruiker is gestart. Alle stellingen die voorkomen in StemWijzer van de Provinciale Statenverkiezingen 2015 zijn weergegeven in bijlage I. StemWijzer formuleert de voorgelegde stellingen aan de hand van de partijprogramma's van de partijen die meedoen met de verkiezingen. De stellingen moeten wel controversieel genoeg zijn om opgenomen te worden in dit deel van de stembulp (Holleman, Kamoen & De Vreese, 2013).

Figuur 2: één van de stellingen van StemWijzer

Onder de strook met hoofdschermen staan de nummers van de stellingen weergegeven, zodat de gebruiker altijd terug naar de vorige vraag kan om zijn antwoord te herzien. Gebruikers kunnen niet naar de volgende vraag voordat de stelling is beantwoord.

De makers van StemWijzer hebben er bewust voor gekozen om de set-up van het instrument simpel en begrijpelijk te houden en hebben daarom voor slechts drie antwoordopties gekozen: eens, geen van beide en oneens (StemWijzer, 2015). Zij geven aan dat de manier van antwoorden aansluit bij de manier waarop democratische besluitvorming werkt. Daar kun je ook niet met een standpunt 'een beetje eens' zijn. De participant heeft echter nog een antwoordmogelijkheid, namelijk de optie om de vraag over te slaan. Het verschil tussen de optie 'geen van beide' en de optie 'sla deze vraag over' is dat de stelling die beantwoord wordt met 'sla deze vraag over' niet wordt meegenomen in de berekening voor het resultaat. Met de optie 'geen van beide' geeft de gebruiker aan dat hij het

niet eens en niet oneens is met de stelling. Het verschil tussen deze twee antwoordmogelijkheden wordt niet uitgelegd en kan daardoor verwarrend zijn voor de gebruiker. Een ander verschil is dat de knop voor 'sla deze vraag over' minder opvallend is dan de knop voor 'geen van beide', doordat deze knop kleiner is én een andere kleur heeft (figuur 2).

De rechterkolom geeft de gebruiker de mogelijkheid om de partijtoelichting te bekijken. Door op het verkiezingsbord in de rechterkolom te klikken, komen onder de antwoordmogelijkheden de partijen te staan die het eens of oneens zijn met de stellingen. Door op de plus te drukken naast de partij kan de gebruiker zien wat de argumenten van die partij zijn. StemWijzer heeft de politieke partijen gevraagd zichzelf te plaatsen bij de antwoorden en hierbij een uitleg te geven (Holleman, Kamoen & De Vreese, 2013). Deze partijtoelichting geeft bijvoorbeeld de context van de voorgelegde politieke kwestie weer en kan de participant helpen met het beantwoorden van de stelling.

Verwachte begripsproblemen

Naast gebruiksproblemen kunnen gebruikers ook inhoudelijk moeilijkheden ondervinden met de stellingen. In dit onderzoek staat de begrijpelijkheid van de stellingen centraal. Het is om deze reden dat er ingegaan zal worden op de eventuele begripsproblemen die gebruikers zouden kunnen ondervinden bij het beantwoorden van de stellingen. Booij (2014) heeft, zoals eerder aangegeven, in haar onderzoek bepaalde begripsproblemen inzichtelijk gemaakt. Uit de resultaten van haar onderzoek is onder andere naar voren gekomen dat een groot deel van de participanten bepaalde woorden niet begrijpt. In StemWijzer werden destijds stellingen gepresenteerd over de gemeenteraadsverkiezingen, die niet overeenkomen met de stellingen van dit onderzoek naar de StemWijzer van de Provinciale Staten. Wel kan worden aangenomen dat ook in deze versie van StemWijzer specifieke woorden gebruikt worden waar gebruikers moeite mee kunnen hebben. Mogelijke moeilijke woorden kunnen zijn: 'megastallen' (genoemd in stelling 29), 'belangenbehartiging' (stelling 30) en 'opcenten' (stelling 8 en 19). De participant moet informatie vergaren over dit begrip om antwoord te kunnen geven op de vraag.

Booij (2014) geeft in de resultaten van haar onderzoek nog een begripsprobleem van de participanten aan, namelijk het begrip van locaties. De participanten in haar onderzoek wisten soms meerdere locaties niet te plaatsen. Wanneer een locatie niet bekend is, kan de gebruiker de partijtoelichting bekijken voor de voor- en tegenargumenten over deze kwestie. Voor een exacte weergave van de locatie zal de participant buiten de website van StemWijzer informatie hierover moeten opzoeken. Op de pagina zelf wordt hier geen aandacht aan besteed. Locaties die in deze StemWijzer bekend worden geacht bij de participanten zijn: Amelisweerd (stelling 25), Rijnburgpolder (stelling 10) en de Lekdijk en Grebbedijk (stelling 23).

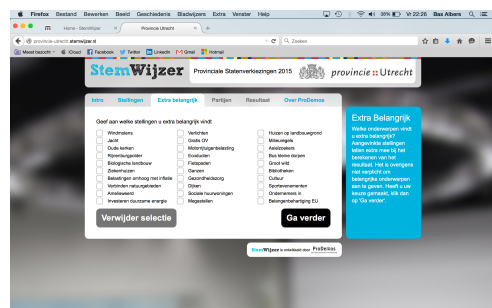
Een negatief geformuleerde stelling is ook een begripsprobleem dat Booij (2014) beschrijft in haar resultaten. De helft van de participanten gaf aan moeite te hebben de negatief gestelde

stellingen te begrijpen of er een geschikt antwoord op te geven. Ook de StemWijzer van de Provinciale Statenverkiezingen bevat stellingen die negatief geformuleerd zijn. Voorbeelden van deze negatief geformuleerde stellingen zijn: stelling 4 (*moet verbieden*), stelling 11, (*moet stoppen*) en stelling 30 (*moet stoppen*).

Het laatste begripsprobleem dat Booij (2014) bespreekt in haar onderzoek is het missen van informatie bij het beantwoorden van de stellingen. De participanten gaven in haar onderzoek aan dat de stemhulp ze had moeten helpen door meer informatie te bieden. In deze versie van StemWijzer zijn geen andere mogelijkheden geboden tot extra informatie dan de partijtoelichting. De verwachting is dat participanten dit ook nu zullen missen.

Extra belangrijk

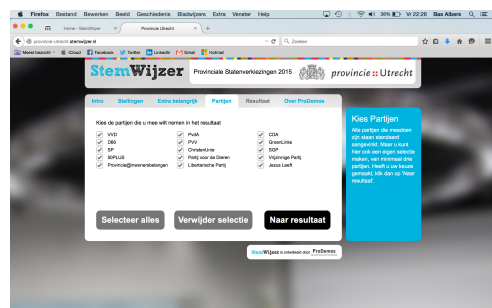
Na het invullen van de dertig stellingen komt de gebruiker automatisch op het volgende scherm. Hier kan de gebruiker aangeven welke stellingen hij extra belangrijk vindt door voor het thema op het vakje te klikken. Sommige thema's zijn ingekort en kunnen daardoor zorgen voor begripsproblemen. Een voorbeeld hiervan is het thema 'ondernemers in'. De stelling gaat echter over ondernemers in recreatiegebieden en zo luidt het kopje van de stelling ook. Andere thema's zijn redelijk algemeen, zoals het thema 'gratis OV'. Deze stelling gaat niet over gratis OV voor iedereen, maar om gratis OV specifiek voor ouderen. De gebruiker moet in beide gevallen dus nog wel weten waar dat thema over ging. In de rechterkolom staat de uitleg over dit scherm en wat de gebruiker moet doen wanneer hij klaar is. Er is ook nog een knop om de selectie te verwijderen. Hierover wordt in de uitleg verder niet uitgeweid.

Figuur 3: scherm met alle thema's van StemWijzer

Partijen

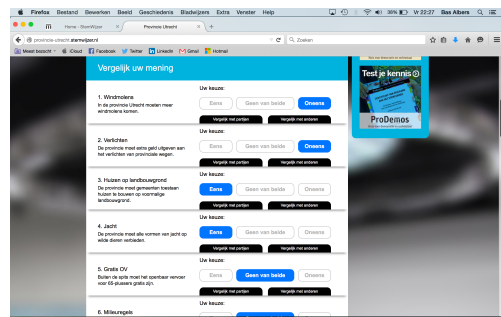
Wanneer de gebruiker verder gaat, komt hij op het scherm waar alle deelnemende partijen van de Provinciale Statenverkiezing 2015 staan. Alle partijen zijn geselecteerd en in de rechterkolom staat weer een uitleg over dit scherm. De gebruiker kan ervoor kiezen om alle partijen mee te nemen of om partijen weg te laten, maar zoals beschreven staat in de rechterkolom moeten er minimaal drie partijen worden geselecteerd. Daarnaast zijn er nog drie knoppen. Een knop om alle vakken te selecteren, een knop om alles te verwijderen en een knop om naar het resultaat te gaan.

Figuur 4: scherm met alle partijen die meedoen

Resultaat

Nadat een gebruiker de stembulp heeft ingevuld, worden zijn antwoorden vergeleken met de partijstandpunten en wordt bepaald wat de overeenkomsten zijn. StemWijzer doet dit 'agreement-based'. Dit betekent dat bij elke stelling wordt vastgesteld of het antwoord van de gebruiker overeenstemming heeft met standpunten van verschillende partijen (Holleman, Kamoen & De Vreese, 2013). StemWijzer geeft vervolgens een advies in de vorm van een gerangschikte lijst, wat het eerste is dat de gebruiker ziet wanneer hij aankomt bij dit scherm.

Figuur 5: resultatscherm van StemWijzer

In ditzelfde scherm worden er meer mogelijkheden geboden aan de gebruiker. Per stelling heeft de gebruiker namelijk nog twee mogelijkheden: vergelijken met anderen en vergelijken met partijen. Wanneer gekozen wordt voor de optie 'vergelijken met anderen' ziet de gebruiker hoeveel personen hebben deelgenomen aan StemWijzer en hoe groot het percentage is dat voor een bepaalde antwoordmogelijkheid heeft gekozen. Als de participant de knop 'vergelijk met partijen' aanklikt, verschijnen de drie partijen met de meeste overeenkomsten. Door op de '+' te drukken, de optie die achter een partij staat, kan de gebruiker de toelichting van deze partij lezen. Aan de linkerkant van het scherm heeft de gebruiker nog de mogelijkheid om andere partijen te selecteren. Deze mogelijkheid staat erg klein en kan dus over het hoofd gezien worden. Opvallend is dat er bij dit scherm geen rechterkolom staat met uitleg.

Methodiek

De bureau-analyse toonde hoe optimaal gebruik gemaakt kan worden van de stembulp en welke problemen zich kunnen aandienen. Dit is echter een voorspelling van de onderzoeker gebaseerd op haar eigen ervaring en kennis en gebaseerd op voorgaande onderzoeken. Er is daarom, naast een bureau-analyse, ook gebruik gemaakt van een hardop-werkmethode. Op deze manier kan de onderzoeksvraag naast de verwachte begripsproblemen ook beantwoord worden aan de hand van de ervaringen van de gebruikers.

De essentie van deze methode is dat de proefpersonen hun gedachten onder woorden brengen terwijl zij bezig zijn met een bepaalde taak (De Jong & Schellens, 1995). De denkprocessen van deze proefpersonen kunnen dan in kaart gebracht worden. Deze methode levert drie soorten resultaten op: de resultaten van de taakuitvoering, de procesgegevens uit de gedragsobservaties en

hardop-denk uitingen en de zelfbeschouwende en terugblikkende gegevens uit het nagesprek (De Jong & Schellens, 1995). Een belangrijk voordeel van de hardop-werkmethode is dat de onderzoeker niet hoeft te gissen naar wat zich afspeelt in het hoofd van de participant. Tijdens het nagesprek kan de onderzoeker dieper ingaan op de uitingen en handelingen van de participant. Voor het onderzoek hebben de participanten eerst een vragenlijst ingevuld en vervolgens de StemWijzer door middel van hardop werken. Na het hardop werken vulde de participant nog een vragenlijst in, waarna er afgesloten werd met een nagesprek. In deze paragraaf zullen deze delen van de procedure toegelicht worden.

Materiaal

Vragenlijst vooraf

De vragenlijst, die vooraf is voorgelegd aan de participanten, is gebaseerd op de voorafgaande vragenlijst van KiesKompas en opgesteld aan de hand van het onderzoek van Booij (2014). In totaal zijn er in deze vragenlijst vijf vragen gesteld. De participanten is gevraagd naar hun leeftijd, (afgeronde) opleiding, interesse in de politiek en hun stemgedrag. In de vragenlijst van KiesKompas wordt gevraagd naar de 'hoogst genoten opleiding' van de gebruikers. Om te voorkomen dat met deze vraag problemen ondervonden zouden worden, is deze vraag opgedeeld in twee vragen. De eerste vraag was 'Volgt u op dit moment een opleiding?' en de tweede vraag was 'Zo ja, welke opleiding volgt u? Zo nee, wat is uw hoogst afgeronde opleiding?'. Op deze manier werd ook inzichtelijk gemaakt of de participanten werkten of studeerden. De vragenlijst is terug te vinden in bijlage II. Ook de antwoorden van de participanten zijn schematisch weergegeven in bijlage VII.

Oefentaak

Voor het invullen van de StemWijzer kregen de participanten een taak om het hardop werken te oefenen. Veel participanten ervoeren dat als prettig, omdat ze nog niet precies wisten wat ze moesten doen of omdat ze het spannend vonden. De eerste vijf participanten kregen de taak om op de site www.kiesjouwutrecht.nl hardop te werken. Dit bleek niet goed te werken, omdat de site geen taak geeft voor de participanten. Om dit te verbeteren kregen de overige participanten de taak om naar de website van StemWijzer te gaan, het beginscherm voor de provincie Utrecht te zoeken en daarbij hard op te werken. Deze methode werkte beter.

Hardop-werkmethode

De participanten kregen na het oefenen de taak om hun gedachten onder woorden te brengen tijdens het invullen van StemWijzer. Om de participanten te kunnen opnemen werd het programma

Morae gebruikt. Deze opnames heeft de onderzoeker gebruikt voor de analyses. De onderzoeker bleef tijdens het hardop werken van de participant zo veel mogelijk op de achtergrond. Door schuin achter de participant plaats te nemen bleef zij afzijdig van de participant. Wanneer een participant niet hardop dacht, probeerde de onderzoeker de participant aan te moedigen om door te gaan met hardop werken. Met opmerkingen als *'Probeer te blijven zeggen waar u aan denkt'* en *'Kunt u mij vertellen waar u aan denkt?'* hervatten de participanten het onder woorden brengen van hun gedachten. Terwijl de participanten hun taak vervulden, schreef de onderzoeker mee op een observatieformulier (bijlage III). Op deze wijze kon de onderzoeker bijhouden waar stiltes vielen en waar moeilijkheden of andere bijzonderheden leken te zijn, om daar in het nagesprek op terug te kunnen komen. Het gedrag, de verbale uitingen en non-verbale cues, de tijd die de participant nodig had om een vraag te beantwoorden en het klikken op deze antwoorden werden bestudeerd. Door middel van dit onderzoek werd zichtbaar hoe gebruikers met de VAA omgaan.

Vragenlijst achteraf

Participanten kregen na het hardop werken nog een vragenlijst voorgelegd. De vragenlijst is grotendeels overgenomen uit het onderzoek van Booij (2014). Aan deze vragen zijn echter enkele vragen toegevoegd. De vragenlijst bestaat uit dertien vragen. Bij de vragen 1 tot en met 4 wordt de participant gevraagd zichzelf te plaatsen in het politieke landschap. De reden van het gebruik van StemWijzer wordt bevraagd in vraag 5. Met vraag 6 tot en met 13 wordt geprobeerd inzicht te krijgen in de politieke interesses van de participant en de eventuele invloeden op deze interesses door het gebruik van StemWijzer. De participant kan aangeven het eens of oneens te zijn met de voorgelegde stelling op een vijfpuntsschaal. De vragenlijst is terug te vinden in bijlage IV en de uitwerkingen hiervan zijn schematisch weergegeven in bijlage VIII.

Nagesprek

In het nagesprek keken de participant en de onderzoeker samen terug op het hardop werken. Allereerst werd gevraagd hoe de participant het vond om hardop te werken. Vervolgens werden aan de hand van het observatieformulier een aantal stellingen doorgenomen om onzekerheden en ambiguïteit te vermijden. Door het gebruik van het observatieformulier kon de onderzoeker makkelijk terugkomen op de uitingen van onbegrip door de participant, wat ook het belangrijkste aspect was van het nagesprek. De validiteit van de observaties van de onderzoeker konden op deze manier gewaarborgd worden. Het interview verliep over het algemeen niet stroef, doordat de onderzoeker open vragen stelde aan de participant. In het begin hield de onderzoeker zich vast aan het vooraf opgestelde interviewschema (bijlage V), maar al snel bleek het interview gemakkelijker te verlopen als de onderzoeker inspeelde op de antwoorden van de participant. Wanneer de participant bijvoorbeeld commentaar gaf over de antwoordopties, dan speelde de onderzoeker

daarop in door de participant te vragen naar het verschil tussen de antwoordoptie 'geen van beide' en 'sla deze vraag over'.

Er werd ook rekening gehouden met de formulering van de vragen. De onderzoeker heeft getracht geen 'sturende' vragen te stellen. Dit zijn vragen die zo geformuleerd zijn dat bepaalde antwoorden makkelijker volgen dan andere antwoorden (Emans, 2012). Hierdoor verliezen de antwoorden van de participanten hun waarde en om die reden is bij het afnemen van het interview hier erg opgelet.

In bijlage VI zijn de resultaten van alle onderzoeksinstrumenten per participant besproken.

Participanten

In totaal hebben 19 participanten deelgenomen aan dit onderzoek. Elk van de participanten is woonachtig in de provincie Utrecht en is stemgerechtigd. De participanten zijn bekenden van de onderzoeker of familie en bekenden van al benaderde participanten. Twee participanten zijn buiten beschouwing gelaten. Deze participanten bleken achteraf nog nooit een StemWijzer te hebben ingevuld en zouden dit normaliter ook niet doen. Daarnaast bleken zij geen affiniteit te hebben met politiek en gaven zij aan nooit te stemmen. Dit zou onzuivere resultaten als gevolg kunnen hebben.

De leeftijd van de participanten varieerde van 22 tot 56 jaar. Deze groep participanten bestond uit tien mannen en zeven vrouwen. Het opleidingsniveau van de participanten was hoog. Slechts drie van de 17 participanten hebben een opleiding lager dan HBO genoten en tien van de participanten heeft aangegeven nog bezig te zijn met hun opleiding. Van de participanten wisten vier al zeker op welke partij ze zouden gaan stemmen, vijf wisten helemaal nog niet op welke partij ze zouden stemmen en zeven participanten twijfelden nog over de partij waarop ze zouden gaan stemmen. De kenmerken van de participanten zijn schematisch weergegeven in bijlage VII. De plek van afname was naar keuze van de participant. De afnames hebben plaats gevonden bij de participant thuis, bij de onderzoeker thuis en enkele malen in een eetcafé in de binnenstad van Utrecht. Bij de keuze voor deze locaties werd in het achterhoofd meegenomen op welke plek de participant normaal gesproken de StemWijzer in zou vullen of wat praktisch haalbaar was.

Resultaten

In dit deel van het onderzoek worden de resultaten besproken van de hardop-werkmethode en deze resultaten zijn opgebouwd uit drie analyses. In de eerste analyse zullen de gevonden begripsproblemen uiteengezet worden en in de tweede analyse komen de uitingen van de participanten aan bod. In de laatste analyse worden de oplossingen die de participanten vinden voor hun begripsproblemen besproken.

Analyse van begripsproblemen

In deze paragraaf wordt de analyse van de begripsproblemen besproken. De resultaten die hiervoor gebruikt zijn, komen voort uit de hardop-werkmethode. Een korte schematische weergave van deze begripsproblemen is te zien in tabel 1. In deze tabel is zichtbaar dat veel participanten moeilijkheden ondervonden en dat veel stellingen moeilijkheden bevatten. Van de 30 stellingen waren er slechts twee die geen begripsproblemen met zich meebrachten. Het ging hierbij om de stellingen 5 en 18, die handelden over gratis OV voor ouderen en over het meebetalen aan het openhouden van bibliotheken in kleine dorpen. De overige 28 stellingen hebben bij minimaal één participant begripsproblemen veroorzaakt.

De begripsproblemen die door de hardop-werkmethode naar voren kwamen, waren erg divers. Toch zijn zes categorieën gemaakt, te weten specifieke woorden, locaties, formulering, context, nuance en onvoldoende informatie voorhanden. Deze verschillende begripsproblemen konden gecategoriseerd worden, doordat zij vaker voorkwamen en sterk met elkaar samenhangen. Deze samenhang is in de uitingen terug te zien. Daarom is ervoor gekozen om in deze paragraaf ook een deel van de uitingen te bespreken, aangezien deze niet los gezien kunnen worden van de begripsproblemen. Zoals eerder aangegeven maakt de uiting van de participant duidelijk welk probleem hij op dat moment ondervindt.

Tabel 1: Weergave van begripsproblemen bij het beantwoorden van de stellingen

Begripsproblemen	Specifiek	Stellingen	Participanten
<i>Specifieke woorden</i>	Biologische landbouw, megastallen, opcenten, belangenbehartiging	3, 13, 19, 29, 30	4, 9, 10, 14
<i>Locaties</i>	Amelisweerd, Rijnenburgpolder, Lekdijk, Grebbedijk	10, 23, 25	2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15
<i>Formulering</i>	Dubbele ontkenning, 'dwingen', vraag verkeerd opvatten, ander antwoord bij argument, 'moet'	4, 6, 11, 15, 20, 23, 26	2, 4, 8, 10, 11, 12
<i>Context</i>	Windmolens, extra geld, belastingen, horeca, megastallen, belangenbehartiging, overlast, regionaal ziekenhuis	1, 2, 8, 12, 15, 16, 17, 19, 27, 29, 30	1, 2, 5, 7, 8, 11, 12
<i>Nuance</i>	Gedeeltelijk eens, 'aan de ene kant dit aan de andere kant dat', niet altijd, toevoeging	1, 2, 3, 4, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 17
<i>Onvoldoende informatie voorhanden</i>	Onbeantwoorde vragen, geen of te weinig kennis over onderwerp, moeilijk te beoordelen, geen mening over.	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 28, 29, 30	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19

Specifieke woorden

*'Biologische landbouw, ik zou niet weten wat daarmee wordt bedoeld.'*²

De specifieke woorden waar participanten moeite mee hadden, is het eerste begripsprobleem dat wordt besproken (zie ook tabel 1). De meeste participanten begrepen alle woorden, maar voor enkele participanten vormden sommige woorden een struikelblok. Dit waren onder andere woorden die technisch moeilijk zijn, omdat ze niet vaak worden gebruikt, zoals 'opcenten' en 'belangenbehartiging'. Een voorbeeld hiervan gaf participant 14. Hij kwam niet uit het woord 'opcenten'. Toen hij in het nagesprek op deze stelling terugkwam, noemde hij het 'oopecenten'. Participant 10 gaf tijdens het hardop werken aan eigenlijk niet precies te weten wat er bedoeld werd met 'belangenbehartiging'. In het nagesprek gaf ze aan dat ze het woord echt niet begreep.

Woorden die vaker ten gehore komen, maar die ook voor moeilijkheden zorgden, zijn de woorden 'landbouwgrond' en 'megastallen'. Het eerstgenoemde begrip kwam terug in zowel stelling

² Een uiting van participant 4 tijdens het beantwoorden van stelling 13.

3 als stelling 13 en twee participanten uitten hun onbegrip hierover. De ene participant twijfelde of het grond is waar eten op wordt verbouwd en deze twijfel uitte hij bij beide stellingen. De andere participant had meer moeite met het woord 'voormalige' voor het woord 'landbouwgrond' in stelling 3. *'Voormalige landbouwgrond, houdt dat dan in dat het niet meer van mensen is?'* Het woord 'megastallen', dat voorkomt in stelling 29, zorgde voor onbegrip bij één participant. Ze zei hierover: *'Wat wordt bedoeld met megastallen?'* Geen van de andere participanten had moeite met de betekenis van dit woord.

Locaties

Bepaalde kwesties die StemWijzer bevroegt, draaien om een locatie. Vaak ontstonden de problemen, doordat de participant niet bekend was met de locatie. Meer dan de helft van de participanten had hier moeite mee. Rijnburgpolder (stelling 10) was de locatie die bij de meeste participanten niet bekend was, namelijk bij 7 van de 17 participanten. Participant 9 zei hierover: *'Geen idee waar dit is. Mag ik deze vraag over slaan?'* Dit geeft wel aan dat, hoewel in de stelling staat waar de polder ongeveer ligt, zij alsnog niet weet wat ze met de stelling moet doen. Andere participanten gaven ook aan dat ze wel meer informatie over de locatie wilden, voordat ze de stelling konden beantwoorden.

Naast de Rijnburgpolder waren de locatie Amelisweerd en de genoemde dijken niet bekend. Zo had iets minder dan de helft van de participanten (6 van de 17) moeite met de locatie Amelisweerd. Eén van de participanten, wonend in de stad Utrecht, gaf aan dat *'het [...] leuk [zou] zijn als hier een plaatje bij stond'*. In het nagesprek gaf hij aan dat er over zo'n locatie meer informatie getoond mag worden. De genoemde dijken waren bij drie participanten niet bekend. Ook bij deze stelling hadden de participanten moeite met het beantwoorden van de stelling. *'Deze gebieden ken ik echt niet'*, geeft participant 6 aan. Andere participanten hadden bij deze stelling geen moeite met de locatie.

Formulering

*'Dit is een lastig gestelde vraag.'*³

Naast de specifieke woorden en de locaties resulteerde ook de formulering van de zin geregeld in een begripsprobleem. Soms gaven de participanten zelf aan dat ze moeite hadden met de formulering van de stelling, maar meestal bleek uit de gekozen antwoorden van de participanten dat ze de formulering niet goed hadden begrepen.

³Een uiting van participant 11 tijdens het beantwoorden van stelling 23.

Dergelijk onbegrip van de zin ontstond bij stelling 23. De stelling is als volgt: In plaats van het verhogen van de dijk, moet de provincie bij de Lekdijk en bij de Grebbedijk natuurgebieden aanleggen, om overstromingen te voorkomen. Twee participanten dachten dat er natuurgebieden aangelegd moesten worden om overstromingen te voorkomen, terwijl de stelling gaat over de keuze tussen dijken en natuurgebieden. Participant 16 uitte zich als volgt: *'Ja natuurlijk [moeten er natuurgebieden aangelegd worden], niemand zit te wachten op overstromingen.'* Dit argument past niet bij de formulering van de zin.

Andere participanten gaven wel een argument dat paste bij de formulering, maar kozen een antwoord dat niet paste bij het argument. Een voorbeeld hiervan is de argumentatie van participant 10 bij het beantwoorden van stelling 20. Deze stelling was als volgt opgesteld: De provincie moet gezondheidszorg aan de gemeenten en het Rijk overlaten. De participant gaf bij het beantwoorden van deze stelling het volgende argument: *'Nee, want ik denk dat dit centraal geregeld moet worden, dus ik kies eens.'* Doordat zij hier voor 'eens' kiest, gaat de participant ermee akkoord dat de gezondheidszorg niet alleen centraal geregeld wordt. In het nagesprek geeft de participant aan dat ze dacht tijdens het beantwoorden van deze stelling dat 'eens' het juiste antwoord was bij de formulering van de zin.

Ook zijn er begripsproblemen ontstaan door de woordkeuze. Een participant gaf aan dat het woord 'dwingen' in stelling 26 en 'moet stoppen' in stelling 30 ervoor zorgden dat hij niet wist welk antwoord hij moest kiezen, een andere participant had dit bij het woord 'moet' in stelling 6. Participant 4 legde uit waarom hij moeite had met het woord 'dwingen' in stelling 26: *'Ik vind dwingen een beetje vreemd. Je kunt niet zomaar dwingen.'*

Alleen participant 11 geeft letterlijk aan dat ze sommige vragen lastig gesteld vindt. Een andere participant geeft door middel van *'jeetje wat een stellingen'* ook aan moeite te hebben met de stellingen, maar het is niet duidelijk of dit over de formulering gaat of over de kwesties die besproken worden.

Context

Het missen van de context bleek vaak genoemd te worden door de participanten als oorzaak van het begripsprobleem. Deze context zorgt er namelijk voor dat woorden niet dubbelzinnig opgevat kunnen worden en dat er kaders worden geschept waaruit de betekenis van een woord opgemaakt kan worden (Juridisch Woordenboek, 2015). Bij een enkele zin, zoals een stelling, komt dit vaker voor dan bij een tekst waar meerdere zinnen de context kunnen vormen.

Participant 11 had bijvoorbeeld moeite met stelling 27, die gaat over het uitbreiden van recreatiegebieden in de provincie Utrecht. Zij zei hierover: *'Horeca, is dat een voorbeeld van recreatiegebieden of [...] is dat een voorbeeld van ondernemers in recreatiegebieden?'* De participant

weet wel wat het woord 'horeca' betekent, maar zij kon niet uit de stelling opmaken welke betekenis in deze stelling van toepassing is.

Dit gold ook voor de participanten die moeite hadden met het woord 'overlast' in de stelling 'In Utrecht moet meer ruimte komen voor groot wild, zoals damherten en edelherten, ook als deze dieren overlast veroorzaken'. Ook in de stelling 'De provincie mag ganzen laten doden als er sprake is van overlast' hadden beiden participanten moeite met dit woord. Participant 11 zei over deze stellingen: '[...], maar wie bepaald dat dan wat overlast is?'. In de stelling wordt het woord 'overlast' niet afgebakend en daar heeft de participant moeite mee.

Stelling 19 gaat over het verhogen van de provinciale belastingen. De vraag is of deze belastingen maximaal verhoogd mogen worden met de inflatie. Participant 12 gaf hierover aan dat ze niet uit de stelling kon halen wat voor soort belastingen het zijn. De stelling biedt niet de kaders voor het afbakenen van dit woord en de context zou hierbij kunnen helpen.

Nuance

*'Aan de ene kant vind ik van wel. Het is wel goed voor de energie, maar ik vind ze ook heel erg lelijk.'*⁴

Het vijfde begripsprobleem dat wordt besproken is het missen van enige nuance in de stelling. De formulering van de stelling zorgt ervoor dat de participant deze niet eenduidig kan beantwoorden, omdat de stelling volgens de gebruikers te eenzijdig is geformuleerd. De participanten gaven op vier manieren aan dat de stelling genuanceerder kan. Dit deden zij door aan te geven dat ze het gedeeltelijk eens zijn met een stelling of niet altijd eens zijn met de stelling. Ook door aan te geven dat ze het onder een bepaalde voorwaarde eens of oneens zijn met de stelling gaven de participanten aan dat de stelling ongenueanceerd was. Daarnaast werd de uiting 'aan de ene kant [...], maar aan de andere kant [...]' hier voor gebruikt. Het bovenstaande citaat is een voorbeeld van deze laatst genoemde uiting.

Volgens de participanten is het missen van de nuance het één na grootste begripsprobleem. Van de 17 participanten gaven 14 participanten aan bij één of meerdere stellingen tegen dit probleem aan te lopen. Participant 17 gaf bij de stelling over de verdeling van de gezondheidszorg aan het gedeeltelijk eens te zijn met de stelling. In het nagesprek kwam de participant hierop terug en gaf aan dat de zorg wel aan het Rijk overgelaten moet worden, maar niet aan de gemeenten. 'Ik vond de keuze met de gemeenten en het Rijk geen goede keuze.' Participant 2 had ditzelfde probleem, maar dan bij de stelling (8) over de motorrijtuigenbelasting. 'Of andere wegen? Als het alleen provinciale wegen zijn dan weet ik het niet helemaal. Auto's komen overal.'

⁴ Een uiting van participant 8 tijdens het beantwoorden van stelling 1.

Vier participanten zijn het niet eens of oneens met een maximale, aan inflatie gerelateerde, verhoging van de provinciale belasting zoals gesteld in stelling 19. Zij waren hierbij van mening dat deze stelling genuanceerder kan. Participant 13 over deze stelling: *‘Dat hangt er maar net vanaf. Ongenuanceerde vraag.’* Bij 6 van de 30 stellingen vonden de participanten dat er nog iets toegevoegd moest worden aan de stelling. *‘Ben ik het mee eens, mits het niet teveel van de landbouw is.’* De participant bakt de vraag hier zelf af, terwijl dat niet in de betreffende stelling staat. Ook bij de andere 5 stellingen doen de participanten dat, zoals participant 9 bij de stelling over het verbod op alle vormen van jacht op wilde dieren: *‘Eens, maar alleen als de wilde dieren overlast geven.’*

De laatste variant van nuance wordt in de helft van de stellingen door één of meerdere participanten aangeduid als het probleem. Een stelling die voor twee participanten begripsproblemen gaf, was stelling 14: Er moeten meer fietspaden komen, ook als dat betekent dat de provincie geen autowegen kan aanleggen. Beide participanten vonden zowel de fietspaden, als de autowegen belangrijk. Dat de stelling de participanten dwong tot het maken van een keuze werd lastig gevonden door de participanten. Ook stelling 11 werd door meerdere participanten opgemerkt. De participanten kunnen in dit geval de keuze niet maken tussen de kosten van de ecoducten en de verbetering voor de dieren.

Onvoldoende informatie voorhanden

Het zesde en tevens laatste begripsprobleem dat aan bod komt, is het gebrek aan informatie dat de participant had om een stelling te beantwoorden. Voor 25 van de 30 stellingen was dit het geval. De participant gaf aan gebrek aan informatie te hebben door meer vragen te stellen over het onderwerp van de stelling of door aan te geven geen verstand van de kwestie te hebben.

Het overgrote deel van de participanten gaf aan meerdere vragen te hebben bij het beantwoorden van de stellingen. Participant 1 kwam in het nagesprek terug op stelling 3: *‘Ga je daar [voormalige landbouwgrond] dan hele woonwijken neerzetten of is daar dan discussie over op dit moment?’* Hij wist tijdens de hardop-werkmethode niet welk antwoord hij moest kiezen. Participant 5 ondervond dit begripsprobleem bij stelling 1: *‘Ik weet niet hoeveel [windmolens] er nu staan, dus ik heb er geen mening over.’* In het nagesprek werd op deze stelling over de toename van windmolens teruggekomen. *‘Ze zouden hier eigenlijk moeten zeggen: er staan zoveel windmolens en ze beslaan zo’n groot gedeelte van Utrecht.’* De participant gaf aan dat hij dan wel een keuze had kunnen maken.

Ook het hebben van geen mening over een stelling duidt op onvoldoende kennis van het onderwerp. Participant 6 zei tijdens het beantwoorden van stelling 1 dat hij geen mening heeft over een toename van het aantal windmolens in de provincie Utrecht. In het nagesprek kwam de participant hierop terug. *‘Als ik kies voor ja of nee, dan moet ik wel echt weten of het goed of slecht is*

als er meer [windmolens] komen.' De participant had niet voldoende kennis voorhanden om de stelling te kunnen beantwoorden. Iets anders formuleerde participant 2 zijn probleem met stelling 7 over het onderhoud van oude kerken: *'Ik heb geen verstand van onderhoud en ik weet niet hoe vaak dit moet gebeuren.'* Deze uitspraak gaf aan dat de participant te weinig kennis had over dit onderwerp.

Als laatste geven de participanten ook letterlijk aan te weinig af te weten van het onderwerp. Zo hebben participant 17 en 19 beide een probleem met de stelling 'In de Rijnburgpolder ten zuiden van de stad Utrecht mogen woningen worden gebouwd'. De ene participant zei: *'Hier weet ik te weinig van af'* en de andere: *'Ik heb me hier niet in verdiept'*. Opvallend is dat geen enkele participant een hulpmiddel heeft gebruikt om meer informatie op te zoeken over de kwesties die beschreven worden in de stellingen.

Analyse van de uitingen

De begripsproblemen zijn, zoals eerder besproken, voor een groot gedeelte gebaseerd op de uitingen van de participanten. Hoewel elk participant op een andere manier reageerde, lijken uitingen voor het duiden van een bepaald begripsprobleem in sommige gevallen op elkaar. In andere gevallen werden door de participanten juist verschillende uitingen gebruikt om hun begripsproblemen aan te duiden, zoals het geval is bij de categorie 'onvoldoende kennis voorhanden'.

Een paar uitingen zijn echter nog niet besproken. Dit zijn stiltes die de participanten lieten vallen tussen het oplezen en beantwoorden van de stelling. Ook het nogmaals doorlezen van de vraag is een uiting van onbegrip welke nog niet is besproken. In sommige gevallen las de participant de stelling zelfs meerdere malen door, zoals participant 5 bij stelling 3. Hij bleek nog niet genoeg informatie voorhanden te hebben en vroeg zich vervolgens af of het noodzakelijk is dat de gemeente het toestaat om huizen te bouwen op voormalige landbouwgrond. In andere gevallen las de participant de stelling meerdere malen door, omdat de formulering van de stelling voor problemen zorgde. Zo had participant 2 moeite met de formulering van de stelling 'De provincie moet alle vormen van jacht op wilde dieren verbieden'. Het nogmaals lezen van de stelling bleek niet altijd te zijn omdat de participant de stelling lastig vond. Een enkele keer gaf de participant namelijk aan dat hij de stelling nog een keer las om er zeker van te zijn dat hij het goede antwoord had ingevuld.

Ook lieten meerdere participanten stiltes vallen bij het beantwoorden van de vragen. Enkele keren moest de onderzoeker vragen of de participant wilde vertellen wat hij dacht. Ook gebeurde dat bij respondent 6. Zij bleef lang stil bij de stelling 'De provincie mag ganzen laten doden als er sprake is van overlast' en uitte zich door een kreet: *'ai'*. In het nagesprek gaf de respondent aan dat

ze dit zei, omdat ze het een moraal onderwerp vond. *‘Aan de ene kant is ganzen laten doden niet heel gezellig, maar aan de andere kant als er sprake is van overlast.’*

Analyse van de oplossingen

Na het uiten van het begripsprobleem werd er door de participant een oplossing gezocht voor het probleem. De participanten hadden bepaalde begripsproblemen kunnen oplossen door internet als hulpmiddel te gebruiken of de partijtoelichting bij de stellingen te lezen, maar dit werd niet als oplossing gebruikt. De participanten kozen ervoor om één van de vier antwoordopties te gebruiken als oplossing; eens, geen van beide, oneens of sla deze vraag over. In tabel 2 is te zien dat de begripsproblemen niet een standaardoplossing hebben die door alle participanten wordt gebruikt. In dit hoofdstuk zullen deze vier oplossingen en de mogelijkheid die StemWijzer biedt om het probleem op te lossen besproken worden.

Tabel 2: weergave van de oplossingen van de participanten bij begripsproblemen.

Tussen haakjes zijn de stellingen weergegeven waarbij deze oplossing gekozen werd. Als bij een stelling meerdere keren voor deze oplossing is gekozen, staat het nummer van de stelling meerdere keren genoemd.

Begripsproblemen	Eens of oneens	Geen van beide	Sla deze vraag over
<i>Begrippen</i>	1x (3)	5x (3, 13, 19, 29, 30)	-
<i>Locaties</i>	1x (10)	16x (10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 23, 23, 23, 25, 25, 25, 25, 25, 25)	1x (10)
<i>Formulering</i>	5x (8, 11, 20, 23, 23)	4x (6, 9, 23, 26)	
<i>Context</i>	7x (1, 2, 3, 15, 19, 27, 29)	4x (8, 16, 17, 30)	
<i>Nuance</i>	23x (1, 2, 4, 4, 7, 7, 8, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 17, 17, 20, 22, 23, 24, 27, 27)	16x (1, 3, 4, 4, 8, 11, 11, 14, 14, 15, 15, 16, 19, 21, 22, 23)	1x (11)
<i>Onvoldoende informatie voorhanden</i>	24x (2, 2, 3, 3, 6, 6, 6, 7, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 14, 15, 15, 22, 23, 23, 26, 29, 29, 30)	53x (1, 1, 1, 1, 1, 2, 2, 3, 3, 4, 6, 6, 6, 6, 6, 6, 7, 8, 8, 10, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 19, 19, 19, 19, 19, 20, 20, 20, 21, 21, 22, 22, 22, 23, 23, 23, 25, 25, 25, 28, 29, 30, 30, 30, 30)	2x (11, 25)

Eens of oneens

De participant nam bij sommige stellingen, ondanks dat hij een bepaald begripsprobleem ondervond, toch een standpunt in. Participant 16 gaf het volgende aan: *‘Geen keuze is geen zinnig antwoord en betekent dat je jezelf niet ten rade gaat over de vraag. Dat is voor mij juist het belang van zo’n StemWijzer.’* Ook andere participanten kozen uiteindelijk toch voor eens of oneens, zoals in

tabel 2 wordt weergegeven. Ondanks een begripsprobleem kunnen de participanten toch een keuze maken. Een voorbeeld hiervan is de uiting van participant 9 tijdens het beantwoorden van stelling 6. Deze stelling bevraagt de kwestie over de milieuregels. De vraag is of de provincie deze strenger moet maken dan de landelijke richtlijnen of niet. Zij zei hierover: *'Ik weet eigenlijk niet wat de landelijke richtlijnen zijn'*. Vervolgens zei zij: *'De provincie zal hier meer visie op hebben.'* Ondanks dat ze niet weet wat de landelijke richtlijnen zijn, beantwoordde ze wel de stelling.

Geen van beide

Van alle oplossingen werd de antwoordoptie 'geen van beide' het meest gebruikt als oplossing. In het nagesprek gaven de participanten verschillende redenen om voor deze antwoordoptie te kiezen. Eén van deze redenen was om aan te geven geen mening te hebben over de stelling. Participant 2 zei hierover: *'Als je 'geen van beide' kiest dan heeft het systeem in ieder geval begrepen dat je geen mening hebt.'*

Een andere reden was dat de participant niet genoeg informatie voorhanden had om de stelling te kunnen beantwoorden. De participanten hadden in dat geval te weinig achtergrondinformatie om met goede argumenten een mening te kunnen geven. De knop werd ook gebruikt als oplossing op het moment dat de participant wel een begripsprobleem ondervond, maar toch een antwoord wilde geven. *'Als je hem overslaat, dan wordt de vraag helemaal niet meegerekend.'*, aldus participant 8. Als laatste werd de knop ook gebruikt als de participant een neutrale houding had ten opzichte van de stelling of het niet eens of oneens was met de stelling.

Toch wist het overgrote deel van de participanten niet wat de antwoordoptie inhield en wat het betekende voor het resultaat. Participant 1 gaf bijvoorbeeld aan dat 'neutraal' of 'geen mening' een betere antwoordmogelijkheid zou zijn. *'Geen van beide klinkt als ik vul niks in.'* Een andere participant zei hierover: *'Ik heb wel een paar keer geen van beide geantwoord, dat is eigenlijk hetzelfde [als 'sla deze vraag over'] hè? Want geen van beide telt 'ie volgens mij ook niet echt mee hè? Ik weet eigenlijk niet hoe dat werkt.'*

Sla deze vraag over

Deze oplossing werd niet vaak gebruikt en dat had een reden. De participanten gaven aan dat ze deze knop niet hadden gezien bij het beantwoorden van de stellingen. Meerdere participanten gaven aan dat zij voor deze optie hadden gekozen, wanneer zij hadden geweten dat deze mogelijkheid er was. Zo ook participant 16, die aangaf dat hij soms niet genoeg informatie voorhanden had om de stelling te beantwoorden. Hij had de knop 'sla deze vraag over' in zulke gevallen willen gebruiken.

Dat de knop duidelijker in beeld had moeten staan en van te voren uitgelegd had moeten worden, gaven participant 11 en 15 aan in het nagesprek. Zij vonden dat de knop groter moest of tussen de andere antwoordmogelijkheden moest staan. Ook gaven participanten aan dat 'sla deze

vraag' over en 'geen van beide' eigenlijk op hetzelfde neerkomt. Volgens participant 13 zat er namelijk geen wezenlijk verschil tussen deze twee mogelijkheden.

Net als bij de antwoordmogelijkheid 'geen van beide' wist een deel van de participanten ook niet wat er bedoeld werd met 'sla deze vraag over'. Participant 6 vertelde in het nagesprek dat ze dacht dat de vraag later terug kwam en dat deze alsnog ingevuld moest worden. Participant 9 had echter wel door dat de stellingen niet later terugkwamen en maakte gebruik van 'sla deze vraag over'. *'Sla deze vraag over is dat ik het gewoon echt niet weet.'*

Gebruik partijtoelichting

StemWijzer geeft meer informatie over de partijen en hun standpunten op drie verschillende manieren: doorklikken naar de partijen op het beginscherf, standpunten van de partijen tijdens het beantwoorden van de stellingen en standpunten van de partijen bij het resultaat. De mogelijkheid om door te klikken naar de website van een partij bij het beginscherf werd door één participant opgemerkt. De andere participanten hadden deze mogelijkheid niet opgemerkt en lazen ofwel de instructietekst en gingen van start of ze gingen gelijk van start. Geen van de participanten maakte gebruik van deze mogelijkheid op het beginscherf.

De partijtoelichting tijdens het beantwoorden van de stellingen werd door geen enkele participant opgemerkt. Op de vraag of de participant gebruik van deze mogelijkheid had gemaakt als hij had geweten dat de mogelijkheid er was, waren de meningen verdeeld. Aan de ene kant gaven de participanten aan dat ze hier zeker gebruik van zouden maken om zo te achterhalen waar de kwestie zich voornamelijk op richt. *'Die dingen waar ik geen mening over had, had ik dan misschien wel een mening over kunnen vormen'*, aldus participant 13. Aan de andere kant gaven de participanten aan geen gebruik te maken van deze optie, omdat dit hun zou kunnen beïnvloeden bij het maken van een keuze. Participant 16 zei hierover: *'Ik kijk op een stemwijzer vanuit wat ik zelf vind of waar ik het eens of oneens mee ben en wat er dan naar boven komt en welke partij het dichtst bij mij staat. Dat vind ik belangrijker dan wat de stelling is van een partij.'* Ondanks de verschillende meningen van de participanten heeft de toelichting geen bijdrage kunnen leveren aan het oplossen van de begripsproblemen van de participant.

De laatste mogelijkheid om de partijstandpunten te bekijken was in het resultatenscherf. Van deze toelichting werd door vijf participanten gebruik gemaakt. Het merendeel van de participanten gaf te kennen dat ze geen behoefte hadden aan het bekijken van de partijtoelichting. Zij bekeken dan ook niet meer dan het vertoonde resultaat. Eén van de participanten die de partijtoelichting wel had bekeken, gaf in het nagesprek aan dat de informatie niet toereikend was. *'Ik vond het eigenlijk best wel onoverzichtelijk hoe je moest gaan zoeken en hoe je antwoorden kon vergelijken met de top drie.'* Bij twee andere participanten bereikte de partijtoelichting wel het

gewenste effect. Zo kwam participant 1 er namelijk achter dat hij een stelling verkeerd had gelezen en participant 17 gaf aan dat de toelichting zijn gedachten heeft bekrachtigd.

In bijlage XI zijn nogmaals alle stellingen weergegeven met daarbij de begripsproblemen, uitingen en oplossingen van de participanten.

Begripsgevoel

In de vragenlijst na afloop van de hardop-werkmethode werden de participanten gevraagd aan te geven in hoeverre zij de politieke kwesties die speelden in de provincie Utrecht begrepen. Van de 17 participanten gaven vijf participanten aan het eens te zijn met deze stelling en zodoende de politieke kwesties te begrijpen. Een groter deel, namelijk acht van de participanten, waren het hier niet mee eens en één participant was het hier helemaal niet mee eens. Na het invullen van StemWijzer waren de kwesties voor hun nog niet duidelijk genoeg. De andere vier participanten gaven aan het niet eens en niet oneens met deze stelling te zijn.

In het nagesprek werden de participanten nogmaals gevraagd aan te geven in welke mate zij de stellingen begrepen. Van de 17 participanten vonden tien participanten de stellingen moeilijk, wat in overeenstemming is met de vele aangegeven begripsproblemen. Een opvallend resultaat is echter dat zeven van de zeventien participanten aangaven de stellingen niet moeilijk te vinden, terwijl zij wel begripsproblemen ondervonden. In bijlage X zijn deze resultaten terug te vinden.

Conclusie

In dit onderzoek is gezocht naar een antwoord op de volgende vraag: *In welke mate worden de stellingen die StemWijzer voorlegt aan zijn gebruikers begrepen en op welke wijze wordt onbegrip bij het beantwoorden van de stellingen van StemWijzer geuit en opgelost?* Dit is gedaan aan de hand van drie deelvragen.

De eerste deelvraag was gericht op de mate van begrip en onbegrip waartoe de stellingen van StemWijzer kunnen leiden. In de bureau-analyse werd, aan de hand van het onderzoek van Booijs (2014), voorspeld dat participanten problemen zouden kunnen ondervinden met locaties en begrippen. Daarnaast zou de formulering van de stellingen een probleem kunnen zijn en zouden sommige stellingen meer vragen oproepen. Uit de resultaten blijkt dat de meeste participanten inderdaad zowel met locaties als met begrippen en formulering problemen ondervonden. Daarnaast blijkt dat er begripsproblemen ontstaan door een gebrek aan nuancering en een gebrek aan context. Uiteindelijk kan er worden gesteld dat de stellingen veel onbegrip opleverden. De oorzaak hiervan is

te herleiden naar problemen die ontstaan door specifieke woorden, formulering, onbekende locaties, gebrek aan nuancering, gebrek aan context en onvoldoende informatie die de participanten voor handen hadden over de politieke kwestie. De problemen waren zowel op tekstueel niveau, als op het niveau van het situatiemodel. Problemen met specifieke woorden en de formulering waren enkel op tekstueel niveau, terwijl de andere begripsproblemen op het niveau van het situatiemodel plaatsvonden. Dit betekent dat de politieke kennis van de participanten niet voldoende was voor het lezen van de stelling en niet voldoende werd na lezen van de stelling.

De tweede deelvraag was gericht op de wijze waarop gebruikers hun onbegrip tonen bij het beantwoorden van de stellingen. Uit de resultaten blijkt dat er op drie manieren door de participant wordt aangegeven dat er sprake is van onbegrip. De meest directe manier is dat participanten bij onbegrip op tekstueel niveau specifiek dit onbegrip bespreken. De tweede manier is dat er onbegrip ontstaat, maar de participanten hier niet een eenduidige uiting aangeven. In dit geval is er in het nagesprek ingegaan op het vermoeden van onbegrip en bleek er in de meeste gevallen inderdaad een begripsprobleem te zijn. De derde manier is dat participanten door middel van stiltes of het nogmaals doorlezen van de stelling aangeven dat er een begripsprobleem is.

De derde deelvraag was gericht op de manier waarop de gebruikers hun onbegrip bij het beantwoorden van de stellingen oplossen. De participanten hebben de mogelijkheid om hun onbegrip op te lossen door meer informatie op te zoeken op het internet of de partijtoelichting te bekijken die StemWijzer aanbiedt bij de stellingen. Uit de resultaten blijkt dat de participanten onbegrip oplossen door één van de antwoordopties te kiezen, waarbij 'geen van beide' de meest gekozen oplossing is. Uit de nagesprekken met de participanten blijkt dat veel van hen niet op de hoogte zijn van de vierde antwoordmogelijkheid, namelijk 'sla deze vraag over'. Ook is de mogelijkheid om een partijtoelichting te bekijken bij de participanten niet bekend. Als deze mogelijkheden wel bekend waren geweest bij de participant, hadden de begripsproblemen mogelijk op een andere wijze opgelost kunnen worden. Dit wordt ook aangegeven in het nagesprek. Het is echter moeilijk om dit na te gaan en er kan worden gesteld dat op basis van de kennis die participanten hebben 'geen van beide' grotendeels gebruikt wordt om begripsproblemen op te lossen.

Concluderend kan gesteld worden dat veel stellingen onduidelijkheden met zich meebrengen. Participanten geven op drie manieren aan dat er een begripsprobleem is. Het oplossen van deze begripsproblemen doen participanten met name door voor de antwoordoptie 'geen van beide' te kiezen. Terugkomend op het doel van de stemhulp is dit problematisch, aangezien er wordt geprobeerd het begrip in politieke kwesties te vergroten en inzichten in partijstandpunten te geven. Daarnaast blijken de oplossingen binnen StemWijzer om de begripsproblemen op te lossen niet bekend. Sommige oplossingen voor begripsproblemen zijn ook niet aanwezig, zoals een toelichting bij een moeilijk woord of een weergave van een locatie. StemWijzer heeft wel het doel om

gebruikers duidelijkheid te geven, maar het is de vraag of dit optimaal wordt bereikt aangezien de stemhulp soms meer vragen oproept dan beantwoordt.

Discussie

In dit hoofdstuk worden de beperkingen van dit onderzoek besproken en suggesties gedaan voor een vervolgonderzoek.

Het vinden van participanten was lastig. Er is gestreefd naar een maximale variatie tussen de participanten. Dit is voor een deel gelukt, maar bleek moeilijk te realiseren. Aan de ene kant werd dit veroorzaakt doordat sommige mensen hun politieke voorkeur niet met de onderzoeker wilden delen. Aan de andere kant doordat de mensen die zijn gevraagd in sommige gevallen de tijd niet hadden om deel te nemen aan het onderzoek. Hierdoor moest de onderzoeker genoeg nemen met de mensen die wel mee wilden doen, ondanks dat hierdoor de variatie tussen de participanten niet maximaal was.

De hardop-werkmethode, die gebruikt is voor dit onderzoek, had zowel voor- als nadelen. De methode zorgde ervoor dat de onderzoeker niet hoefde te gissen naar de gedachten van de participanten, maar dit was wel afhankelijk van de capaciteiten van de participant om zijn gedachten te verbaliseren. Sommige participanten gaven ook aan het hardop werken lastig te vinden. Hier had de onderzoeker sneller op kunnen reageren tijdens het hardop werken. Vooral bij de eerste participanten bleef de onderzoeker te lang afwachtend. Dat deze participanten verbaal minder sterk waren kwam ook terug in het interview. Hierdoor moest de onderzoeker wat meer sturende vragen stellen om achter de gedachten van de participant te komen.

De categorisering van de begripsproblemen is gedaan op basis van voorgaand onderzoek. Wel blijft het een subjectieve onderbouwing hoe er is gecategoriseerd aangezien sommige begripsproblemen in te delen waren bij verschillende categorieën. Deze begripsproblemen konden bijvoorbeeld onder meerdere categorieën geschaard worden. De onderzoeker heeft in die gevallen gekozen voor de categorie die in haar ogen het best paste bij het begripsprobleem. Deze keuzes kunnen discutabel zijn.

Als laatste bleken enkele participanten zich te bewust te zijn van de aanwezigheid van de onderzoeker. Ondanks het achter de participant plaatsnemen, merkten sommige participanten de onderzoeker op tijdens het beantwoorden van de stellingen. Zij stelden vragen aan de onderzoeker of gaven antwoord in haar richting. Dit was echter alleen bij de eerste vragen van de stellingen.

Aanbevelingen voor soortgelijk vervolgonderzoek

Er zijn nog veel onderdelen die vanwege de kaders van dit onderzoek niet mee zijn genomen en in een vervolgonderzoek aandacht dienen te krijgen.

Het object van dit onderzoek waren de stellingen, maar een stemhulp bestaat uit meer dan alleen de stellingen. Deze schermen zijn behandeld in de bureau-analyse, tijdens het hardop-werken en in het nagesprek. In verder onderzoek zou ook naar het begrip van deze schermen gekeken kunnen worden. Het scherm 'extra belangrijk' is bijvoorbeeld interessant, aangezien de keuzes die de participant maakt in dit scherm veel invloed heeft op de resultaten. Uit het hardop werken in dit onderzoek bleek dat veel participanten niet meer wisten welke stellingen hoorden bij de thema's die weergegeven zijn op dit scherm. De thema's zijn namelijk ingekort, zoals al geconstateerd was in de bureau-analyse. Het is interessant om te analyseren op welke wijze StemWijzer dit scherm begrijpelijker kan maken.

In dit onderzoek is onderscheid gemaakt tussen bepaalde kenmerken van de participanten, zoals leeftijd en politieke voorkeur. In vervolgonderzoek zou gekeken kunnen worden of deze kenmerken invloed hebben op het begrip van de stellingen. In dit onderzoek gaven sommige participanten in de leeftijdscategorie 20 tot 30 jaar vaak aan geen interesse te hebben in een bepaalde kwestie. Eén participant vroeg zich zelfs af of StemWijzer hier niet op zou kunnen inspelen door een stemhulp te maken voor studenten. Dit kan invloed hebben op het begrip van de participanten en hier zou in vervolgonderzoek naar gekeken kunnen worden.

Literatuurlijst

- Booij, J. (2014). Stem wijzer, stem begrijpelijker. Kwalitatief onderzoek naar de invloed van StemWijzer op het begrip van politieke kwesties en inzicht in partijstandpunten en het bepalen van een positie ten opzichte van standpunten. [Bacheloreindwerkstuk Communicatiestudies, Universiteit, Utrecht, Nederland].
- Cedroni, L. & Garzia, D. (2010), *Voting Advice Applications in Europe: The State of the Art*. Napoli: ScriptaWeb.
- Cleijpool, A. (2014). Goed op koers met Kieskompas? Kwalitatief onderzoek naar het gebruik van Kieskompas voor de gemeenteraadsverkiezingen van Utrecht 2014. [Bacheloreindwerkstuk Communicatiestudies, Universiteit Utrecht, Nederland].
- Duffy, T.M. & Kabance, P. (1982). Testing a readable writing approach to text revision. *Journal of Educational Psychology*, 74, 733-748.
- Emans, B. (2012). *Interviewen. Theorie, techniek en training*. Groningen: Stenfert Kroese.
- Holleman, B.C., Kamoen, N. & Vreese, C. de (2013). Effectief communiceren (4). Stemadvies via internet: antwoorden, attitudes, stemintenties. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 35, 25-46.
- Jong, M. de. & Schellens, P.J. (1995). *Met het oog op de lezer. Pretestmethoden voor schriftelijk voorlichtingsmateriaal*. Serie Perspectieven op Taalgebruik. Amsterdam: Thesis Publishers 139-157.
- Krouwel, A. & Pol, J. van de. (2014). Stemhulpen: ter lering ende vermaak. In S. L. de Lange, M. Leyenaar, & P. de Jong (Red.), *Politieke partijen: overbodig of nodig?* (pp. 151-162). Den Haag, Nederland: Raad voor het openbaar bestuur.
- Land, J. F. H. (2009). *Zwakke lezers, sterke teksten? Effecten van tekst- en lezerskenmerken op het tekstbegrip en de tekstwaardering van vmbo-leerlingen*. Amsterdam, Nederland: Stichting lezen.
- NOS. (2015, 19 maart). #PS15-weetjes: van hoogste opkomst tot meeste ongeldige stemmen. Geraadpleegd op 23 maart, 2015, van <http://nos.nl/artikel/2025700-ps15-weetjes-van-hoogste-opkomst-tot-meeste-ongeldige-stemmen.html>
- Patton, M.Q. (1987). *How to Use Qualitative Methods in Evaluation*. London, England: Sage Publications.
- Pol, J. van de., Holleman, B., Kamoen, N., Krouwel, A. & Vreese, C. de. (2014). Beyond young, highly educated males: a typology of VAA users. *Journal of Information Technology and Politics*, 11, 379-411.
- Stahl, S.A. (2003). Vocabulary and readability: how knowing word meanings affects comprehension. *Topics in Language Disorders*, 23, 241-247.

Steenis, A. van. (2012). Kieskompas, een goede navigator naar uw positie? Een kwalitatief onderzoek naar het gebruik van het stemadviesinstrument 'Kieskompas 2012'. [Bacheloreindwerkstuk Communicatiestudies, Universiteit Utrecht, Nederland].

StemWijzer. (2015). Veelgestelde vragen over de StemWijzer. Geraadpleegd op 6 april, 2015, van <http://stemwijzer.nl/Veelgestelde-vragen-over-de-StemWijzer>

Bijlagen

I. Stellingen StemWijzer Provinciale Statenverkiezingen Utrecht

1. Windmolens

In de provincie Utrecht moeten meer windmolens komen.

2. Verlichten

De provincie moet extra geld uitgeven aan het verlichten van provinciale wegen.

3. Huizen op landbouwgrond

De provincie moet gemeenten toestaan huizen te bouwen op voormalige landbouwgrond.

4. Jacht

De provincie moet alle vormen van jacht op wilde dieren verbieden.

5. Gratis OV

Buiten de spits moet het openbaar vervoer voor 65-plussers gratis zijn.

6. Milieuregels

De provincie moet milieuregels strenger maken dan de landelijke richtlijnen.

7. Oude kerken

De provincie moet meer geld steken in het onderhoud van oude kerken.

8. Motorrijtuigenbelasting

De provincie mag de opbrengst van de motorrijtuigenbelasting (opcenten) alleen besteden aan provinciale wegen.

9. Asielzoekers

De provincie moet gemeenten helpen met de opvang van asielzoekers.

10. Rijnenburgpolder

In de Rijnenburgpolder ten zuiden van de stad Utrecht mogen woningen worden gebouwd.

11. Ecoducten

Utrecht moet stoppen met de bouw van ecoducten (bruggen over wegen en spoorlijnen voor wilde dieren).

12. Bus kleine dorpen

De provincie moet ervoor zorgen dat in kleine dorpen regelmatig een bus rijdt, ook als dat extra geld kost.

13. Biologische landbouw

De provincie moet meer geld steken in biologische landbouw.

14. Fietspaden

Er moeten meer fietspaden komen, ook als dat betekent dat de provincie geen autowegen kan aanleggen.

15. Groot wild

In Utrecht moet meer ruimte komen voor groot wild, zoals damherten of edelherten, ook als deze dieren overlast veroorzaken.

16. Ziekenhuizen

De provincie moet meebetalen aan het openhouden van regionale ziekenhuizen.

17. Ganzen

De provincie mag ganzen laten doden als er sprake is van overlast.

18. Bibliotheken

De provincie moet meebetalen aan het openhouden van bibliotheken in kleine dorpen, als de gemeente de bibliotheek wil sluiten.

19. Belastingen omhoog met inflatie

De provinciale belastingen (opcenten) mogen maximaal met de inflatie worden verhoogd.

20. Gezondheidszorg

De provincie moet gezondheidszorg aan de gemeenten en het Rijk overlaten.

21. Cultuur

De provincie mag bezuinigen op cultuur.

22. Verbinden natuurgebieden

De provincie moet bestaande natuurgebieden zoveel mogelijk met elkaar verbinden, ook als dit ten koste gaat van landbouwgrond.

23. Dijken

In plaats van het verhogen van de dijk, moet de provincie bij de Lekdijk en bij de Grebbedijk natuurgebieden aanleggen, om overstromingen te voorkomen.

24. Sportevenementen

De provincie moet zich inzetten om grote sportevenementen naar Utrecht te halen.

25. Amelisweerd

De provincie moet voorkomen dat de A27 bij Amelisweerd wordt verbreed.

26. Sociale huurwoningen

De provincie Utrecht moet gemeenten dwingen verspreid over de provincie voldoende sociale huurwoningen te bouwen.

27. Ondernemers in recreatiegebieden

Ondernemers in recreatiegebieden (bijvoorbeeld horeca) mogen uitbreiden, ook als dit ten koste gaat van de natuur.

28. Investeren duurzame energie

De provincie moet bedrijven die investeren in duurzame energie financieel ondersteunen.

29. Megastallen

In de provincie Utrecht mogen boeren hun bedrijf uitbreiden met megastallen.

30. Belangenbehartiging EU

De provincie moet stoppen met de belangenbehartiging bij de Europese Unie in Brussel.

II. Vragenlijst voorafgaand

1. Wat is uw leeftijd?

..... jaar

2. Volgt u op dit moment een opleiding?

☐ Ja

☐ Nee

☐ Iets anders, nl.:

3. Zo ja, welke opleiding volgt u? Zo nee, wat is uw hoogst afgeronde opleiding?

☐ WO-doctoraal of master

☐ HBO of WO-bachelor of kandidaats

☐ WO en HBO propedeuse

☐ HAVO en VWO bovenbouw /

☐ MBO

☐ Eerste 3 jaar HAVO en VWO / MAVO / VMBO (theoretische en gemengde leerweg)

☐ LBO / VBO / VMBO (kader- en beroepsgerichte leerweg)

☐ Geen onderwijs/ basisonderwijs

☐ Weet niet / Geen opgave

4. Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen?

☐ Ik weet al zeker op welke partij ik ga stemmen

☐ Ik twijfel nog tussen enkele partijen

☐ Ik weet het nog helemaal niet

☐ Ik ga niet stemmen

5. Hoeveel interesse heeft u in de politiek?

Heel weinig interesse ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ heel veel interesse

III. Observatieformulier

Participant nr.:

Geslacht:

Leeftijd:

Duur:

Datum:

Locatie:

Beginscherm:

Stelling	Antwoord proefpersoon	Opmerkingen onderzoeker
Extra belangrijk:		
Partijen:		
Resultaat:		

IV. Vragenlijst na afloop van het invullen van StemWijzer

1. *Op welke partij was u van plan te gaan stemmen bij de Provinciale Statenverkiezingen op 18 maart voor het gebruiken van StemWijzer?*

- ☐ VVD
- ☐ PvdA
- ☐ CDA
- ☐ D66
- ☐ PVV
- ☐ GroenLinks
- ☐ SP
- ☐ Christenunie
- ☐ SGP
- ☐ 50PLUS
- ☐ Weet ik nog niet
- ☐ Partij voor de Dieren (PvdD)
- ☐ Vrijzinnige Partij
- ☐ Provincie@Inwonersbelangen
- ☐ Libertarische Partij
- ☐ Ouderen Politiek Actief (OPA)
- ☐ Jezus Leeft

2. *Op welke partij bent u op dit moment van plan te gaan stemmen bij de Provinciale Statenverkiezingen op 18 maart?*

- ☐ VVD
- ☐ PvdA
- ☐ CDA
- ☐ D66
- ☐ PVV
- ☐ GroenLinks
- ☐ SP
- ☐ Christenunie
- ☐ SGP
- ☐ 50PLUS
- ☐ Weet ik nog niet
- ☐ Partij voor de Dieren (PvdD)
- ☐ Vrijzinnige Partij
- ☐ Provincie@Inwonersbelangen
- ☐ Libertarische Partij
- ☐ Ouderen Politiek Actief (OPA)
- ☐ Jezus Leeft

3. *Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links naar rechts (als 1 links is en 10 rechts)?*

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4. *Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van conservatief naar progressief (als 1 conservatief is en 10 progressief)?*

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

5. *Wat is voor u de belangrijkste reden om StemWijzer te gebruiken?*

- ☐ Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen.
- ☐ Meer inzicht krijgen in de standpunten van de partijen.
- ☐ Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.
- ☐ Leuk om te doen of over te praten.
- ☐ Controleren of de stemhulp klopt.

Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen:

5. *Door het gebruik van StemWijzer is mijn inzicht in de standpunten van politieke partijen vergroot.*

Helemaal mee eens 0 0 0 0 0 helemaal niet mee eens

6. *Ik vind het leuk om over kwesties na te denken, zelfs als ze me niet persoonlijk raken.*

Helemaal mee eens 0 0 0 0 0 helemaal niet mee eens

7. *Ik vind dat ik de politieke kwesties die momenteel in de provincie Utrecht spelen goed begrijp.*

Helemaal mee eens 0 0 0 0 0 helemaal niet mee eens

8. *De politieke partijen lijken allemaal zo op elkaar dat het niet uitmaakt wat ik stem.*

Helemaal mee eens 0 0 0 0 0 helemaal niet mee eens

9. *Ik volg de verkiezingscampagne intensief.*

Helemaal mee eens 0 0 0 0 0 helemaal niet mee eens

10. *Het gebruik van StemWijzer motiveert mij om mij verder in de politiek te verdiepen.*

Helemaal mee eens 0 0 0 0 0 helemaal niet mee eens

11. *Het gebruik van StemWijzer...*

- ☐ heeft mijn partijvoorkeur bepaald.
- ☐ heeft mijn partijvoorkeur bevestigd.
- ☐ heeft me aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur.
- ☐ heeft mijn partijvoorkeur niet beïnvloed.

12. *Stemt u altijd op dezelfde partij?*

- ☐ Ja, en dit jaar weer.
- ☐ Vaak wel, maar dit jaar niet.
- ☐ Nee, ik maak elk jaar opnieuw de keuze.

V. Interview

Algemene vragen:

- *Wat vond u van het onderzoek en om hieraan mee te doen?*
- *Hoe heeft u het invullen van de StemWijzer op deze manier ervaren?*
- *Heeft u StemWijzer op dezelfde manier ingevuld als u zelf zou doen wanneer ik er niet bij zou zijn?*

Mogelijke begripsproblemen bij StemWijzer:

- *Wat vond u van de stellingen? Begreep u ze? Welke wel en welke niet?*
- *Stellingen voorleggen en zelf naar laten kijken.*
- *Vragen naar eventuele stiltes die gevallen zijn of problemen die de participant aangaf of opgemerkt zijn.*
- *Observatieschema bekijken en per stelling bevragen als neutraal wordt geantwoord.*
- *Heeft u door de stellingen een beter idee van wat er speelt in de Utrechtse politiek? Waarom wel of waarom niet?*
- *Begreep u wat het verschil was tussen de opties 'geen van beiden' en 'sla deze vraag over'? Wat is dat verschil dan?*

Partijen:

- *Wist u dat u tijdens het beantwoorden van de stellingen de partijtoelichting kon bekijken? Zo ja, waarom heeft u dat wel of niet gedaan? Zo nee, had u dat willen doen als u dat had geweten?*
- *Als u de partijtoelichting heeft bekeken, was deze dan toereikend genoeg?*
- *Was de partijtoelichting duidelijk genoeg?*

Resultatenschermb:

- *Wat was uw algemene indruk van het resultatenschermb?*
- *Wat vond u van het resultaat?*
- *Stond er genoeg informatie in het resultatenschermb?*

Overige vragen:

- *Bent u anders tegen het stemmen aan gaan kijken door het gebruik van StemWijzer?*
- *Bent u gemotiveerder om te gaan stemmen door het gebruik van StemWijzer?*

Afsluiting:

- *Heeft u nog vragen over het onderzoek of StemWijzer?*
- *Heeft u nog eventuele opmerkingen die u kwijt wilt?*
- *Heeft u aanbevelingen voor verbeteringen aan StemWijzer?*

VI. Uitwerkingen per participant

Participant 1 - man, 30 jaar, HBO, werk

Duur opname:	0:37:29
Datum:	23-02-2015
Locatie:	Bij de onderzoeker thuis
Interesse in de politiek:	Heel veel interesse (5)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik weet zeker op welke partij ik ga stemmen.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	VVD
Resultaat:	VVD
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	VVD
Links-rechts:	7
Conservatief-progressief:	9

Beginscherm

Gelijk door naar de stellingen door op 'start' te klikken. In het nagesprek geeft hij ook aan dat hij hier weinig aandacht aan heeft besteed en ook niet meer weet wat er precies stond.

Stellingen

- Leest geen kopjes.
- Stelling 1: Begint gelijk met lezen van de eerste stelling en geeft als antwoord 'maakt dat nou uit' om vervolgens voor 'eens' te kiezen.
- Stelling 3: De derde stelling wordt beantwoord met 'geen van beide'. Hij vraagt zich af waar de stelling mee te maken heeft. *'Te weinig ruimte ofzo. Provincie is dichtbevolkt. Nee, ik heb daar geen mening over.'* In het nagesprek geeft hij aan dat hij niet zo goed weet of daar wat mee is. *'Landbouwgrond dat heeft te maken met bestemmingsplannen en ruimtelijke ordening. Ga je daar dan hele woonwijken neerzetten of is daar dan discussie over op dit moment. Daar weet ik niet wat ik moet antwoorden. Als ik daarvoor kies dan heb ik daar weinig kaas van gegeten.'*
- Stelling 6: *'Hoezo? Zijn die niet toereikend dan? Welke milieuregels? Verkeer, industrie, particulier?'* Ondanks de vragen wordt de stelling wel beantwoord met een 'oneens'.
- Stelling 7: levert de vraag op waarom er geld gestoken moet worden in het onderhoud van oude kerken. Ook hier wordt voor 'oneens' gekozen.
- Voor het oplezen van stelling 12 wordt de participant afgeleid door de tabbladen boven de stellingen. *'Wat is dit eigenlijk? Extra belangrijk, partijen. Eigenlijk nog helemaal niet op gelet.'*

- Stelling 12: de participant is het eens met de stelling, maar alleen als er wel gebruik van deze bussen gemaakt wordt. In het nagesprek geeft hij hier meer uitleg over. *‘Dan denk je van ja, ook die mensen moeten met OV kunnen, maar hoeveel extra geld moet dat dan kosten. Daar zit geen nuance in.’*
- Stelling 14: de participant uit zijn ongenoegen over de stellingen. *‘Jeetje, wat zijn dit voor stellingen joh!’* Ook twijfelt hij over het antwoord. *‘Nee natuurlijk geen overlast, of is er een tekort? Dan wel.’* Toch vindt hij overlast zwaarder wegen, dus kiest hij voor ‘oneens’.
- Stelling 16: *‘Waarom? Die gaan dicht dus? Wat is een regionaal ziekenhuis? Is dat anders dan een normaal ziekenhuis? Ik heb hier geen mening over.’*
- Tijdens het beantwoorden van de stellingen vraagt de participant zich meerdere malen af van wie de stelling is.
- Stelling 23: de participant twijfelt enigszins. *‘Ik weet eigenlijk niet zo goed. Ga voor de weg van de minste weerstand.’* Toch kiest hij ervoor om ‘eens’ te kiezen, omdat het mooier is dan de dijken.
- Stelling 25: *‘Waar zit dat?’* en *‘Hier heb ik geen kaas van gegeten. Die sla ik over.’* In het nagesprek komen we hierop terug. *‘Ik weet niet of dat een fileknooppunt is. Als het een file knooppunt is, dan kan ik me voorstellen dat het handig is als die verbreed wordt.’* Maar aan de andere kant geeft hij aan dat je ook te maken hebt met natuur. *‘Ik weet dus niet hoe dat zit.’* De reden dat hij dan voor ‘sla deze vraag over’ heeft gekozen is, omdat hij hier écht niets van weet en dat hij niet wil dat deze vraag van invloed is op de uitkomst.
- Stelling 27: Door een aanmoediging van de kant van de onderzoeker (*‘Probeer te blijven vertellen wat je denkt.’*) kwam de oorzaak naar boven. *‘Dit kan niet zomaar. Ik vind dit zo’n vraag. Ik vind dit een vreemde vraag. In hoeverre kan het ten kosten gaan van de natuur? Ik bedoel, kun je dan ongeremd je gang gaan en bomen kappen? Of gaat het om het terras met twee vierkante meter uitbreiden?’* Toch wordt er een keuze gemaakt voor ‘oneens’. In het nagesprek wordt verder gesproken over deze stelling. Hij vindt het een vreemde vraag, omdat er nuance mist. Hij geeft aan dat er niet uit de vraag is af te leiden of het gaat om een cafétje die een beetje wil uitbreiden, omdat het zo druk is, of dat het om grotere projecten gaat. *‘De vraag is te rigoureuus.’* De reden dat hij toch een keuze heeft gemaakt, is omdat hij toch een idee heeft waar het over gaat en enig gevoel bij hoe het zit.
- Stelling 29: In het nagesprek begint hij zelf over de megastallen. *‘Er is sowieso veel weerstand tegen, maar ik heb dan zoiets van zou dat wel in Brabant mogen en niet in Utrecht. Dat zou niet mogen verschillen.’* De moeilijkheid zit dan in de vraag of het nu niet mag en of er een beperking op zit. De achtergrond van de stelling wordt hierbij gemist. De reden dat toch voor ‘eens’ wordt gekozen is, omdat hij vindt dat het wel zou moeten kunnen.
- Stelling 30: laatste stelling wordt twee keer gelezen. *‘Is dat een provinciaal ding dan en geen nationaal? Wat zegt dat? Is Utrecht zo speciaal dan? Ik weet niet zo goed wat dit inhoudt. Ik weet ook niet zo goed wat het voor de provincie zou betekenen. Hier heb ik geen mening over.’* Hier wordt dan gekozen voor ‘geen van beide’.

Aantal keer ‘geen van beide’	4	Stellingen: 3, 10, 16, 30
Aantal keer ‘ sla deze vraag over’	1	Stellingen: 25

Belangrijke stellingen

'Oh, wacht. Dat zijn die tabbladen.' Nu wordt duidelijk voor de participant waar de tabbladen boven de stellingen voor zijn. *'Ik vind dit lastig. Waar ga ik de nadruk op leggen?'* Op het thema 'Belastingen omhoog met' wordt gelijk gereageerd met: *'Nee niet omhoog, maar omlaag.'* Uiteindelijk wordt er voor vier thema's gekozen: milieuregels, motorrijtuigenbelasting, verlichten, fietspaden.

In het nagesprek kwam naar voren dat hij het Tabblad 'extra belangrijk' lastig vond. Hij heeft het gevoel dat doordat hij niet fanatiek is in een bepaalde richting, dat de keuze dan moeilijk te maken is.

Partijen

De uitleg wordt allereerst gelezen. Alle partijen mogen blijven staan, want de participant is wel benieuwd wat er uit komt. Hij is wel geneigd om de PVV weg te halen, omdat hij bang is dat die partij het grootste percentage krijgt.

Resultatenschermb

De eerste reactie van de participant is: *'Oh gelukkig.'* Bij het doornemen van de percentages vraagt de participant zich af hoe het kan dat de partij Jezus Leeft zo hoog in zijn lijstje staat. Daarnaast is het normaal gesproken niet zo dat hij veel overeen heeft met de VVD. *'Stelt mij weer gerust.'* Vervolgens scrolt hij naar beneden en ziet de optie om met andere partijen te vergelijken. *'Oh, dit is wel grappig.'* Daar komt hij erachter dat hij stelling 1 verkeerd heeft gelezen. Na drie stellingen te hebben bekeken en vergeleken wordt er nog naar beneden gescrold en daarna is het voldoende geweest voor de participant.

In het nagesprek kwamen ook dingen naar voren. Opvallend bij resultatenschermb: veel overeenkomst met de VVD. Gebeurt normaal bij het invullen nooit. Toch geeft hij aan dat hij ook zou stemmen op een partij waar hij maar 20% overeenkomst mee heeft, als hij al een idee heeft. Hij laat zich dan niet leiden door de stembulp. Meer om te kijken hoe dicht het resultaat bij de partij komt. De stellingen waar hij niet echt wist wat hij ermee moest, heeft hij in het resultatenschermb nogmaals bekeken. Had de verwachting dat er nog wat extra achtergrondinformatie zou staan en miste dat ook.

Reden gebruik StemWijzer:	Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Mee eens (2)
Leuk om na te denken over kwesties:	Mee eens (2)
Begrip politieke kwesties:	Mee eens (2)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Helemaal niet mee eens (5)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Niet mee eens (4)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft mijn partijvoorkeur bevestigd.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Ja, en dit jaar weer.

Nagesprek

- Hij geeft aan dat het hardop denken wel iets is wat hij normaal bij het invullen van StemWijzer ook doet. Vooral de stellingen, want *'daar ben je vaak niet echt in thuis'*. Leuk om aan het onderzoek te kunnen meedragen. Hij geeft ook aan dat hij zich niet laat weerhouden om het op zijn manier in te vullen.
- De stellingen vond hij soms vaag. Hij vindt dat er of meer informatie bij moet worden vermeld of dat hij er zelf meer kennis van de onderwerpen moet hebben. Hij komt terug op stelling 25: *'Ik weet niet zo goed hoe dat zit met die A27. Waarom mag dat niet verbreed worden, ik heb geen flauw idee.'*
- Hij heeft wel enigszins het idee dat hij meer weet over de Utrechtse politiek, maar gaat wel in op specifieke thema's.
- Het verschil tussen 'geen van beide' en 'sla deze vraag over' vindt hij wel dichtbij elkaar liggen. 'Neutraal' of 'geen mening' zou beter op z'n plek zijn. *'Geen van beide klinkt als ik vul niks in'*.
- Partijtoelichting gebruiken bij het invullen van de stellingen heeft hij niet naar gekeken. *'Had je die dan van te voren moeten aanklikken?'* Hij wist niet dat dit er was, maar had dit wel gebruikt als hij ervan af wist. *'Bijvoorbeeld bij die snelweg of bij die landbouwgrond dan krijg je wat meer informatie.'* Hij had de knop waar je op moest klikken aangezien voor een banner. Het had kunnen helpen bij het vormen van een mening, maar maakt wel zijn eigen afweging.
- Stemt sowieso.
- Aanbevelingen: duidelijker aangeven dat je tijdens het beantwoorden van de stellingen extra informatie kunt krijgen van de stellingen. Daarnaast zijn bepaalde stellingen redelijk neutraal, maar sommigen zijn ook zwartwit of rigoreus. Die nemen een positie in. *'Die stellingen kunnen afschrikken. Dan denk ik ja ik vindt dat wel, maar niet zo erg als dat het daar staat.'* Voorbeelden waren stelling 12 en 22.

Participant 2 - man, 24 jaar, HBO, studie

Duur opname:	0:27:23
Datum:	23-02-2015
Locatie:	Bij de participant thuis
Interesse in de politiek:	Weinig interesse (2)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik weet het nog helemaal niet.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	D66, GroenLinks, PvdA, SP
Resultaat:	50PLUS
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	D66, GroenLinks, PvdA, SP
Links-rechts:	3
Conservatief-progressief:	6

Beginscherm

Leest op wat er boven de start-knop staat en drukt vervolgens op 'start'.

Stellingen

- Bij het oplezen worden niet de kopjes meegelezen.
- Stelling 1: participant twijfelt. *'Windmolens als in molens die energie opwekken?'*
- Stelling 4: participant moest de stelling twee keer lezen. Door nogmaals te lezen kwam hij erachter dat als hij tegen het verbieden was, dat hij 'oneens' moest antwoorden.
- Stelling 7: participant twijfelt. *'Hier heb ik niet echt een mening over. Ik heb geen verstand van onderhoud en ik weet niet hoe vaak het moet gebeuren dus geen mening dus geen van beide.'* In het nagesprek geeft hij aan dat hij er geen verstand van heeft en dus geen mening over.
- Stelling 8: deze stelling mist nuance volgens de participant. *'Of andere wegen? Als het alleen provinciale wegen is dan weet ik het niet helemaal, want auto's komen overal.'* Hij kiest daarom vervolgens 'oneens', want het mag ook aan andere wegen besteed worden.
- Stelling 10: Rijnenburgpolder is onbekend. *'Ik heb oprecht geen idee waar dat is.'* Hij kiest vervolgens voor 'geen van beide', omdat hij niet weet waar dat is. In het nagesprek geeft hij aan dat hier meer informatie over gegeven mag worden dan alleen de stelling en doordat hij niet weet waar het ligt, hij hier ook geen mening over heeft.
- Stelling 11: hier heeft de participant niet echt een mening over naar eigen zeggen. *'Niet echt een mening over. De snelweg van Utrecht naar Amersfoort zijn er al een paar, maar als dat leuk is voor het milieu dan mag dat van mij en als het heel duur is dan hoeft dat niet van mij dus ik heb daar geen mening over dus geen van beide.'* In het nagesprek komt de participant hierop terug. *'Ja, ze moeten ermee stoppen, maar ben ik het er dan mee eens of mee oneens.'*

- Stelling 15: *'Uhm ja, het is hartstikke leuk als die er zijn, maar ik ga toch niet wandelen, dus voor mij maakt het niet zoveel uit dus geen van beide.'*
- Stelling 16: bij deze stelling geeft de participant aan dat hij het eens is met de stelling maar voegt wel toe: *'als daar behoefte aan is dan ben ik het ermee eens.'*
- Stelling 19: bij het oplezen hakkelt de participant over de woorden. *'Heb ik te weinig verstand van. Provinciale belastingen, ik zal ze vast wel betalen, maar daar heb ik ook weinig verstand van dus ik zeg geen van beide.'*
- Stelling 23: de participant leest de vraag verkeerd. *'Als ze daarvoor natuurgebieden moeten aanleggen dan is dat voor mij goed. Overstromingen moeten we niet hebben.'* Hij kiest vervolgens 'eens'. In het nagesprek geeft hij aan dat er meer informatie over mag staan, dan alleen de stelling.
- Stelling 24: ook hier mist hij enige nuance in de vraag. *'Als dat voor de toekomst is dan zeg ik oneens, maar is het voor nu dan zeg ik eens. De Tour de France hebben we al en dat is een redelijk groot sportevenement. Dus zeg ik maar eens, beetje rare vraag.'* In het nagesprek komen we hierop terug en geeft hij aan dat het een moeilijke vraag is. Naar zijn mening gaat het over 2015 en er komt al een groot sportevenement. Daarnaast vindt hij het wel leuk, maar kan je er ook veel last van krijgen.
- Stelling 25: *'Even denken, A27. Het zou leuk zijn als hier een plaatje bij stond. Is dat degene die langs de zijkant gaat of langs de bovenkant? Ze gaan in ieder geval allebei naar Amersfoort.'* Uiteindelijk kiest hij voor 'geen van beide'. In het nagesprek komt hij hier ook op terug en geeft hier nogmaals aan dat er meer informatie getoond mag worden, dan alleen de stelling.

Aantal keer 'geen van beide'	6	Stellingen: 7, 10, 11, 15, 19, 25
Aantal keer 'sla deze vraag over'	0	Stellingen: -

Belangrijke stellingen

Hij leest wat er voor instructie staat en geeft de reactie: *'oh jee!'* Hij kiest vervolgens voor ziekenhuizen, belasting omhoog met, investeren duurzame energie, gratis OV, fietspaden, gezondheidszorg, sociale huurwoningen, huizen op landbouwgrond, asielzoekers, bus kleine dorpen, bibliotheken, cultuur, sportevenementen, belangenbehartigen in EU. Bij het thema 'ondernemers in' vroeg hij zich af: *'in wat?'*

In het nagesprek geeft hij aan dat de keuze gemaakt is op basis van de stellingen. Sommige opties waren voor hem niet heel erg duidelijk, zoals 'ondernemers in'. *'Als ik een mening had en ik kon me nog herinneren waar het over ging en dat kopje stond erbij en ik had een duidelijke mening, anders vond ik het toch niet zo belangrijk.'*

Partijen

Ook hier worden eerst de instructies gelezen. Vervolgens wordt het rijtje afgegaan en worden de volgende partijen achterwege gelaten: 50PLUS+, PVV, Christenunie, Partij van de Dieren, SGP, Jezus leeft.

In het nagesprek gaf de participant aan dat hij niet op gelovige partijen zou stemmen uit principe. Datzelfde geldt voor hem voor de PVV. De kleinere Utrechtse partijen kent hij niet, maar zou hij wel in willen verdiepen als die op een hoge plek staan bij het resultaat. De andere partijen voelt hij zich wel mee verbonden, dus daarin is hij benieuwd hoeveel het overeenkomt met zijn mening.

Resultatenschermb

PvdA en CDA komen op een gelijke stand (57%). Vervolgens wordt er wel naar beneden gescrold, maar hier wordt niks mee gedaan.

In het nagesprek kwam naar voren dat het resultaat niet verrassend is. De reden dat hij niks verder op deze pagina bekeken heeft, is omdat hij dit niet erg interessant vindt.

Reden gebruik StemWijzer:	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen. Meer inzicht krijgen in de standpunten van de partijen. Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Mee eens (2)
Leuk om na te denken over kwesties:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Begrip politieke kwesties:	Mee eens (2)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Mee eens (2)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Helemaal niet mee eens (5)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Niet mee eens (4)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft mijn partijvoorkeur niet beïnvloed.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Ja, en dit jaar weer.

Nagesprek

- Stemwijzer wel eens gedaan, maar niet standaard voor elke verkiezing. Wel grappig om te zien waar het over gaat dit jaar, want hij houdt zich er niet heel erg mee bezig.
- Hij geeft aan dat hij de vragen soms wel een paar keer moest lezen om het juiste antwoord in te vullen. Hij kan zich voorstellen dat de vraag verkeerd wordt ingevuld, omdat het verkeerd wordt gelezen. *'Het zijn vooral de lange vragen waarbij je moet kijken of ze 'm negatief benaderen of positief.'*
- Precies ingevuld zoals hij zou doen zonder onderzoeker.
- *'Sommige vragen waren over specifieke plekken en als je die niet weet dan heb je er of geen mening over of je wilt er wel een mening over hebben, maar je bent er niet van op de hoogte dus is misschien handig als ze iets meer uitleg geven dan alleen de stelling.'*
- 'Geen van beide' en 'sla deze vraag over' zijn in de ogen van de participant hetzelfde, alleen bij 'sla deze vraag over' geeft hij aan dat het niet wordt meegenomen. *'Ik denk niet dat dat bevordelijk is als je wilt weten op welke partij je moet stemmen. Als je 'geen van beide' drukt dan heeft het systeem in ieder geval begrepen dat je geen mening hebt en dan kom je bij een partij uit die daar ook geen mening over heeft.'* Gekozen voor geen van beide in de meeste gevallen, omdat hij er geen verstand van heeft, in een enkel geval, omdat zijn mening echt in het midden ligt.

- Beter idee gekregen wat er in de politiek speelt.
- Stemt altijd.
- Wist niet dat je tijdens het beantwoorden van de stellingen ook de partij toelichting kon zien. Hij had hier waarschijnlijk wel gebruik van gemaakt als hij het had geweten, maar heeft het idee dat dit niet goed is voor de StemWijzer. Je zou er volgens hem door beïnvloed kunnen worden als je al neigt naar een bepaalde partij.
- Niet meer gemotiveerd om te gaan stemmen en ook niet anders tegen het stemmen gaan kijken.
- Opmerking: het mag iets duidelijker. *'Het is allemaal erg gesimplificeerd. Bij de antwoorden is het iets te simpel, misschien heb je meer opties nodig. De vraagstelling moet simpeler. Dus de opties moeten ingewikkelder en de vraagstelling simpeler, laat ik het zo zeggen.'*

Participant 4 - man, 29 jaar, HBO, werk

Duur opname:	0:38:35
Datum:	24-02-2015
Locatie:	Bij de onderzoeker thuis
Interesse in de politiek:	Weinig interesse (2)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik weet het nog helemaal niet.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	Weet ik nog niet
Resultaat:	PvdA
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	PvdA, SP
Links-rechts:	6
Conservatief-progressief:	8

Beginscherm

Gelijk op 'start' gedrukt.

Stellingen

- Alle kopjes worden ook gelezen.
- Stelling 2: participant leest de stelling meerdere malen. Is in eerste instantie van mening dat wegen goed verlicht moeten zijn, maar leest vervolgens dat het om 'extra' geld gaat en kiest vervolgens voor 'oneens' omdat het geld ook ergens anders besteed aan kan worden.
- Stelling 3: *'Dat vind ik een lastige vraag. Ik weet niet wat met voormalig landbouwgrond bedoeld wordt.'* Er wordt hier voor 'geen van beide' gekozen. In het nagesprek geeft hij aan dat hij twijfelde of landbouwgrond grond is waar eten op wordt vermaakt, daarom vond hij het lastig om een keuze te maken. Hij had graag gezien dat er kleine uitleg bij had gestaan.
- Stelling 8: participant geeft aan niet veel auto te rijden. Hij probeert tot een mening te komen, maar kiest uiteindelijk voor 'geen van beide', omdat hij het een lastige vraag vindt.
- Stelling 10: participant is niet bekend met de Rijnenburgpolder. Hij gaat er van uit dat het een stuk groen is waar nog geen huizen staan. Dat mag van hem, mits het geen belangrijke plek voor dieren is, dus hij vindt dat hij meer informatie nodig heeft om te kunnen beslissen. Daarom wordt er voor 'geen van beide' gekozen.
- Stelling 11: verwarring over het te geven antwoord. Klikte in eerste instantie op 'eens', maar merkte dan dat er staat 'moet stoppen met' en kiest vervolgens voor 'oneens'.

- Stelling 12: in eerste instantie vormt de participant een antwoord, maar hij leest nogmaals de vraag. Hij vraagt zich daarbij af of het geregeld kan worden per gemeente, want hij vindt het geen taak van de provincie.
- Stelling 13: *'Biologische landbouw, ik zou niet weten wat daarmee wordt bedoeld.'* Uiteindelijk kiest hij voor 'geen van beide'.
- Stelling 15: *'Hoeveel meer ruimte hebben ze dan nodig?'* Doordat hij hier het antwoord niet op weet, kiest hij voor 'geen van beide'.
- Participant weet niet hoe hij terug kan naar de vorige stelling.
- Stelling 19: participant geeft aan dat economie niet iets is waar hij veel verstand van heeft. Hij leest de stelling meerdere malen en komt de volgende conclusie: *'Als ik meer moet betalen vind ik dat nooit leuk, maar ik kan hier geen antwoord op geven.'* Hij kiest voor 'geen van beide'.
- Stelling 22: participant vraagt zich af wat er dan staat op die landbouwgrond. *'Lastig, ik weet er te weinig van. Natuurgebieden verbinden met elkaar, waarom is dat per se nodig? Ik kies voor geen van beide.'*
- Stelling 25: *'Ik heb geen idee waar Amelisweerd is.'* De participant geeft aan dat hij het verbreden van de weg niet altijd even zinnig vindt en vraagt zich af of er onderzoek naar is gedaan of dit echt de enige oplossing is. Hij kiest voor geen van beide.
- Stelling 26: participant wil voor 'eens' kiezen, want hij vindt het een goed idee dat mensen overal kunnen wonen. Wanneer hij de vraag nogmaals leest valt hem het woordje 'dwingen' op en zegt hierover: *'Ik vind dwingen ook wel weer een beetje vreemd. Je moet niet zomaar dwingen. Er mag wel wat van gezegd worden, maar ik vind dwingen niet zo aardig klinken dus geen van beide.'*
- Stelling 30: *'Ik weet er te weinig over.'* Hij staat vervolgens nog even stil bij het woordje 'belangenbehartigen' en kiest vervolgens voor 'geen van beide'.

Aantal keer 'geen van beide'	10	Stellingen: 3, 8, 10, 13, 15, 18, 22, 25, 26, 30
Aantal keer 'sla deze vraag over'	0	Stellingen: -

Belangrijke stellingen

Participant leest de instructies en legt de link met de onderwerpen van de stellingen. Hij ziet ook dat hij de selectie kan verwijderen, dus dat hij hier niet per se iets hoeft in te vullen. De dingen die hij extra belangrijk vindt, zijn: gezondheidszorg (*'Dat gaat voor ons in Nederland een groot issue worden.'*), cultuur (*'Dit komt terug in mijn dagelijkse leven.'*). De rest niet, want dat speelt niet in zijn dagelijkse leven. Ziekenhuizen vindt hij wel belangrijk, maar de enkele stelling die erover ging niet, dus die wordt bijvoorbeeld niet meegenomen.

In nagesprek geeft de participant aan dat hij gescand heeft op onderwerpen die spelen in het dagelijks leven, zoals de gezondheidszorg. *'In eerste instantie legde ik niet direct alleen de link met de stellingen, want het (verwijst naar gezondheidszorg) kwam alleen maar terug in de vorm van financiële steun die gegeven moest worden, maar gezondheidszorg is meer dan dat.'*

Partijen

De participant neemt alle partijen mee. *'Misschien is het handig om dat altijd te doen, want je gaat niet voor niets een stemwijzer doen.'*

Resultatenschermb

PvdA klinkt positief volgens de participant. Hij is vooral blij dat de PVV onderaan staat en dat verrast hem ook enigszins. *'Hier ben ik wel blij mee, want met de PVV wil je niet altijd geassocieerd worden.'* De participant heeft door dat hij zijn resultaat kan delen met anderen. Hij scrollt vervolgens naar beneden. Hij vindt het vergelijken met anderen voor zichzelf niet erg relevant, want *'ik stem en niet een ander.'* Hij vraagt zichzelf af wat voor meerwaarde het heeft. Hij weet niet zo goed wat hij moet doen op het moment dat hij de drie partijen onder de stelling ziet staan en geeft vervolgens aan dat hij niet weet wat hij verder moet doen.

In het nagesprek komt naar voren dat hij verwacht had de meeste raakvlakken te hebben met de partij die helemaal onder aan stond. PvdA en SP was hij tevreden mee, dus hij kon zich ermee vinden. Opmerking: top drie had misschien ook volstaan. Het vergelijken met anderen en met partijen was onduidelijk. *'Dat was een beetje onduidelijk hoe dat werkte, want als ik op vergelijken met andere partijen drukte kreeg ik drie kolommen: eens, oneens, geen van beide. Ik zag alleen de top drie staan dus ik kon er niet gelijk uithalen hoe ik het eens of oneens zou zijn met andere partijen. Als dat ook de bedoeling is, want je krijgt alleen de top drie te zien.'*

Reden gebruik StemWijzer:	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Mee eens (2)
Leuk om na te denken over kwesties:	Mee eens (2)
Begrip politieke kwesties:	Niet mee eens (4)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Niet mee eens (4)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Helemaal niet mee eens (5)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft mij aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Nee, ik maak elk jaar opnieuw de keuze.

Nagesprek

- De participant vond bepaalde dingen lastig, omdat hij er te weinig van weet. Daarom heeft hij sommige vragen beantwoord met 'geen van beide'.
- Hardop werken moest hij even aan wennen, maar hij vond het wel fijn omdat het dwingt nog eens over dingen na te denken en de vraag goed te lezen.
- Antwoorden en meningen niet beïnvloed door de aanwezigheid.
- De stellingen begrijpt de participant wel. Het aandachtspunt zit voor hem in het lezen. Hij geeft een voorbeeld: 'moet niet' kun je misschien lezen dat het juist wel moet.
- Participant geeft aan dat hij 'geen van beide' heeft gekozen niet op het moment dat zijn mening neutraal is ten opzichte van een stelling, maar op het moment dat hij niet genoeg informatie heeft. 'Sla deze vraag over' heeft de participant niet altijd in zijn vizier gehad. Hij had geen andere keuze gemaakt als het duidelijker was geweest. *'Ik denk dat ik dan beter geen van beide kan doen, want de vraag over slaan heeft naar mijn idee geen zin. Je hebt altijd wel een bepaalde voorkeur. Geen van beide is ook niet echt een keuze, maar met overslaan negeer je hem helemaal.'*
- Geen van beide wordt gekozen op het moment dat de participant te weinig wist over het onderwerp.

- Participant heeft niet gezien dat er gekozen kan worden om partijtoelichting te bekijken tijdens het beantwoorden van de stellingen. Hij had er wel gebruik van gemaakt als hij het had geweten, want dan had hij een duidelijkere keuze kunnen maken. *'Dat speelt voornamelijk bij de stellingen waar je geen mening of eigenlijk geen van beide hebt gekozen, is die optie best handig. Je hebt altijd een voorkeur denk ik en dat dwingt je dan wel tot een keuze.'* De standpunten zouden dan het best getoond kunnen worden volgens de participant zonder de afkomst erbij te vermelden, zodat de gebruiker niet beïnvloed wordt.
- Beter idee wat er speelt in de politiek en wil er meer over uitzoeken.
- Niet anders gaan aankijken tegen stemmen, maar probeert altijd te onderzoeken al is stemwijzer dan niet alles bepalend.
- Meer gemotiveerd om uit te zoeken of hij voor PvdA zou stemmen.
- Benieuwd wat er uit het onderzoek gaat komen.
- Aanbevelingen: sommige knoppen duidelijker, zoals de knop waar je de partijtoelichting kan zien en misschien de knop 'sla deze vraag over' eruit halen.

Participant 5 - man, 32 jaar, HBO, werk

Duur opname:	0:25:51
Datum:	24-02-2015
Locatie:	Bij de onderzoeker thuis
Interesse in de politiek:	Gemiddelde interesse (3)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	VVD
Resultaat:	VVD
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	VVD
Links-rechts:	6
Conservatief-progressief:	7

Beginscherm

De introductie wordt gelezen en vervolgens wordt er op start gedrukt.

Stellingen

- Stelling 1: *'Ik weet niet hoeveel er nu staan. Dus ik heb er geen mening over.'* Hij kiest vervolgens voor 'geen van beide'. In het nagesprek komen we op deze stelling terug. *'Ze zouden hier eigenlijk moeten zeggen er staan zoveel windmolens en ze beslaan zo'n groot gedeelte van Utrecht. Mogen er meer windmolens bij van jou?'*
- Stelling 2 en 3 roepen de vraag op of het echt noodzakelijk is. Stelling 3 wordt nog een tweede keer gelezen.
- Stelling 6: *'Ik weet niet wat de landelijke richtlijnen zijn dus ik heb hier geen mening over.'* De participant kiest vervolgens voor het antwoord 'geen van beide'.
- Valt op dat moment pas op dat er 30 stellingen zijn.
- Stelling 17: *'Dat ligt eraan, wat is overlast? En hoeveel ganzen ga je dan doden tot er geen overlast meer is?'* De participant kiest vervolgens voor 'geen van beide'.
- Stelling 21: *'Waarom zouden ze moeten bezuinigen op bepaalde soorten cultuur? Ik zou niet weten hoe ze dit zouden moeten bezuinigen en ten opzichte van wat? Waarom?'* De participant zegt hier geen mening over te hebben en kiest voor 'geen van beide'.

- Stelling 22: *'Ik kies voor oneens, omdat ik niet weet waarom ze met elkaar verbonden moeten worden en waarom zou dit ten koste moeten gaan van de landbouwgrond? Het kan ook ten koste gaan van iets anders.'*
- Stelling 23: De participant geeft aan het hiermee eens te zijn, met als toevoeging *'als dat helpt'*.
- Stelling 26: De participant leest de vraag nog een keer na een even nadenken. Hij is het verder eens met de stelling, maar voegt wel toe *'als ze dat ermee bedoelen'*.
- Stelling 29: *'Als er onder megastallen legbatterijen wordt verstaan, dan ben ik het ermee oneens, ondanks dat ik zelf ook plofkip eet.'*

Aantal keer 'geen van beide'	4	Stellingen: 1, 6, 17, 21
-------------------------------------	---	--------------------------

Aantal keer 'sla deze vraag over'	0	Stellingen: -
--	---	---------------

Belangrijke stellingen

De participant leest de instructie, kijkt het rijtje door en kiest voor: gezondheidszorg, ziekenhuizen, belasting omhoog met inflatie, sociale huurwoningen.

In het nagesprek komt naar voren dat de participant de keuze heeft gemaakt door te kijken wat er ook landelijk speelt en wat voor hem belangrijk is voor lange termijn. Hij weet ook dat de topics die hij gekozen heeft gelinkt zijn met de stellingen.

Partijen

Participant leest de instructie en geeft vervolgens aan: *'Ik neem alle partijen mee, want dan krijg je het beste resultaat.'*

Resultatenschermb

VVD komt eruit als resultaat. Na de percentages bekeken te hebben, kiest hij ervoor om te stoppen.

Het viel hem op dat de bovenste partijen qua percentages dichtbij elkaar liggen. Hij vertelt ook in het nagesprek dat hij het raar vindt dat de partij die twee jaar geleden met de landelijke verkiezingen als tweede stond (PVV) nu bijna onderaan staat. Resultaat kan wel dat hij dat gaat stemmen, want hij gaat er vanuit dat StemWijzer het juiste resultaat geeft van wat hij heeft ingevoerd. Hij wist niet dat je ook nog verder naar beneden kon scrollen om je stellingen te vergelijken met de partijen. Als hij het had geweten had hij er wel gebruik van gemaakt, om te bekijken welk deel overeenkomt.

Reden gebruik StemWijzer:	Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Helemaal niet mee eens (5)
Leuk om na te denken over kwesties:	Mee eens (2)
Begrip politieke kwesties:	Mee eens (2)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Niet mee eens (4)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft mijn partijvoorkeur bevestigd.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Vaak wel, en dit jaar ook.

Nagesprek

- Vult StemWijzer ieder jaar in, dus vond het invullen standaard.
- Het gebruik vindt hij wel makkelijk: *'Ik ben er snel doorheen altijd. Sommige vragen moet je nog een keer lezen, want die zijn wat langer dan wil je even goed weten wat staat er precies voordat je een antwoord geeft.'*
- Participant heeft niet het gevoel gehad dat de onderzoeker aanwezig was en het niet als lastig ervaren om hardop te werken.
- De antwoordmogelijkheden: hij begrijpt dat StemWijzer niet meer mogelijkheden kan doen, zoals 'helemaal mee eens', want een partij is het eens of niet eens met een stelling. *'Je kan niet half met een partij eens zijn, want in hoeverre moet zo'n politieke partij daarvoor gaan strijden?'* Over 'sla deze vraag over' is wat verwarring. De participant geeft aan dat hij die knop meerdere keren heeft gebruikt, maar dit blijkt de 'geen van beide' knop te zijn. *'Als ik het onderwerp onduidelijk vind of de vraag niet helder vind, in die zin dat je het op meerdere manieren kan opvatten, dan ga ik daar geen mening over uiten.'* 'Sla deze vraag over' is hem niet opgevallen en volgens de participant is het duidelijker als het boven alle drie de mogelijkheden staat. Het verschil tussen deze twee is hem ook niet helemaal duidelijk. *'Ik weet niet of ik daarvoor zou kiezen, want ik weet niet wat ze met de vragen doen waar je geen van beide of sla deze vraag over voor kiest. Ik weet niet of daar een verschil in zit?'* Na de uitleg over het verschil geeft de participant aan dat bij alles waar hij 'geen van beide' had geantwoord, hij nu voor 'sla deze vraag over' zou kiezen.
- De participant geeft aan dat elke stelling best ingeleid mag worden door wat achtergrondinformatie.
- Hij heeft wel een beter idee waar het om gaat in de Utrechtse politiek.
- Toelichting politieke partijen bij stellingen: knop niet opgemerkt. Had geen gebruik gemaakt van de knop, want hij is bang dat het zijn keuze zou beïnvloeden. Participant geeft aan dat hij niet wil weten wat de partijen vinden, maar wat er speelt en daar zijn mening over uiten.
- Niet anders tegen stemmen gaan kijken.
- Stemt vaak niet, omdat hij vindt dat het vaak een politiek spel is.
- Aanbevelingen: een vierde grote knop voor 'sla deze vraag over'.

Participant 6 - vrouw, 23 jaar, WO-bachelor, werk

Duur opname:	0:18:36
Datum:	25-02-2015
Locatie:	Bij de participant thuis
Interesse in de politiek:	Gemiddelde interesse (3)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	D66, GroenLinks
Resultaat:	Jezus leeft
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	Weet ik nog niet
Links-rechts:	4
Conservatief-progressief:	8

Beginscherm

Gelijk op start, zonder instructies te lezen.

Stellingen

- Stelling 1: *'Nou, daar heb ik geen mening over.'* Er wordt gekozen voor 'geen van beide'. In het nagesprek komen we hierop terug. *'Als ik kies voor ja of nee, dan moet ik wel echt weten of het goed of slecht is als er meer komen. Ik heb dan te weinig achtergrondinformatie.'* Als ze de betekenis van de knop eerder had geweten en de knop eerder had gezien, dan had ze achteraf voor 'sla deze vraag over' gekozen.
- Stelling 2: *'Daar rijdt ik nooit op.'* Ook hier is het antwoord 'geen van beide'. In het nagesprek geeft de participant aan dat ze er te weinig achtergrondinformatie over heeft om goede argumenten te hebben voor haar keuze.
- Stelling 6: *'Hier heb ik geen mening over.'* Het antwoord is 'geen van beide'.
- Stelling 10: *'Dat gebied ken ik niet, dus geen mening.'* Het antwoord is 'geen van beide'.
- Stelling 13: participant geeft aan hier geen mening over te hebben en kiest voor het antwoord 'geen van beide'.
- Stelling 15: *'Oei, als ze overlast veroorzaken niet maar ja geen van beide.'*
- Stelling 17: De participant zegt 'ai', maar kiest uiteindelijk voor 'eens'. In het nagesprek geeft ze aan dat ze 'ai' zei, omdat het een ethisch onderwerp is. *'Ganzen laten doden, ja, doden is niet heel gezellig, maar als er sprake is van overlast.'*
- Stelling 22: *'Daar heb ik echt geen verstand en geen mening over.'* De participant kiest voor het antwoord 'geen van beide'.

- Stelling 23: *'Deze gebieden ken ik echt niet, dus dit wordt geen van beide.'*
- Stelling 25: *'Geen idee, want daar kom ik nooit.'* De participant kiest voor 'geen van beide'.
- Stelling 29: De participant geeft aan hier geen mening over te hebben en kiest voor 'geen van beide'.

Aantal keer 'geen van beide'	10	Stellingen: 1, 2, 6, 10, 13, 15, 21, 22, 24, 28
Aantal keer 'sla deze vraag over'	0	Stellingen: -

Belangrijke stellingen

De instructie wordt gelezen en vervolgens wordt er gekozen voor de thema's: bus in kleine dorpen, fietspaden, gratis OV 65+.

De keuze voor deze thema's kwam in het nagesprek naar voren. Het zijn namelijk persoonlijke dingen en de stellingen waarbij ze een duidelijke mening had.

Partijen

De instructie wordt gelezen en alle partijen worden meegenomen.

In het nagesprek kwam naar voren dat ze wel alle partijen heeft meegenomen, maar niet op alle partijen zou kunnen stemmen.

Resultatenschermb

'Oh, wow' is de eerste reactie. Jezus Leeft is de partij die bovenaan staat.

In het nagesprek kwam naar voren dat de participant niet wist dat ze naar beneden kan scrollen om te kunnen kijken wat de partijen zeggen. Dat doet ze normaal gesproken wel. Ze zou niet op Jezus Leeft stemmen. Het resultaat is niet wat ze had verwacht, maar het is voor haar wel een goede wake-up call om meer research te gaan doen. Ze zou achteraf graag willen zien waarom die partijen het met haar eens zijn, zoals dat tijdens het beantwoorden van de stellingen kan.

Reden gebruik StemWijzer:	Meer inzicht krijgen in de standpunten van de partijen. Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Mee eens (2)
Leuk om na te denken over kwesties:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Begrip politieke kwesties:	Niet mee eens (4)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Helemaal niet mee eens (5)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Mee eens (2)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft me aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Vaak wel, maar dit jaar niet.

Nagesprek

- Lastig om hardop te werken. Wel de antwoorden gekozen die de participant normaal zou kiezen.
- De stellingen begreep de participant wel, maar er waren wel wat dingen waar ze niet een sterke mening over heeft. Voornamelijk bepaalde wegen.
- Antwoordmogelijkheden: de knop 'sla deze vraag' zag de participant pas later. De participant dacht dat je de vraag dan later alsnog moest invullen als je deze knop gebruikte. Ze had die knop dan gebruikt in sommige gevallen, zoals stelling 1. 'Geen van beide' wordt gebruikt op het moment dat ze te weinig achtergrondinformatie heeft om met goede argumenten een mening te geven.
- Participant heeft het idee gekregen dat ze te weinig weet van de Utrechtse politiek en dat ze meer moet verdiepen.
- Participant wist niet dat je de partijtoelichting kon bekijken tijdens het beantwoorden van de stellingen. *'Ja, ik had er wel gebruik van gemaakt, maar niet bij alle stellingen. Vaak wil je dat toch snel invullen. Achteraf ga ik wel vaak kijken waarom ik op deze partij uitkom.'*
- Het heeft wel haar kijk verandert op het stemmen en dan voornamelijk over de gemakzucht waarmee ze erin staat.
- Benieuwd wat er uit het onderzoek gaat komen.
- Aanbevelingen: redelijk specifieke vragen, moet dat? Interessant om niet alleen te kiezen voor de stellingen die belangrijk zijn, maar ook de thema's zoals 'natuur, wegen, dieren'.

Participant 7 - vrouw, 25 jaar, HBO, werk

Duur opname:	0:14:40
Datum:	28-02-2015
Locatie:	Bij de onderzoeker thuis
Interesse in de politiek:	Gemiddelde interesse (3)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik weet het nog helemaal niet.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	Weet ik nog niet
Resultaat:	SP
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	SP
Links-rechts:	3
Conservatief-progressief:	5

Beginscherm

Participant drukt gelijk op 'start'.

Stellingen

- Stelling 1: *'geen van beide'*
- Stelling 4: *'Ik vind niet alle vormen van jacht goed, maar wel bij een overschot.'* De participant kiest voor *'geen van beide'*.
- Stelling 8: de participant leest de vraag nog een keer hardop voor. *'Ik snap de vraag niet helemaal, dus ik doe geen van beide.'* In het nagesprek geeft de participant aan dat ze deze vraag lastig vond, maar nu wel beter begrijpt. *'Toen ik het las dacht ik hoezo alleen aan provinciale wegen, maar dat zal wel niet logisch zijn als ze het zo vragen.'*
- Stelling 10: *'Is dat een natuurgebied ofzo? Ik doe geen van beide, want ik weet niet wat het is.'*
- Stelling 17: *'Dit vind ik een lastige.'* Vervolgens kiest de participant wel voor *'eens'* als er sprake is van overlast.
- Stelling 19: de participant twijfelt over deze stelling, maar kiest toch voor *'eens'*. In het nagesprek geeft ze aan dat ze twijfelde, omdat het over het financiële aspect gaat. *'Maximaal verhogen met inflatie dat is een beetje lastig. Moet je meer belasting gaan heffen ja of nee, er wordt al zoveel belasting geheven. Moet dat dan wel verhoogd worden?'*
- Stelling 30: de participant heeft hier naar eigen zeggen niet een mening over.

Aantal keer 'geen van beide'	5	Stellingen: 1,4, 8, 10, 30
Aantal keer 'sla deze vraag over'	0	Stellingen: -

Belangrijke stellingen

De participant leest de instructie en kiest vervolgens voor de volgende thema's: biologische landbouw, ziekenhuis, gezondheidszorg, milieuregels.

In het nagesprek wordt door de participant aangegeven dat ze vindt dat de gezondheidszorg goed geregeld moet blijven. Biologische landbouw vindt ze belangrijk omdat het welzijn van de dieren en het voedsel voor ons een belangrijk puntje is voor haar. Ze legt wel de link met de stellingen.

Partijen

De participant leest niet de instructie en neemt alle partijen mee naar het resultaat.

In het nagesprek geeft de participant aan dat ze volledig blanco deze stembul deed en dus nog geen voorkeur had en daarom alles meenam.

Resultatenschermb

SP is de grootste partij met (56%). Vervolgens scrolt de participant nog naar beneden, maar doet hier vervolgens niks mee.

Het viel de participant op de vooral de eerste paar partijen redelijk gelijk was, allemaal rond de 50%. *'Ja, daar kun je nog niet zoveel mee'* gaf ze aan in het nagesprek. Het resultaat had ze verwacht. Er was genoeg informatie voor de participant.

Reden gebruik StemWijzer:	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Niet mee eens (4)
Leuk om na te denken over kwesties:	Mee eens (2)
Begrip politieke kwesties:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Mee eens (2)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Helemaal niet mee eens (5)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Niet mee eens (4)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft me aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Nee, ik maak elk jaar opnieuw de keuze.

Nagesprek

- De participant geeft aan het wel lastig te vinden om op deze manier de stemhulp in te vullen, omdat ze vaak gedachteloos een antwoord geeft zonder echt een goede motivatie.
- Wel op dezelfde manier ingevuld.
- Stellingen zijn over het algemeen goed begrijpbaar, een paar waren lastig geformuleerd.
- Participant geeft aan dat ze kiest voor 'geen van beide' als ze er zelf niet veel waarde aan hecht.
- Antwoordmogelijkheden: 'sla deze vraag over' zag ze later pas, maar ze geeft aan dat ze beter wel iets kan invullen.
- Participant geeft aan wel een beter idee te hebben wat er speelt, maar niet welke partij wat zegt.
- Partijvoorlichting tijdens het beantwoorden van de stellingen is niet opgemerkt. *'Dan zou je er wel meer een beeld bij krijgen inderdaad.'* De participant zou deze gebruiken, omdat het voor haar de reden is waarom ze het invult namelijk bekijken met welke partij je het eens bent.
- Niet anders tegen stemmen aan gaan kijken.
- Stemt altijd.
- Aanbeveling: de participant geeft aan dat ze het onhandig vindt dat 'weet ik nog niet' bij de eerste 2 vragen in het midden van de lijst met partijen staat.

Participant 8 - vrouw, 23 jaar, WO-master, student

Duur opname:	0:18:53
Datum:	01-03-2015
Locatie:	In een café naar keuze van de participant
Interesse in de politiek:	Weinig interesse (2)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik ga niet stemmen.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	Weet ik nog niet
Resultaat:	SP
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	D66
Links-rechts:	5
Conservatief-progressief:	8

Beginscherm

Participant drukt gelijk op 'start'.

Stellingen

- Participant leest niet de kopjes boven de stellingen.
- Stelling 1: participant geeft aan dat ze niet weet hoeveel er staan. *'Aan de ene kant vind ik van wel. Het is wel goed voor energie, maar ik vind ze ook heel erg lelijk. Geen van beide doe ik.'* In het nagesprek geeft de participant aan dat ze het aan de ene kant wel goed vindt, maar aan de andere kant lelijk. Daarom heeft ze voor 'geen van beide' gekozen.
- Stelling 4: *'Goede vraag. Aan de ene kant vind ik van wel, want ik ben een dierenvriend. Aan de andere kant is het wel weer een goede zelfvoorziening van vlees.'* De participant kiest voor 'geen van beide'.
- Stelling 6: de participant geeft aan niet te weten wat de landelijke richtlijnen zijn. *'Ik doe maar geen van beide, want ik kan geen antwoord geven op deze vraag.'* In het nagesprek gaf ze nogmaals aan dat ze niet wist wat die richtlijnen waren en dan kan je geen antwoord geven.
- Stelling 7: de participant twijfelt. *'Als je ze dan kan verkopen om daar huizen in te bouwen, dan vind ik het wel goed, maar als ze alleen maar leegstaan dan vind ik niet per se dat er geld in gestoken moet worden.'* De participant kiest toch voor 'oneens', omdat ze het zonde vindt van het geld.
- Stelling 10: *'Ik weet niet wat dat is, maar ik doe oneens want ik vind dat we ook nog wel een stukje natuur moeten hebben.'* In het nagesprek gaf de participant aan dat ze niet wist wat het was, maar wel wist dat het een natuurgebied is dus daar kon ze nog wel antwoord op geven. Waar het precies lag wist ze niet.

- Stelling 14: de participant twijfelt. *'Autowegen zijn belangrijk, maar fietspaden ook wel.'* De participant kiest vervolgens voor 'geen van beide'. In het nagesprek wordt duidelijk dat ze, net als bij stelling 1, hier twijfelt.
- Stelling 15: *'Aan de ene kant vind ik van wel, maar aan de andere kant die dieren moeten hier dan ook horen.'* Het antwoord wordt 'geen van beide'. In het nagesprek geeft de participant aan dat ze hier hetzelfde over denkt als over stelling 1 en 14.
- Stelling 23: *'Ik weet niet wat beter is? Dijken voorkomt het ook. Waarom zouden natuurgebieden het meer voorkomen dan een dijk?'* De participant geeft aan dat ze het niet weet en kiest voor 'geen van beide'.
- Stelling 30: *'Ik heb geen idee waar dit over gaat.'* De participant kiest voor 'geen van beide'. In het nagesprek geeft ze aan dat ze de stelling wel begrijpt, maar niet de context.

Aantal keer 'geen van beide'	8	Stellingen: 1, 4, 6, 14, 15, 22, 23, 30
Aantal keer 'sla deze vraag over'	0	Stellingen: -

Belangrijke stellingen

Participant leest niet de instructie, maar zegt wel gelijk: *'Wat vind ik belangrijk?'* De participant kiest voor: biologische landbouw (*'al moet het ook wel goedkoper worden'*), cultuur, ecoducten, gezondheidszorg.

De participant geeft aan dat ze dieren enzovoort redelijk belangrijk vindt. Ze heeft gekeken naar waar ze zelf voor staat en wat ze belangrijk vindt. *'Ik heb vooral gekeken naar wat ik belangrijk vind en niet per se hoe het er in de politiek om gaat.'* De participant heeft ook niet de thema's gekozen naar aanleiding van de stellingen.

Partijen

De participant leest niet de instructie. Ze neemt Jezus Leeft niet mee als partij en gaat vervolgens naar resultaat.

De participant geeft aan dat ze alles mee heeft genomen, omdat ze zich er niet in had verdiept. Doordat ze niet gelovig is en doordat de partij niet groot is in de landelijke verkiezingen heeft ze de partij Jezus Leeft niet meegenomen voor het resultaat.

Resultatenschermb

'Oh hahaha' is de eerste reactie van de participant en scrolt vervolgens nog even naar beneden, maar klikt verder nergens op. SP is de grootste partij.

In het nagesprek geeft de participant aan dat ze niet verwacht had dat SP op de eerste zou staan, maar D66 op de tweede plek wel. Daarnaast vond ze dat er genoeg informatie stond, maar ze had niet de behoefte om te vergelijken met partijen of anderen.

Reden gebruik StemWijzer:	Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Mee eens (2)
Leuk om na te denken over kwesties:	Helemaal niet mee eens (5)
Begrip politieke kwesties:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Helemaal niet mee eens (5)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Helemaal niet mee eens (5)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Niet mee eens (4)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft mijn partijvoorkeur bevestigd.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Nee, ik maak elk jaar opnieuw de keuze.

Nagesprek

- Participant vond het leuk om mee te doen en vond het fijn omdat ze de test nog niet had gedaan.
- Het hardop denken vindt de participant moeilijk, omdat ze weet hoe de methode werkt. *'Het blijft moeilijk om alles wat je denkt hardop te zeggen.'*
- Wel hetzelfde ingevuld als zonder onderzoek.
- Niet alle stellingen werden begrepen door de participant. *'Ik begreep de stelling wel, maar bijvoorbeeld belangenbehartiging, ik weet niet wat dat is. Ik begrijp de stelling wel maar niet de context.'*
- Antwoordmogelijkheden: de participant geeft aan dat ze de knop 'sla deze vraag over' wel had gezien, maar ze wilde wel op alles antwoord geven omdat dat ook wat zegt. *'Als je hem overslaat, dan wordt de vraag helemaal niet meegerekend.'*
- De participant heeft een beter idee wat er speelt in de Utrechtse politiek, want ze had zich hier nog niet in verdiept.
- Partijtoelichting tijdens de stellingen: de participant wist niet dat ze daar gebruik van kon maken. Ze had er wel gebruik van gemaakt bij bepaalde stellingen. Ze had dan wel gekeken naar de partijen waar ze meestal op stemt en dat had dan ook invloed gehad op haar antwoord.
- Niet anders tegen stemmen aankijken. De participant geeft aan niet altijd te stemmen, maar wil zich er wel altijd in verdiepen als ze gaat stemmen of ze stemt blanco.
- Aanbevelingen: de knop voor partijtoelichting tijdens het beantwoorden van de stellingen mag duidelijker.

Participant 9 - vrouw, 22 jaar, WO-master, student

Duur opname:	0:23:13
Datum:	01-03-2015
Locatie:	In een café naar keuze van de participant
Interesse in de politiek:	Weinig interesse (2)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	D66, VVD
Resultaat:	50PLUS
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	D66, VVD
Links-rechts:	7
Conservatief-progressief:	8

Beginscherm

De participant drukt gelijk op start en leest niet de introductietekst.

Stellingen

- De participant leest niet de kopjes.
- Stelling 1: de participant geeft aan hier nog nooit over nagedacht te hebben en kiest voor 'geen van beide'. In het nagesprek geeft ze aan dat dit een stelling is, die ze algemeen vindt. *'Ja maar waar komen ze dan te staan?'* De participant mist bepaalde informatie bij de vraag.
- Stelling 3: *'Voormalig landbouwgrond, houdt dat dan in dat het niet meer van mensen is?'* Toch kiest de participant voor 'eens', omdat ze binnenkort zelf ook een huis moet gaan kopen.
- Stelling 4: *'Jeetje, wat een stellingen zijn dit.'* De participant geeft aan dat ze het ermee eens is als de wilde dieren overlast geven.
- Stelling 6: de participant geeft aan geen idee te hebben wat de landelijke richtlijnen zijn. Daarna leest ze de vraag nog een keer en antwoordt 'eens', omdat de provincie hier wel meer visie op heeft.
- Stelling 7: de participant kiest voor 'eens' met als toevoeging: *'Als ze cultureel iets toevoegen'*.
- Stelling 9: de participant denkt hier langer over na en kiest vervolgens voor 'eens', mits het daardoor verbetert.
- Stelling 10: *'Geen idee wat dit is, mag ik deze vraag overslaan?'* In het nagesprek geeft de participant aan dat ze geen idee heeft wat de Rijnburgpolder is en nog nooit van heeft gehoord, dus daar kon ze geen antwoord op geven.

- Stelling 13: de participant geeft aan dat haar interesse daar niet ligt en kiest vervolgens voor 'geen van beide'. In het nagesprek geeft ze aan dat ze niet zoveel heeft met biologisch eten. In de supermarkt koopt ze dit niet, ook omdat het duur is. Doordat ze er niet zoveel affiniteit mee heeft, maar het eigenlijk wel beter is heeft ze voor 'geen van beide' gekozen. Ze heeft hier niet voor 'sla deze vraag over' gekozen, omdat ze wel weet waar het over gaat, maar ertussen in zit.
- Stelling 21: de participant denkt hier langer over na. *'Dat het mij niet zoveel interesseert, betekent niet dat het niet belangrijk is. Twijfel.'* De participant kiest uiteindelijk toch voor 'oneens'.
- Stelling 25: de participant geeft aan dat ze hier niks over weet en kiest voor 'geen van beide'. In het nagesprek komen we op deze stelling terug. *'Ik wist helemaal niet dat dit het plan was en ik weet niet wat de gevolgen zijn van zo'n verbreding.'* Ze weet niet waar de A27 ligt ook, dus geeft ze aan dat ze hier misschien ook wel voor 'sla deze vraag over' had moeten kiezen.
- Stelling 29: *'Dat is super slecht volgens mij.'* De participant kiest voor 'oneens', omdat dat de leefbaarheid verbetert.

Aantal keer 'geen van beide'	4	Stellingen: 1, 13, 25, 28
Aantal keer ' sla deze vraag over'	1	Stellingen: 10

Belangrijke stellingen

De instructie wordt gelezen en de volgende thema's worden extra belangrijk bevonden: belasting, ziekenhuizen, fietspaden, gezondheidszorg, sociale huurwoningen, sportevenementen, ondernemers, gratis OV.

De participant geeft in het nagesprek aan dat ze deze thema's voor zichzelf belangrijk vindt. Ze heeft de keuze niet per se gemaakt op basis van de stellingen.

Partijen

De introductietekst wordt gelezen en alle partijen worden meegenomen.

Resultatenschermb

De participant moet lachen als het resultaat tevoorschijn komt. Ze geeft aan dat ze moet stemmen op de partij 50PLUS. *'VVD staat helemaal onderaan, dat is opvallend.'* Ze scrollt niet verder naar beneden.

Het resultatenschermb was niet wat de participant had verwacht, zoals ze aangeeft in het nagesprek. Ze had verwacht dat ze wat rechtser zou zijn. *'Het zijn natuurlijk ook geen vragen over een eigen zaak beginnen, het is allemaal wat breder en maatschappelijker.'* De participant geeft aan dat ze zich misschien wat beter in moet gaan verdiepen. Ze geeft aan dat er niet genoeg informatie op staat, omdat je niet direct naar de partijsite kan komen. Ze wist echter niet dat ze naar beneden kon scrollen om de antwoorden te vergelijken. *'Als ik er tijd voor zou hebben, dan zou ik dat misschien doen, maar ik kan me voorstellen dat ik dit weggedrukt had.'*

Reden gebruik StemWijzer:	Leuk om te doen of over te praten.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Niet mee eens (4)
Leuk om na te denken over kwesties:	Niet mee eens (4)
Begrip politieke kwesties:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Helemaal niet mee eens (5)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft mijn partijvoorkeur niet beïnvloed.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Ja, en dit jaar weer.

Nagesprek

- De participant geeft aan dat ze de politiek niet heel interessant vindt, maar dat het wel goed is dat ze zich er eens in verdiept.
- Hardop werken vindt ze niet heel erg lastig, al blijf je meer denken dan hardop zeggen.
- Doordat de participant de onderzoeker kent, heeft ze StemWijzer hetzelfde ingevuld als zonder de onderzoeker. Ze heeft het zelfs voor haar gevoel serieuzer ingevuld.
- De participant vond de stellingen redelijk algemeen. *‘Wilde dieren, jacht, is dat dan omdat er overlast is? Dat is een beetje algemeen en niet de dingen waar ik me in interesseer als 22-jarige.’* De participant geeft aan dat de dingen die haar direct aangaan, zoals gratis OV, ziekenhuizen en sport, dat ze dat belangrijk vindt en niet ecoducten.
- Aanbeveling: de participant zou graag willen zien dat StemWijzer zich aanpast aan de persoon die het invult, zodat voor haar alleen belangrijke punten voor studenten voorbij komen.
- Antwoordmogelijkheden: *‘Sla deze vraag over is dat ik het gewoon echt niet weet. Ik snap de informatie dan niet. Puur dus omdat ik geen goed antwoord kan geven. Geen van beide heb ik wat betreft deze stellingen gekozen, omdat ik niet echt een mening erover had.’*
- De participant heeft het gevoel dat ze meer weet over de Utrechtse politiek, mits dit ook echt is waar ze zich mee bezig houden.
- Partijtoelichting tijdens het beantwoorden van de stellingen: de participant had niet door dat dit kon. Ze had hier misschien wel gebruik van gemaakt om wat meer duidelijk te maken. Het had haar misschien wel beïnvloed, omdat ze zich niet overal in verdiept heeft. Ze vraagt zich af of dit per se slecht is, want ze kan dan wel een mening vormen over de dingen waar ze eerder geen informatie over had.
- De participant geeft aan dat na het zien van de onderwerpen ze toch maar een mening moet gaan vormen. *‘Ik zie er een beetje tegenop, het kost veel tijd.’*
- Aanbevelingen: *‘Iets informatiever op bepaalde stukken en iets meer voorbereiding op deze onderwerpen.’* De participant geeft aan dat ze graag op de startsite een overzicht met onderwerpen zou willen zien waar het nu om draait in de politiek. Met informatiever bedoelt ze dat de stellingen wat meer informatie zouden moeten bevatten, zonder dat dit verbonden is met een partij.

Participant 10 - vrouw, 24 jaar, WO-master, student

Duur opname:	0:21:09
Datum:	01-03-2015
Locatie:	Bij de participant thuis
Interesse in de politiek:	Veel interesse (4)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik weet het nog helemaal niet.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	Weet ik nog niet
Resultaat:	SP
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	Weet ik nog niet
Links-rechts:	4
Conservatief-progressief:	5

Beginscherm

Participant leest de introductietekst en drukt vervolgens op start.

Stellingen

- Participant leest de kopjes.
- Stelling 1: *'Ik heb eigenlijk geen idee hoeveel windmolens er nu zijn. Ik kan dus niet zeggen of er meer bij moeten komen.'* De participant kiest hier voor 'geen van beide'. In het nagesprek geeft ze aan dat als ze geweten had dat je de vraag over kon slaan, dan had ze dat gedaan.
- Participant noemt bij het opnoemen van de antwoordmogelijkheden 'sla deze vraag over' niet.
- Stelling 2: de participant geeft aan niet vaak op provinciale wegen te rijden en dus kiest ze voor 'geen van beide'. In het nagesprek geeft ze aan dat ze voor 'sla deze vraag over' had gekozen, als ze had geweten dat die er was.
- Stelling 4: de participant geeft aan hier geen mening over te hebben en kiest voor 'geen van beide'.
- Stelling 6: *'Ik kies voor geen van beide, want ik weet eigenlijk niet wat de landelijke richtlijnen zijn.'*
- Stelling 8: *'Waarom alleen aan provinciale wegen eigenlijk?'* De participant kiest voor 'geen van beide'.
- Stelling 10: *'Waarom zou dit niet mogen?'* De participant kiest hier voor eens.
- Stelling 15: *'Waarom willen ze dat eigenlijk? Dan gaan ze het verplaatsen denk ik dus dan kies ik oneens.'*
- Stelling 19: de stelling wordt nog een keer gelezen en besloten dat ze hier geen mening over heeft, omdat ze hier niet genoeg over weet.

- Stelling 20: *'Nee, want ik denk dat dit centraal geregeld moet worden dus ik kies 'eens'.'* Bij dit argument had de participant 'oneens' moeten kiezen.
- Stelling 23: bij het voorlezen van de stelling geeft de participant aan dat ze niet weet waar de Lekdijk ligt. *'Maar helpen natuurgebieden dan overstromingen te voorkomen? Dan kies ik geen van beide, want ik weet er niet zoveel over.'*
- Stelling 25: de participant geeft aan dat ze hier niet veel over kan zeggen, want ze komt nooit bij Amelisweerd. Ze kiest daarna voor 'geen van beide'.
- Stelling 29: *'Wat wordt er bedoeld met megastallen?'* De participant kiest vervolgens voor 'geen van beide'.
- Stelling 30: *'Ik weet eigenlijk niet precies wat ze bedoelen met belangenbehartiging, dus ik ga voor 'geen van beide'.* In het nagesprek kwam dit ook terug, dat de participant eigenlijk niet wist wat ze doen en dat ze het woord 'belangenbehartiging' niet begreep. Ze had hier voor 'sla deze vraag over' gekozen als ze had geweten dat die knop er was.

Aantal keer 'geen van beide'	9	Stellingen: 1, 4, 6, 8, 19, 23, 25, 29, 30
Aantal keer ' sla deze vraag over'	0	Stellingen: -

Belangrijke stellingen

Participant leest de instructietekst en zegt vervolgens: *'Oké, dan moet ik kiezen uit de stellingen die net voorbij zijn gekomen.'* De participant kiest de volgende thema's: biologische landbouw, sociale huurwoningen, bus kleine dorpen, milieuregels, sportevenement, cultuur. Bij het thema 'ondernemers in' geeft ze aan dat ze niet meer weet waar die stelling over ging.

In het nagesprek geeft de participant aan dat ze de stellingen heeft gekozen voor de stellingen waar ze het mee eens was. Ze geeft daarbij ook aan dat je niet meer bij alles kon zien waar het over ging.

Partijen

Alle partijen worden meegenomen naar het resultaat na het lezen van de instructietekst.

Resultatenschermb

Ook hier wordt de tekst boven de tabel gelezen. SP komt eruit als grootste partij. De participant scrolt vervolgens niet verder.

Opvallend vond de participant dat 50PLUS vrij hoog bovenaan stond. De participant geeft aan dat ze graag had willen zien welke stelling bij welke partij hoort wat voor het percentage zorgt. Ze had niet gezien dat dit mogelijk was door naar beneden te scrollen. Hier zou ze in de toekomst wel gebruik van willen maken.

Reden gebruik StemWijzer:	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Niet mee eens (4)
Leuk om na te denken over kwesties:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Begrip politieke kwesties:	Helemaal niet mee eens (5)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Helemaal niet mee eens (5)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft me aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Nee, ik maak elk jaar opnieuw de keuze.

Nagesprek

- De participant geeft aan het lastig te vinden, omdat ze soms niet precies weet waar het over gaat.
- Het hardop werken vond de participant ook lastig, maar probeerde zoveel mogelijk te zeggen.
- De participant geeft aan wel hetzelfde ingevuld te hebben ongeacht de aanwezigheid van de onderzoeker.
- *‘Sommige woorden wist ik niet helemaal zoals bijvoorbeeld belangenbehartiging. Dan weet ik ook niet echt wat ze doen en dat wordt dan ook niet uitgelegd.’*
- Antwoordmogelijkheden: de participant had niet gezien dat de mogelijkheid ‘sla deze vraag over’ ook aanwezig was. Ze had anders voor ‘sla deze vraag over gekozen. *‘Ja, daar had ik voor gekozen, want nu dacht ik, ik heb er eigenlijk geen mening over dus dan geen van beide.’* De participant geeft aan dat ze in alle gevallen wanneer ze geen mening had ‘geen van beide’ heeft gekozen. Achteraf gezien had ze bij de stellingen waar ze echt niet wist waar het over ging ‘sla deze vraag over’ gekozen, dus alles waar de participant ‘geen van beide’ had gekozen. Als ze er wel wat meer over had geweten, maar geen mening over had en dacht dat beide kanten wel goed waren, dan had ze voor ‘geen van beide’ gekozen.
- De participant heeft niet echt het gevoel dat ze beter weet wat er speelt in de Utrechtse politiek. Ze weet nog steeds niet wat welke partij nou vindt.
- Partijtoelichting tijdens beantwoorden van de stellingen: de knop heeft de participant niet gezien. Ze had er ook niet voor gekozen, want ze denkt dat dit haar keuze had beïnvloed.
- De participant is niet anders tegen het stemmen aan gaan kijken, want ze is altijd gemotiveerd om te stemmen.
- Aanbevelingen: *‘Mij is sla deze vraag over helemaal niet opgevallen, dat is wel iets wat volgens mij belangrijk is.’*

Participant 11 - vrouw, 54 jaar, WO-doctoraal, werkende

Duur opname:	0:26:59
Datum:	01-03-2015
Locatie:	Bij de participant thuis
Interesse in de politiek:	Heel veel interesse (5)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	GroenLinks
Resultaat:	GroenLinks
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	GroenLinks
Links-rechts:	3
Conservatief-progressief:	9

Beginscherm

Participant leest de introductietekst en leest welke partijen meedoen. Vervolgens drukt de participant op 'start'.

Stellingen

- De participant leest niet de kopjes.
- Stelling 2: *'Blijkbaar wordt er al geld aan gegeven, want anders wordt de vraag niet zo gesteld. Dit is een moeilijke vraag, want misschien zijn de provinciale wegen al erg goed verlicht.'* De participant kiest voor oneens, omdat ze niet weet hoe goed ze verlicht zijn.
- Stelling 3: de participant geeft aan dat ze deze vraag ook onnig vindt. *'Soms vind ik dat wel oké, dat hangt maar helemaal van de situatie af. Dus heb ik hier geen mening over. Beetje ongenueanceerd vind ik dit altijd een beetje met die StemWijzer.'*
- Stelling 4: deze vraag vindt de participant ook ongenueanceerd. Ze kiest hier voor 'oneens', omdat het niet altijd mag.
- Stelling 6: *'Tsja, wat te doen als de landelijke richtlijnen al heel streng zijn?'* De participant geeft aan het hier toch wel mee eens te zijn.
- Stelling 7: In het nagesprek komt de participant hierop terug. *'Nou, misschien wordt er al heel veel geld ingestoken, dus dan zou het nóg meer zijn. Het kan ook zijn dat ze helemaal nog geen geld aan betalen. Je weet ook niet of dat wel een taak is voor de provincie. Ze vertellen er ook niet bij ten koste van wat dat dan moet gaan.'*
- Stelling 11: *'Dat is lastig, want volgens mij hebben we al best veel ecoducten in de provincie Utrecht. Maar ik vind ecoducten wel heel zinvol, dus ik heb hier geen mening over.'* De participant kiest hier voor 'geen van beide'.

- Stelling 15: *'Wat is dat overlast?'* Participant kiest voor 'eens'. In het nagesprek geeft de participant aan dat ze niet weet hoeveel ruimte er nu al is en hoeveel meer ruimte er voor moet komen. De nuance zit volgens de participant niet in de stelling.
- Stelling 17: de participant geeft aan dat ze dit een moeilijke vraag vindt. *'Als er sprake is van overlast, maar wie bepaald dat dan wat overlast is?'* De participant kiest hier voor 'eens'. In het nagesprek komt de participant hierop terug. Ze kan zich voorstellen dat je als boer bij de randmeren bijvoorbeeld wel zat bent van die ganzen, maar aan de andere kant als die boer er geen last van heeft, mogen ze daar gewoon blijven zitten.
- Stelling 20: *'De provincie zorgt volgens mij helemaal niet meer. Ook jeugdzorg is naar de gemeenten gegaan, dus dit is een beetje een rare vraag. Hier heb ik dan maar geen mening over, wat op zich bizar is als dit je vak is.'* Er wordt hier voor 'geen van beide' gekozen.
- Stelling 21: de participant twijfelt hierover en denkt langer na. Ze weet het uiteindelijk niet en kiest 'geen van beide'.
- Stelling 23: *'Vind ik moeilijk te beoordelen.'* Vervolgens klikt de participant op 'eens' en komt er vervolgens achter dat ze met haar argument dan op 'oneens' had moeten klikken. De participant gaat terug (ze moest even zoeken hoe dit moest) en kiest alsnog voor 'oneens'. *'Lastig gestelde vraag.'*
- Stelling 27: *'Het is gewoon raar opgeschreven deze vraag. Bijvoorbeeld horeca, is dat een voorbeeld van recreatiegebieden of bijvoorbeeld horeca, is dat een voorbeeld van ondernemers in recreatiegebieden.'* De participant kiest vervolgens voor 'oneens'.

Aantal keer 'geen van beide'	4	Stellingen: 3, 11, 20, 21
-------------------------------------	---	---------------------------

Aantal keer 'sla deze vraag over'	0	Stellingen: -
--	---	---------------

Belangrijke stellingen

'Oh, de wegingsfactor. Wat vind ik extra belangrijk?' De participant kiest vervolgens voor: windmolens (*'hier moet meer in geïnvesteerd worden.'*), bus naar kleine dorpen, Amelisweerd, duurzame energie, fietspaden.

In het nagesprek kwam naar voren dat de participant de keuze heeft gemaakt voor sommige dingen, omdat daar de provincie van meerwaarde kan zijn, zoals vervoer. *'Ik heb afgewogen ook wat vind ik erg belangrijk, zoals duurzame energie, en ik hoop dat de provincie relatief nog wat meer zetjes kan geven.'* De participant geeft ook aan dat ze bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten hier dan meer gewicht aan heeft gehangen, dan bij de gemeenteraadsverkiezingen. De participant heeft wel de link gelegd met de stellingen.

Partijen

De participant kiest ervoor om alleen de volgende partijen mee te nemen: GroenLinks, PvdA, D66, CDA.

De participant geeft aan in het nagesprek dat ze eigenlijk niet wist dat als ze alles had laten staan, dat dan alle partijen mee werden genomen naar het resultatenscherf.

Resultatenschermb

'Mijn mening komt het meest overeen met GroenLinks, dat is mooi.' De participant scrolt naar beneden en geeft aan dat dit haar niks verbaasd en het vergelijken gaat ze een andere keer doen.

In het nagesprek geeft de participant aan dat ze dit wel zou doen als ze de StemWijzer nogmaals invult. *'Ik wil eigenlijk wel weten wat die partijen eigenlijk vinden.'* De participant geeft aan dat ze het nog fijner zou vinden als er bij elke stelling een korte tekst komt te staan met daarin het issue en de controversies. De uitslag was voor de participant redelijk herkenbaar. Er stond voor de participant genoeg informatie in het resultatenschermb.

Reden gebruik StemWijzer:	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen. Meer inzicht krijgen in de standpunten van de partijen.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Leuk om na te denken over kwesties:	Helemaal mee eens (1)
Begrip politieke kwesties:	Niet mee eens (4)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Helemaal niet mee eens (5)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Niet mee eens (4)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Niet mee eens (4)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft mijn partijvoorkeur bevestigd.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Nee, ik maak elk jaar opnieuw de keuze.

Nagesprek

- De participant geeft aan het erg leuk te hebben gevonden om mee te doen met het onderzoek.
- Normaal praatte ze niet hardop tijdens het invullen, dus je doet er ietsje langer over om nog even te kijken wat er staat en kritisch naar de zin te kijken.
- Als de onderzoeker niet aanwezig was geweest, was de participant misschien nog iets ongenueanceerder geweest. Ze geeft aan dat ze een paar keer in het midden is gaan staan (qua antwoorden), omdat ze de vraag vaag gesteld vond. Als ze alleen was geweest, had ze waarschijnlijk eerder een bepaalde kant gekozen.
- De participant geeft aan te vallen over de woorden 'meer geld steken', omdat dit erg makkelijk gezegd kan worden. Er staat dan niet bij hoeveel meer en waar er dan minder terecht komt bijvoorbeeld. Ze heeft echter minder moeite met de woorden 'ook als dat extra geld kost'. *'Taalkundig is dit hetzelfde, maar toch vind ik dit gemakkelijker.'*
- Partijtoelichting bij beantwoorden van de stellingen: niet gezien door de participant. Ze geeft ook aan dat ze niet weet of ze er gebruik van had gemaakt. Ze had nu enkel de stellingen gezien. *'Dit is mij helemaal niet opgevallen. Hoe komt dat nou dat me dit niet is opgevallen? Is dat bij de introductie wel duidelijk aangegeven?'* De participant gaat vervolgens terug naar het beginscherm. *'Het is fijn dat deze partijen meedoen, maar ik wil helemaal niet naar de website. Het zou handiger zijn als ze bij de intro zouden zeggen als u wilt weten wat de partijen vinden dan kunt u hier in het rechtermenuutje kijken. Dat staat nergens.'* Vervolgens geeft de participant aan dat ze dat wel zou gebruiken dan. De participant ziet vervolgens niet hoe ze die uitleg dan kan zien.
- Antwoordmogelijkheden: *'Ik heb wel een paar keer geen van beide geantwoord, dat is eigenlijk een beetje hetzelfde hè? Want geen van beide telt 'ie volgens mij ook niet echt mee hè, ik weet eigenlijk niet hoe dat werkt.'*
- Participant geeft aan wel een beter idee te hebben van wat er speelt in de Utrechtse politiek.
- *'Ik heb iets geleerd van de StemWijzer vandaag.'*
- Aanbevelingen: de participant geeft aan dat de partijtoelichting tijdens het beantwoorden van de stellingen duidelijker moet worden aangegeven, want ze vindt het een handige aanvulling.'

Participant 12 - Vrouw, 24 jaar, WO-master, werkende

Duur opname:	0:30:20
Datum:	04-03-2015
Locatie:	Bij de participant thuis
Interesse in de politiek:	Veel interesse (4)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	D66, GroenLinks, PvdA, SP
Resultaat:	Jezus Leeft
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	GroenLinks, SP
Links-rechts:	3
Conservatief-progressief:	9

Beginscherm

Participant drukt gelijk op 'start'.

Stellingen

- Participant leest de kopjes.
- Stelling 1: *'Beetje een aparte vraag.'* De participant kiest voor 'eens', met de reden dat ze er niet zoveel last van heeft.
- Stelling 2: de participant vraagt zich af wat er wordt bedoeld met 'extra geld'. Ze is van mening dat het prima verlicht is en kiest voor 'oneens'.
- Stelling 3: In het nagesprek komt de participant hierop terug. *'In eerste instantie dacht ik waarom niet, maar dan lijkt het een hele simpele stelling maar dan ga je wel denken wat houdt dat dan in voormalig landbouwgrond en wat zijn de tegenargumenten hiervan. Misschien zeg ik nu wel voor, maar zijn er ook nog hele goede tegenargumenten waar ik nu dus niks vanaf weet.'* De participant geeft aan dat ze hier voor 'eens' heeft gekozen, omdat ze hier niet echt bezwaar tegen heeft.
- Stelling 6: *'Ik heb geen idee wat de landelijke richtlijnen inhouden, dus dan weet ik ook niet of ze strenger moeten of niet.'* De participant antwoordt vervolgens 'geen van beide'. In het nagesprek komt de participant hierop terug. *'Ik begrijp het wel, maar of je het volledig snapt wat ze bedoelen. Want wat zijn de landelijke richtlijnen, waar heb je het dan over en wat wil je dan strenger maken en waarom wil je het strenger maken?'* De participant geeft verder nog aan dat het woordje 'moet' haar ook tegenstaat. Milieuregels kunnen volgens de participant vrij heftig zijn, dan is het bezwaarlijker dan bijvoorbeeld bij stelling 3 om een keuze te maken.

- Stelling 10: *'Geen idee waar de Rijnenburgpolder ligt, dus daar kan ik ook niet zoveel over zeggen.'* De participant kiest hier voor 'geen van beide'.
- Stelling 11: de participant vraagt zich af waarom en vindt dit een rare vraag. Ze kiest hier voor 'sla deze vraag over'. In het nagesprek gaf de participant aan dat ze zo'n kritiek had op de vraag dat ze de vraag over wilde slaan. De kritiek op de stelling: de participant weet niet hoeveel ecoducten zijn er dan. *'Aan de ene kant is er hier best wel veel groen, maar van de andere kant is een ecoduct best wel duur. Het is eigenlijk ook wel weer goed voor de natuur als die gebieden verbonden zijn. Dat maakte dat als ik hier nu snel over na moet denken, dan weet ik het gewoon niet.'* Daarnaast geeft de participant aan dat de stelling heel erg geformuleerd is vanuit één standpunt.
- Stelling 13: de participant geeft aan dat ze denkt dat er al subsidies opzitten vanuit Europa, maar doordat ze het niet zeker weet kiest ze voor 'geen van beide'.
- Stelling 14: de participant vindt dit een rare vraag. *'Ik denk dat het er heel erg aan ligt waar je gaat kijken. Als je in Utrecht zelf kijkt dan denk ik dat het daar heel belangrijk is dat er inderdaad genoeg fietspaden zijn voor de veiligheid, maar als je hier gaat kijken (Houten) 's ochtends in de spits dan is het hier qua auto's zo ontzettend druk.'* Ze kiest vervolgens voor 'oneens', vooral kijkend naar de gemeente Houten.
- Stelling 19: de participant geeft aan dat ze uit de stelling niet kan halen wat voor soort belastingen het zijn. Ze kiest daarom voor 'oneens', zodat je niet vastzit aan een bepaalde verhoging.
- Stelling 22: *'Dat is lastig want dan zet je eigenlijk natuur en dieren tegenover landbouw en economische overwegingen.'* Participant kiest voor 'geen van beide'. In het nagesprek geeft de participant aan dat ze niet voor 'sla deze vraag over' heeft gekozen, omdat er twee kanten worden besproken.
- Stelling 25: de participant geeft aan dat ze dat moeilijk vindt, omdat er veel overwegingen bij komen kijken en daar heeft ze zich niet goed in verdiept. Ze antwoordt 'geen van beide'. In het nagesprek geeft de participant aan dat ze hiervoor heeft gekozen, omdat het haar niet zoveel uitmaakt.
- Stelling 28: *'Vind ik een beetje een lastige, want er gaat veel geld in en wat haal je eruit. Geen van beide.'*

Aantal keer 'geen van beide'	6	Stellingen: 5, 10, 13, 22, 25, 28
Aantal keer ' sla deze vraag over'	1	Stellingen: 11

Belangrijke stellingen

Participant leest de instructietekst en kiest vervolgens voor: sociale huurwoningen, Europa, bibliotheken, asielzoekers.

In het nagesprek geeft de participant het volgende aan: *'De woorden die er staan hebben heel erg te maken met de specifieke stellingen in de StemWijzer en niet zo zeer met het onderwerp op zich.'* Ze heeft dus voor de stellingen gekozen.

Partijen

'Ik ben eigenlijk wel heel erg benieuwd wat eruit gaat komen. Ik hoop geen PVV, dat zou ik erg jammer vinden.' De participant besluit wel alle partijen mee te nemen.

In het nagesprek geeft de participant aan dat ze alles heeft meegenomen, omdat ze anders niet begrijpt waarom je het doet. *'Je gaat dan dingen uitsluiten, terwijl ze misschien inhoudelijk wel bij je passen.'*

Resultatenschermb

'Jeetje, nou volgens mij komt dat alleen door de stellingen. Ik ben wel erg benieuwd nu.' Dit was de eerste reactie van de participant op de uitslag. De partij die het hoogste percentage had, is de partij Jezus Leeft. Ze scrolt vervolgens naar beneden en vergelijkt de eerste stellingen. Ze had ook niet verwacht dat de D66 zo laag zou eindigen. *'Ik denk dat ik op basis van dit, want de bovenste liggen best dichtbij de SP, voor de SP zou gaan.'*

In het nagesprek geeft de participant aan dat ze niet op de partij zou stemmen. Het resultatenschermb miste informatie voor de participant. *'Ik vond het eigenlijk best wel onoverzichtelijk hoe je moest gaan zoeken hoe je antwoorden kon vergelijken met de top drie.'* Daarnaast geeft de participant aan dat ze het resultatenschermb van KiesKompas fijner vond.

Reden gebruik StemWijzer:	Meer inzicht krijgen in de standpunten van de partijen.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Mee eens (2)
Leuk om na te denken over kwesties:	Helemaal mee eens (1)
Begrip politieke kwesties:	Niet mee eens (4)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Helemaal niet mee eens (5)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Helemaal niet mee eens (5)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Mee eens (2)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft me aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Vaak wel

Nagesprek

- Veel stellingen in StemWijzer en dat heeft soms een genuanceerder antwoord nodig volgens de participant. Daarnaast heeft ze zich nog niet genoeg verdiept in de issues om een oordeel over de stellingen te geven en gaat ze meer af op je gevoel.
- Hardop werken was geen groot verschil. Ze probeerde wel beter te verwoorden waar ze voor kiest.
- De participant geeft aan dat het geen verschil maakt dat de onderzoeker erbij zit, want die mag alles zien van de participant.
- De participant begreep de stellingen wel, maar vroeg zich wel af en toe af wat er precies mee werd bedoeld.
- Antwoordmogelijkheden: de participant geeft aan dat 'geen van beide' neutraal is en 'sla deze vraag over' meer kiest als je het niet weet.
- De participant denkt gedeeltelijk wel meer te weten wat er speelt in de Utrechtse politiek, maar haar zijn andere dingen in het nieuws opgevallen en bepaalde onderwerpen uit de stemhulp heeft ze niet teruggehoord. Wel heeft het inzicht geboden in de overeenkomst met de SP.
- Partijtoelichting tijdens het beantwoorden van de stellingen: participant geeft aan daar niet over nagedacht te hebben. Ze had er aan de ene kant wel gebruik van gemaakt om meer inzicht te geven in de discussie. Aan de andere kant moet je dan bijna alle partijen erbij pakken, want dat zou best wel kunnen beïnvloeden. Het had haar interessanter geleken als de stelling iets meer was toegelicht. *'Waarom wordt die stelling neergezet en wat is dan het voorkamp en wat is het tegenkamp?'*
- Niet anders tegen stemmen aan gaan kijken.
- Aanbevelingen: de participant zou datgene wat je belangrijk vindt vooraf willen beantwoorden, zodat je meer stellingen over een bepaald onderwerp, die je belangrijk vindt, krijgt.

Participant 13 - man, 29 jaar, HBO, student

Duur opname:	0:16:07
Datum:	04-03-2015
Locatie:	Bij de participant thuis
Interesse in de politiek:	Gemiddelde interesse (3)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik weet al zeker op welke partij ik ga stemmen.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	D66
Resultaat:	VVD
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	D66
Links-rechts:	7
Conservatief-progressief:	5

Beginscherm

Participant leest dat er 30 stellingen zijn en drukt vervolgens op 'start'.

Stellingen

- Stelling 1: maakt de participant niet uit en kiest voor 'geen van beide'. In het nagesprek komen we op deze stelling terug. *'Als ze er komen vind ik het prima, als ze er niet komen vind ik het ook prima. Dus ik zit er precies midden in.'*
- Stelling 2: maakt de participant ook niet uit en kiest voor 'geen van beide'.
- Stelling 3: participant klikt het verkeerde antwoord aan en moet terug naar de stelling.
- Stelling 6: *'Waarom? Geen idee, geen van beide.'*
- Stelling 8: *'Nee niet aan alleen provinciale wegen. Beetje raar gesteld dit.'* De participant twijfelt en vindt het goed als het ten goeden komt van het verkeer. Hij vindt het een slechte vraag, maar heeft wel een idee waar ze naar toe willen en daar is hij het mee eens. Dus hij kiest voor 'eens'. In het nagesprek geeft hij aan dat er meer gedaan kan worden voor het verkeer dan alleen provinciale wegen, maar dat zijn dan vaak wel weer dingen die met wegen te maken hebben. Deze vraag vindt de participant te gesloten.
- Stelling 9: *'Maar het gaat toch over de Provinciale Staten, waarom stel je een vraag over gemeenten? Raar, ik weet het niet.'* De participant kiest voor 'geen van beide'. In het nagesprek geeft de participant aan dat hij de vraag verkeerd heeft gelezen, maar hij heeft er niet echt een mening over.

- Stelling 10: de participant geeft aan niet te weten waar de Rijnburgpolder is. Hij weet het niet en kiest vervolgens voor 'geen van beide'.
- Stelling 11: *'Zullen er vast ondertussen wel genoeg zijn.'* De participant kiest voor 'eens'.
- Stelling 14: *'Kun je toch combineren?'* De participant is het hier niet mee eens.
- Stelling 15: maakt de participant niet uit en kiest voor 'geen van beide'.
- Stelling 19: *'Dat hangt er maar net vanaf. Dit is weer een slechte vraag.'* De participant kiest hier voor 'geen van beide'.
- Stelling 20: *'Dit is wettelijk bepaald en wordt vanuit Den Haag geregeld dus dit is een stomme vraag.'* De participant kiest voor 'geen van beide'.
- Stelling 26: *'Nee, wat heeft dit met de provincie te maken?'* De participant kiest hier voor 'oneens'.
- Stelling 27: maakt de participant niet uit en kiest voor 'geen van beide'.
- Stelling 29: maakt de participant niet uit en kiest voor 'geen van beide'.
- Stelling 30: *'Doen ze daar aan dan? Zal vast goed zijn.'* De participant kiest voor 'oneens'.

Aantal keer 'geen van beide'	10	Stellingen: 1, 2, 6, 9, 10, 15, 19, 20, 27, 29
Aantal keer 'sla deze vraag over'	0	Stellingen: -

Belangrijke stellingen

Participant leest de introductietekst en kiest vervolgens voor: ziekenhuizen, belastingen, motorrijtuigenbelasting, gezondheidszorg, bibliotheken, cultuur, ondernemers, Europa.

De keuze voor de onderwerpen is heel rationeel gemaakt geeft de participant aan in het nagesprek. De onderwerpen heeft hij gekozen over het algemeen, dus werd er geen link gelegd met de stellingen.

Partijen

Participant leest niet de introductietekst en neemt alle partijen mee voor het resultaat.

Resultatenschermb

'Wow, maar 31% voor de D66, dat is wel apart.' VVD heeft het hoogste percentage voor de participant. De participant scrolt niet naar beneden.

In het nagesprek komt naar voren dat de participant het resultaat wel had verwacht, maar heeft hem niet overtuigd. De participant miste ook informatie op het resultatenschermb, maar wist niet dat je naar beneden scrollen. Hij weet niet of hij daar gebruik van had gemaakt, maar er staat nu wel genoeg informatie.

Reden gebruik StemWijzer:	Leuk om te doen of over te praten.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Helemaal niet mee eens (5)
Leuk om na te denken over kwesties:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Begrip politieke kwesties:	Niet mee eens (4)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Niet mee eens (4)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Helemaal niet mee eens (5)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Helemaal niet mee eens (5)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft mijn partijvoorkeur niet beïnvloed.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Ja, en dit jaar weer.

Nagesprek

- Participant geeft aan altijd beetje sceptisch te zijn over de vraagstelling. Het zijn gesloten vragen waar geen nuance in aangebracht kan worden. Daarom zegt niet zo heel veel voor de participant.
- Hardop werken was wel apart, maar niet het gevoel anders ingevuld te hebben.
- De stellingen waren begrijpelijk, maar de participant geeft aan dat hij zich er niet echt in heeft verdiept. Als je het niet goed weet, is het moeilijk een eenduidig antwoord te geven op een gesloten vraag.
- 'Geen van beide' heeft de participant eigenlijk altijd gebruikt op het moment dat het hem niet uitmaakt wat er gebeurt. Hij heeft niet gebruik gemaakt van 'sla deze vraag over', omdat hij altijd een antwoord wil geven.
- Antwoordmogelijkheden: voor de participant is er geen wezenlijk verschil tussen 'geen van beide' en 'sla deze vraag over.'
- Wel gevoel beter begrijpt wat er speelt in de Utrechtse politiek. *'Er werden wel punten genoemd waarover ik nog niet had nagedacht of waarin ik me niet heb verdiept, dus ik weet wel dat ze nu daarmee bezig zijn anders stel je niet dat soort vragen.'* De participant is ook meer gemotiveerd om zich erin te verdiepen.
- Partijtoelichting tijdens het beantwoorden van de stellingen: niet gezien door de participant, maar had daar wel gebruik van gemaakt als hij het had geweten. *'Die dingen waar ik geen mening over had, had ik dan misschien wel een mening over kunnen vormen.'*
- Stemt altijd, dus niet anders tegen het stemmen aan gaan kijken.
- Aanbevelingen: *'Het kan niet anders, dat weet ik ook.'*

Participant 14 - man, 22 jaar, WO-bachelor, student

Duur opname:	0:33:35
Datum:	05-03-2015
Locatie:	Bij de participant thuis
Interesse in de politiek:	Heel veel interesse (5)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	D66
Resultaat:	50PLUS
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	D66
Links-rechts:	7
Conservatief-progressief:	7

Beginscherm

Participant drukt op 'start'.

Stellingen

- Participant leest de kopjes.
- Stelling 8: *'Waarom zou je het alleen aan provinciale wegen besteden?'* dus kiest de participant voor oneens, omdat het ook aan andere dingen uitgegeven kan worden.
- Stelling 10: *'Ik ken die hele polder niet, maar waarom niet?'* Participant kiest voor 'geen van beide'.
- Stelling 11: de participant geeft aan er te weinig van af te weten en kiest voor 'geen van beide'.
- Stelling 13: *'In tegenstelling tot wat? En zouden mensen het kopen? Hier heb ik geen mening over.'* Participant kiest hier voor 'geen van beide'. In het nagesprek geeft de participant aan dat hij hier ook voor 'sla deze vraag over' had moeten kiezen. Hij geeft aan te weinig ervan af te weten, zoals wat het kost en wat de voordelen en nadelen ervan zijn. Tenzij er uitgebreide informatie erbij had gestaan, had hij voor 'sla deze vraag over' gekozen.
- Stelling 14: *'Oh, oh, oh. Is dat alleen in de provincie of ook in de stad? In de stad vind ik het prima.'* De participant kiest hier voor 'eens'.
- Stelling 17: *'Ja, waarom niet? Dit is zo'n randomvraag.'* In het nagesprek legt de participant uit waarom hij dit vindt. Hij vindt dat de politiek zich met belangrijke dingen bezig zou moeten houden en niet met ganzen, want dan zouden ze over elk klein dingetje een stelling kunnen hebben. Waarom dan over ganzen en niet over andere dieren, hij vindt dit vrij willekeurig.

- Stelling 19: de participant geeft aan geen idee te hebben welke belastingen het zijn. De participant noemt het 'opecenten' en doet vermoeden dat hij het woord niet kent. Hij bedenkt wat ze bedoelen, maar komt er niet uit en kiest 'geen van beide'.
- Stelling 22: de participant geeft aan geen affectie te hebben met zowel landbouw, als natuur en vraagt zich af wat de meerwaarde is van verbonden natuurgebieden. Hij kiest uiteindelijk voor 'geen van beide'.
- Stelling 23: *'Dus je hebt de optie tussen ofwel het verhogen van de dijken ofwel een natuurgebied wat functioneert als een dijk. Ja, het kost natuurlijk geld, maar het ziet er wel mooier uit. Ik weet er te weinig vanaf, ken die twee dijken niet, ik weet niet hoe dat in z'n werk zal gaan.'* Participant kiest hier voor 'geen van beide'.
- Stelling 25: *'Ik ken die hele weg niet, ik ken Amelisweerd niet.'* Participant kiest 'geen van beide'.

Aantal keer 'geen van beide'	8	Stellingen: 7, 10, 11, 13, 19, 21, 22, 24
Aantal keer 'sla deze vraag over'	0	Stellingen: -

Belangrijke stellingen

Participant leest de instructietekst en kiest voor: windmolens, ziekenhuizen, investeren in duurzame energie, sociale huurwoningen, cultuur, belangenbehartiging EU.

'Belastingen omhoog met. Oh ja, belastingen omhoog met de inflatie.'

'Gezondheidszorg, waar ging dat ook alweer over?'

'Ondernemers in. Oh ja, in recreatiegebieden.'

'Die stellingen wegen natuurlijk extra zwaar.'

In het nagesprek geeft de participant aan dat hij de thema's gekozen heeft op basis wat hij zelf belangrijk vindt, maar ook relevant is voor de politiek. Hij kiest de thema's wel aan de hand van de stellingen.

Partijen

Participant leest de instructietekst en neemt 50Plus, SP, Provincie Inwonersbelangen, PVV, ChristenUnie, Partij van de Dieren, Libertarische Partij, CDA, SGP, Vrijzinnige Partij, Jezus Leeft niet mee.

In het nagesprek geeft de participant aan dat hij de regionale partijen niet kent en er ook nooit op zal stemmen. Aantal partijen die landelijk actief zijn ook niet.

Resultatenscherm

PvdA en GroenLinks hebben beiden het hoogste percentage. Participant scrolt naar beneden en vergelijkt met partijen. Hij wil het liefst de stellingen zien die hij extra belangrijk vond, maar de knop die deze stellingen bovenaan zet, ziet hij niet. Hij loopt de stellingen dus één voor één langs.

Het resultaat verbaasde enigszins, omdat de participant had verwacht dat D66 bovenaan zou staan aangezien die ook altijd bij landelijke verkiezingen bovenaan staat. *'Ik vroeg me wel gelijk af waar die procenten op gebaseerd waren.'* De participant zou ook graag de stellingen die hij extra belangrijk vond bovenaan willen hebben om te kunnen vergelijken. Er was wel genoeg informatie.

Reden gebruik StemWijzer:	Meer inzicht krijgen in de standpunten van de partijen. Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen. Leuk om te doen of over te praten. Controleren of de stemhulp klopt.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Mee eens (2)
Leuk om na te denken over kwesties:	Helemaal mee eens (1)
Begrip politieke kwesties:	Niet mee eens (4)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Niet mee eens (4)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Mee eens (2)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Mee eens (2)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft me aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Nee, ik maak elk jaar opnieuw de keuze.

Nagesprek

- Participant vult altijd StemWijzer in.
- Participant vond veel van de vragen niet echt relevant en interessant. Regionale politiek spreekt iets minder aan en baseert zijn keuze ook op wat hij landelijk meekrijgt.
- Hardop werken was in het begin even lastig maar na een enkele vraag merkte hij het niet meer.
- Zelfde manier ingevuld, maar de participant geeft aan dan iets eerder klaar te zijn geweest, omdat hij in z'n hoofd iets sneller kan nadenken dan dat hij kan spreken.
- *'Als iets me niet interesseert dan weet ik vaak ook niet wat het precies inhoudt. Ik vind niet dat je een keuze kan maken gebaseerd op niks, tenzij je een sterke voorkeur hebt. Bij zo'n stemhulp heb ik ook geen zin om extra dingen op te zoeken, dus dan kies ik er gewoon voor om die vraag niet echt te laten meetellen.'*
- Antwoordmogelijkheden: de participant wist niet dat je de vraag ook over kon slaan. Hij geeft aan dat hij dat eigenlijk had moeten doen.
- De participant had graag een A4'tje met informatie gezien. Hierin kon dan worden uitgelegd waar het debat rondom die stelling over gaat en welke voor- en nadelen er zijn. Hierdoor zou je dan gelijk alle informatie hebben om de stelling goed te kunnen beantwoorden.
- Partijtoelichting tijdens beantwoorden stellingen: participant wist niet dat die mogelijkheid er was en had er wel gebruik van gemaakt bij de stellingen die hij wel belangrijk genoeg vond om te beantwoorden.
- Participant geeft aan sommige dingen al te weten over de Utrechtse politiek, maar ondanks dat hij de vragen niet heel interessant vond, zorgde het er wel voor dat het inzicht werd vergroot.
- Participant gaat altijd stemmen.
- Wel gemotiveerder om zich er verder in te verdiepen.
- De participant geeft aan wel nieuwsgierig te zijn hoe de stellingen worden gemaakt en waarom deze stellingen. Het feit dat er geen thema met 'onderwijs' is, heeft hem aan het denken gezet.
- Aanbevelingen: bij het eindscherm de stellingen die extra belangrijk waren bevonden, bovenaan zetten.

Participant 15 - man, 26 jaar, WO-bachelor, werkende.

Duur opname:	0:22:39
Datum:	05-03-2015
Locatie:	Bij de participant thuis
Interesse in de politiek:	Heel weinig interesse (1)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik weet het nog helemaal niet.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	Weet ik nog niet
Resultaat:	VVD
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	VVD
Links-rechts:	4
Conservatief-progressief:	8

Beginscherm

Participant klikt gelijk op 'start'.

Stellingen

- participant leest de kopjes niet.
- Stelling 1: *'Ik vind dat heel moeilijk, waarom zou dat in de provincie Utrecht moeten. Ik heb geen idee hoeveel er überhaupt in Utrecht zijn, dus ik weet ook niet of er meer moeten komen.'* De participant kiest voor 'geen van beide'. In het nagesprek geeft de participant aan niet precies te weten hoe het werkt. Achteraf vindt hij het toch wel onzin om daar geld in te steken, dus had 'oneens' moeten zeggen.
- Stelling 6: de participant geeft aan niet te weten wat de landelijke richtlijnen zijn. Hij kiest vervolgens voor 'geen van beide'. In het nagesprek geeft de participant aan dat hij zich eerst moet verdiepen in de landelijke richtlijnen en dan pas kan hij inschatten wat hij ervan vindt. Hij geeft aan dat hij deze vraag misschien beter had kunnen overslaan.
- Stelling 8: participant denkt langer na en leest de vraag nog eens en kiest daarna voor 'oneens'.
- Stelling 10: *'Ik ken het niet, dus prima als ze daar gaan bouwen.'* In het nagesprek geeft de participant aan de plek niet per se nodig heeft om te kunnen zeggen dat er gebouwd mag worden.
- Stelling 19: de participant denk hierover na en kiest voor 'geen van beide'. In het nagesprek geeft de participant aan dit altijd wel lastig te vinden. *'Wat houdt dat precies in?'* Hij geeft aan dat het hier misschien ook beter was om de vraag over te slaan.

Aantal keer 'geen van beide'	3	Stellingen: 1, 6, 19
Aantal keer ' sla deze vraag over'	0	Stellingen: -

Belangrijke stellingen

Participant leest het instructietekstje en kiest vervolgens voor: ziekenhuizen, belastingen omhoog met inflatie, investeren duurzame energie, gratis OV, gezondheidszorg, sociale huurwoningen, huizen op landbouwgrond, asielzoekers, groot wild, sportevenementen, belangenbehartiging EU.

In het nagesprek geeft de participant aan dat hij voornamelijk onderwerpen heeft gekozen die dichtbij hem staan. Hij heeft geen link gelegd met de stellingen, maar wat hij over het algemeen belangrijk vindt. De stellingen spelen wel mee, dus uiteindelijk is het dan een combinatie van alle twee.

Partijen

De participant leest de instructie en kiest ervoor alle partijen mee te nemen.

Resultatenschermb

De VVD is de grootste partij en GroenLinks staat onderaan geeft de participant aan. De participant geeft aan dat hij niks heeft met de partij Jezus Leeft. Hij scrolt vervolgens niet door.

VVD was wel verwacht, want die staat vaker redelijk hoog. De participant geeft aan dat hij niet kijkt wat de partijen ervan vinden, maar wat hijzelf ervan vindt. Hij vraagt zich af of je verder kan klikken of iets dergelijks. Meer informatie hoeft niet.

Reden gebruik StemWijzer:	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen. Meer inzicht krijgen in de standpunten van de partijen.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Mee eens (2)
Leuk om na te denken over kwesties:	Niet mee eens (4)
Begrip politieke kwesties:	Niet mee eens (4)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Helemaal niet mee eens (5)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Niet mee eens (4)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Mee eens (2)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft mijn partijvoorkeur bepaald.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Nee, ik maak elk jaar opnieuw de keuze.

Nagesprek

- Participant vindt het leuk om te zien wat er wel speelt. Hij verdiept zich er niet erg in en krijgt er weinig van mee. De participant geeft aan dat hij dat hij zich er wel in wil verdiepen, maar steeds niet doet en dan snel een stemwijzer invult. Hij stemt dan ook vaak op de partij die eruit komt.
- Hardop werken was wel leuk, omdat het best goed is om sneller een stap te zetten. Normaal doet hij dat niet, dacht ook dat het raar zou zijn, maar was best natuurlijk.
- Wel hetzelfde ingevuld, maar misschien meer opgezocht tijdens het invullen.
- Stellingen voelen soms als ver van zijn bed.
- Antwoordmogelijkheden: 'geen van beide' is voor de participant meer dat hij niet kan zeggen of hij het eens of oneens is. 'Sla deze vraag over' zag hij later pas en wist niet wat het inhield en of het invloed had op zijn uitslag. De knop had er beter niet boven kunnen staan en het van te voren uitgelegd moeten worden.
- De participant gaat zich door de stellingen wel wat dingen bekijken, zoals de Rijnenburgpolder. Hij is gemotiveerd om verder te onderzoeken.
- Partijtoelichting tijdens het beantwoorden van de stellingen: wist de participant wel en geeft aan ook redelijk snel er doorheen te zijn gegaan. Hij vindt dat dit ook niet in beeld moet zijn, gewoon echt vanuit jezelf. Later vergelijken is beter.
- Blijft zelfde kijken tegen stemmen.

Participant 16 - man, 32 jaar, MBO, werkende

Duur opname:	0:23:21
Datum:	06-03-2015
Locatie:	Bij de onderzoeker thuis
Interesse in de politiek:	Veel interesse (4)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	CDA, D66, VVD
Resultaat:	VVD
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	VVD
Links-rechts:	9
Conservatief-progressief:	7

Beginscherm

Gelijk beginnen en participant drukt gelijk op de knop 'start'.

Stellingen

- Leest af en toe de kopjes
- Stelling 10: *'Ben ik het mee eens, mits het niet te vol gebouwd wordt.'*
- Stelling 16: het argument van de participant komt niet overeen met het antwoord. In het nagesprek geeft de participant aan dat hij hier voor 'oneens' had moeten gaan, omdat hij vindt dat de ziekenhuizen moeten privatiseren. De verwarring zat volgens de participant in de vraag oplezen en het hardop denken.
- Stelling 18: participant moet de vraag twee keer lezen voordat hij tot een antwoord kan komen. In het nagesprek geeft de participant aan dat hij zich hier afvroeg wat dit te maken kon hebben met zijn politieke voorkeur of met de provincie Utrecht zelf. *'Kun je daar een stemwijzer uithalen?'*
- Stelling 20: participant leest de vraag drie keer tot hij tot een antwoord komt. In het nagesprek geeft de participant aan dat hij niet had verwacht dat dit iets zou zijn voor de provincie. *'Dus daar moest ik even over nadenken hoe ik daar mijn mening over zou geven.'*
- Stelling 22: *'Ben ik het mee eens, mits het niet te veel van de landbouw is.'*
- Stelling 23: *'Ja natuurlijk, niemand zit te wachten op overstromingen.'* Het lijkt alsof de participant de vraag niet helemaal heeft begrepen.
- Stelling 25: het argument van de participant komt niet overeen met het antwoord. In het nagesprek kwam de participant hierop terug. *'Ik maak zelf niet veel gebruik van een auto, dus ik kon me even niet zo snel voorstellen waar dit was en dat maakte het voor mij lastig om hier een goede mening over te geven.'* Hij geeft daarnaast wel aan dat de weg van hem verbreed mag worden, mits dit ten goede komt van de doorstroming van het verkeer.

Aantal keer 'geen van beide'	0	Stellingen: -
Aantal keer 'sla deze vraag over'	0	Stellingen: -

Belangrijke stellingen

Participant leest de instructietekst en kiest voor de thema's: gezondheidszorg ('*Sowieso voor de ouderen. Moet gewoon goed geregeld zijn binnen de gemeenten.*'), ondernemers ('*ik vind dat ondernemers de kans moeten hebben om te groeien en het is belangrijk voor de stad.*'), cultuur ('*ik vind dat een stad als Utrecht een eigen cultuur moet kunnen ontwikkelen.*').

In het nagesprek geeft de participant aan dat zijn keuze gebaseerd is op de stellingen en op zijn eigen belang.

Partijen

Participant leest de instructietekst en neemt alle partijen mee behalve: 50PLUS, Jezus leeft, GroenLinks en Partij van de Dieren.

In het nagesprek geeft de participant aan dat hij nooit op deze partijen zou stemmen en dus heeft weggelaten.

Resultatenschermb

Het resultaat van de participant is VVD en daarna is de participant klaar.

In het nagesprek geeft de participant aan dat VVD wel vaker uit een stemhulp komt en dat hij ook wel vaker op de VVD stemt. Hij geeft aan ook nog enigszins te twijfelen en ziet dit ook terug in het resultaat. Voor de participant stond er ook genoeg informatie en was het duidelijk. '*Uiteindelijk wil je zien of je op de juiste partij stemt en daar kom je op deze manier heel makkelijk achter.*' De participant geeft aan dat hij niet wist dat hij verder naar beneden kon scrollen om zijn antwoorden te vergelijken met andere partijen. Hij had hier geen gebruik van gemaakt als hij dit had geweten. Dit om dezelfde reden als hij eerder al had aangegeven: hij hoeft niet te weten wat de partij ervan vindt, maar meer wat hijzelf ervan vindt.

Reden gebruik StemWijzer:	Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Mee eens (2)
Leuk om na te denken over kwesties:	Niet mee eens (4)
Begrip politieke kwesties:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Helemaal niet mee eens (5)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Niet mee eens (4)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft mijn partijvoorkeur bevestigd.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Ja, en dit jaar weer.

Nagesprek

- Participant geeft aan dat StemWijzer hem heeft geholpen bij het bevestigen van zijn keuze.
- Het hardop werken vond de participant leuk en lastig. Leuk, omdat je iets beter gaat nadenken over de vragen. Lastig, omdat je soms moet zoeken naar de juiste woorden.
- Participant geeft aan dat hij de stemhulp wel hetzelfde heeft ingevuld als wanneer hij alleen zou zijn.
- De stellingen begreep de participant naar eigen zeggen heel goed. In het begin had hij wel het gevoel dat er veel vragen terugkwamen over natuur.
- Antwoordmogelijkheden: participant heeft geen gebruik gemaakt van de knop 'sla deze vraag over' en de knop 'geen van beide'. Hij zegt hierover dat hij het graag ergens eens of oneens wil zijn en dat geen van beide geen zin heeft om in te vullen. Het verschil voor de participant van deze mogelijkheden is er niet. Hij vindt dat je in beide gevallen geen zinnig antwoord geeft en dat je jezelf niet ten rade gaat over de vraag. Dat is voor hem juist het belang van 'zo'n stemwijzer'.
- Participant heeft het gevoel meer te begrijpen van de politiek in de provincie.
- Partijtoelichting tijdens het beantwoorden van de vraag: participant wist niet dat die mogelijkheid er was en had ook geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid als hij dit eerder had geweten. *'Ik kijk op een stemwijzer vanuit wat ik zelf vind of waar ik het eens of oneens mee ben en wat er dan naar boven komt en welke partij het dichtst bij mij staat. Dat vind ik belangrijker dan wat de stelling is van een partij.'*
- De participant is niet gemotiveerder om zich verder te verdiepen.
- De participant geeft aan bewuster te stemmen, omdat hij zich er verder in verdiept heeft.

Participant 17 - man, 56 jaar, HAVO, werkende

Duur opname:	0:21:59
Datum:	08-03-2015
Locatie:	Bij de participant thuis
Interesse in de politiek:	Veel interesse (4)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik weet al zeker op welke partij ik ga stemmen.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	GroenLinks
Resultaat:	PvdA
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	PvdA
Links-rechts:	3
Conservatief-progressief:	7

Beginscherm

Participant drukt gelijk op de knop 'start'.

Stellingen

- Participant leest de kopjes.
- Stelling 8: *'Hier ben ik het niet mee eens en niet mee oneens. Ik vind wel dat ze het moeten besteden aan provinciale wegen, maar ook aan de snelwegen die door Utrecht lopen.'* De participant kiest hier voor 'geen van beide'.
- Stelling 10: de participant geeft aan voor 'geen van beide' te kiezen, omdat hij er te weinig vanaf weet. In het nagesprek gaf de participant aan dat hij niet goed wist wat hier speelde.
- Stelling 14: de participant is lang stil bij deze vraag. *'Ik ben met geen van beiden eens. Ik vind wel dat er fietspaden moeten komen, maar als dat betekent dat er geen autowegen meer aangelegd kunnen worden terwijl dat wel zou moeten dan kan dat ook niet goed zijn.'* De participant kiest hier voor 'geen van beide'.
- Stelling 16: de participant is het met deze stelling niet eens en niet oneens. *'Ze moeten zeker ervoor zorgen dat deze ziekenhuizen blijven bestaan, maar ze moeten zich ermee bemoeien of de ziekenhuizen zichzelf ook rendabel maken.'* De participant kiest hier voor 'geen van beide'.
- Stelling 20: de participant geeft aan dat dit aan het Rijk overgelaten moet worden, want het kan niet zo zijn dat de gezondheidszorg in elke provincie of gemeente anders is. Hier kiest de participant in eerste instantie voor 'oneens' en vervolgens toch voor 'eens'. In het nagesprek komt naar voren dat de participant vindt dat het aan het Rijk overgelaten moet worden en niet aan de gemeenten. *'Ik vond de keuze met de gemeenten en het Rijk geen goede.'*

- Stelling 21: *'Ik ben het hiermee eens en oneens. Ik weet niet in hoeverre er al bezuinigd is en wat er nu beschikbaar is voor cultuur. Ik vind dat er best wel wat geld voor cultuur mag zijn, maar dat moet een eerlijke verdeling zijn.'* Hier wordt voor 'geen van beide' gekozen.
- Stelling 27: *'Daar ben ik het gedeeltelijk mee eens, maar dit moet wel aan de natuur- en recreatie-eisen blijven voldoen.'* De participant kiest hier voor 'eens'.
- Stelling 30: de participant kiest hier voor 'geen van beide', omdat hij aangeeft niet genoeg van het onderwerp af te weten. In het nagesprek gaf de participant aan dat hij dit onderwerp niet goed kon thuisbrengen.

Aantal keer 'geen van beide'	6	Stellingen: 8, 10, 14, 16, 21, 30
Aantal keer 'sla deze vraag over'	0	Stellingen: -

Belangrijke stellingen

'Ik weet niet hoeveel ik er mag doen? Even kijken. Ik mag zoveel doen als ik wil, hè?' De participant leest niet de instructietekst bovenaan de pagina hardop. Hij kiest vervolgens voor: biologische landbouw, verbinden van natuurgebieden, OV, gezondheidszorg, sociale huurwoningen, asielzoekers, bus kleine dorpen.

In het nagesprek geeft de participant aan dat hij deze keuze op basis van wat hij zelf belangrijk vindt heeft gemaakt en niet op basis van de stellingen grotendeels.

Partijen

Participant leest hier wel de instructietekst hardop en neemt alle partijen mee, behalve: Jezus Leeft, Vrijzinnige Partij, Libertarische Partij, Provincie @Inwonersbelangen.

In het nagesprek geeft de participant aan dat de partijen dat hij helemaal geen gevoel of link heeft met de partijen die hij heeft weggelaten.

Resultatenscherm

In het resultaat komt naar voren dat de mening van de participant het meest overeenkomt met de PvdA. De participant scrolt naar beneden en ziet de knop 'alleen extra belangrijke stellingen te willen zien'. De participant gebruikt de knop en vergelijkt de stellingen die hij als extra belangrijk had aangegeven met de partijen. Bij de stelling over OV komt zijn mening niet overeen met die van de PvdA. De participant gaat verder lezen waarom dit zo is. De participant geeft vervolgens aan dat StemWijzer hem gesterkt heeft in zijn gedachten.

In het nagesprek geeft de participant aan dat hij alleen de extra belangrijke stellingen wilde zien, omdat hij dan een duidelijker beeld kon vormen of hij vast moest houden aan zijn vaste partij of de partij die uit StemWijzer kwam. Het resultaat zelf geen verrassing. Er stond ook genoeg informatie voor de participant. Hij geeft wel aan dat hij makkelijker zou willen kunnen vergelijken tussen partijen die hij zelf had gekozen en die eruit zijn gekomen.

Reden gebruik StemWijzer:	Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Mee eens (2)
Leuk om na te denken over kwesties:	Mee eens (2)
Begrip politieke kwesties:	Mee eens (2)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Helemaal niet mee eens (5)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Mee eens (2)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft mijn partijvoorkeur bepaald.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Vaak wel, maar dit jaar niet.

Nagesprek

- De participant vond het leuk om StemWijzer in te vullen. Hij gaf ook aan dat hij het niet lastig vond om hardop te denken en dat hij het goed vond dat hij de tip kreeg om zijn antwoorden te onderbouwen.
- De participant geeft aan niet het gevoel te hebben gehad dat de onderzoeker aanwezig was.
- De participant begreep naar eigen zeggen de meeste stellingen en dat er twee stellingen waren waar hij het antwoord niet op wist, omdat hij de problematiek niet kende.
- *‘Paar stellingen heb ik antwoord gegeven dat er wel wat moest gebeuren, maar of dat door de provincie moest gebeuren vind ik niet.’*
- Partijvoorlichting tijdens het beantwoorden van de stellingen: de participant geeft aan niet te weten dat dit kon. Wanneer hij dit wel had geweten, had hij dit zeker gedaan. *‘Ik had eigenlijk wel willen weten wat de partij die ik voor ogen had daar op zou antwoorden.’*
- De participant geeft aan wel meer inzicht in de Utrechtse politiek te hebben. *‘Je wordt nu op de feiten gedrukt waar het allemaal om gaat. Deze stellingen zijn gebaseerd op wat er op het ogenblik allemaal speelt in de provinciale zaken en die worden nu even naar voren getrokken.’*
- Antwoordmogelijkheden: de participant geeft aan niet te hebben geweten dat er een knop ‘sla deze vraag over’ was. Hij had hier wel gebruik van gemaakt als hij dit had geweten. Als hij er niet genoeg over wist, had hij deze vraag over willen slaan. Het verschil tussen deze twee is voor de participant dat bij ‘geen van beide’ je een mening geeft en bij ‘sla deze vraag over’ geef je duidelijk aan dat je deze vraag niet kan beantwoorden.
- De participant geeft aan anders tegen het stemmen aan te kijken. Hij zou namelijk een aantal punten nog wel willen doornemen, voordat hij echt gaat stemmen zoals het punt over Amelisweerd.

Participant 19, man, 27 jaar, VWO, studie

Duur opname:	0:20:58
Datum:	10-03-2015
Locatie:	Bij de respondent thuis
Interesse in de politiek:	Gemiddelde interesse (3)
Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen:	Ik weet al zeker op welke partij ik ga stemmen.
Van plan om te stemmen voor het invullen van StemWijzer:	SP
Resultaat:	Partij voor de Dieren
Van plan om te stemmen na het invullen van StemWijzer:	SP
Links-rechts:	6
Conservatief-progressief:	7

Beginscherm

Participant leest de instructietekst en drukt op 'start'.

Stellingen

- De participant leest de kopjes.
- Stelling 3: de participant herhaalt het woordje 'voormalig landbouwgrond' en kiest 'geen van beide' en zegt daarbij dat hij er geen mening over heeft. In het nagesprek geeft de participant aan dat hij niet wist of die landbouwgrond misschien wel weer eens te gebruiken is later. Daarbij geeft hij aan dat hij weinig verstand heeft van die dingen en niet echt een mening.
- Stelling 10: *'Ik heb me hier niet in verdiept dus geen mening.'* De participant kiest hier voor 'geen van beide'. In het nagesprek geeft de participant aan dat hij niet precies weet wat er aan de hand is in de Rijnburgpolder. *'Het is een natuurgebied, maar ik weet eigenlijk niet of het heel veel zin heeft om er woningen te bouwen. Ik heb er eigenlijk geen mening over.'*
- Stelling 11: *'Waarom zouden we daarmee moeten stoppen?'* De participant kiest hier voor 'oneens'.
- Stelling 14: de participant leest de vraag nogmaals en kiest voor 'geen van beide'. (*'Hier heb ik geen mening over.'*)
- Stelling 20: de participant leest de vraag nogmaals en kiest voor 'geen van beide'. (*'Hier heb ik geen mening over.'*)
- Stelling 23: de participant geeft aan dat hij geen verstand heeft van dit onderwerp.
- Stelling 25: *'Nou, als daar constant files staan dan is één extra rijbaan niet zo'n probleem.'* De participant kiest hier 'oneens'. In het nagesprek komen we hier nog even op terug. De participant geeft aan dat het verkeer beter kan doorrijden dan stil kan staan.

Aantal keer 'geen van beide'	5	Stellingen: 3, 10, 14, 20, 23
Aantal keer 'sla deze vraag over'	0	Stellingen: -

Belangrijke stellingen

De participant leest de instructietekst en kiest vervolgens voor: ziekenhuizen, investeren in duurzame energie, gezondheidszorg, gratis OV en cultuur.

In het nagesprek geeft de participant aan dat hij de onderwerpen heeft gekozen die hij zelf belangrijk vindt. Hij heeft een beetje de stellingen meegenomen, maar zag vooral het geheel.

Partijen

De participant leest de instructietekst en wil van alle partijen zien hoe hoog ze scoren.

Resultatenschermb

Partij voor de Dieren staat bovenaan en SP als tweede. Participant scrolt naar beneden en is vervolgens klaar met het invullen van StemWijzer.

In het nagesprek geeft de participant aan dat hij de uitslag kan begrijpen. SP als tweede was de participant wel vanuit gegaan, omdat dit vaker uit de stemhulp komt. Het zijn de partijen die meegaan in zijn stellingen. De participant vond dat er genoeg informatie stond in het resultatenschermb. Hij had wel graag willen zien hoe de partijen reageren op de stellingen en wat ze precies zouden willen doen met bepaalde stellingen.

Reden gebruik StemWijzer:	Meer inzicht krijgen in de standpunten van de partijen. Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.
Inzicht in standpunten is vergroot:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Leuk om na te denken over kwesties:	Helemaal mee eens (1)
Begrip politieke kwesties:	Mee eens (2)
Politieke partijen lijken op elkaar:	Niet mee eens (4)
Intensief volgen van verkiezings-campagne:	Niet mee eens, niet mee oneens (3)
Gebruik StemWijzer motiveert:	Niet mee eens (4)
Het gebruik van StemWijzer...	heeft mijn partijvoorkeur bevestigd.
Stemt u altijd op dezelfde partij:	Ja, en dit jaar weer.

Nagesprek

- Participant vond het invullen leuk en vond het ook goed om weer wat inzicht te krijgen in de partijen. Het hardop werken vond de participant niet lastig en zou hij zonder de onderzoeker niet anders gedaan hebben.
- De participant vond de stellingen niet moeilijk en vond dat ze duidelijk waren.
- Op het moment dat de participant voor 'geen van beide' heeft gekozen, geeft hij aan dat hij dan te weinig kennis heeft over het onderwerp. Hij kan er dan geen goede beslissing over nemen.
- Antwoordmogelijkheden: de participant geeft aan dat hij 'sla deze vraag over' en 'geen van beide' op hetzelfde neer vindt komen.
- De participant vindt dat hij niet de Utrechtse politiek beter begrijpt, maar nu is wel meer duidelijk over welke onderwerpen het gaat.
- Partijtoelichting tijdens het beantwoorden van de stellingen: de participant heeft dit niet opgemerkt, maar zou er ook geen gebruik van maken. *'Ik zie dit aan het einde wel.'*
- Participant geeft aan niet gemotiveerder te zijn om zich te gaan verdiepen, omdat er zoveel debatten op televisie zijn. Hij is ook niet anders tegen het stemmen aan gaan kijken.
- Aanbevelingen: de participant zou graag meer informatie willen over wat de partijen willen doen met de stellingen of wat hun ideeën zijn.

VII. Antwoorden vragenlijst vooraf

Participant	Duur opname	Geslacht	Leeftijd	Opleiding	Werk/ studie	Zekerheid van stemkeuze	Interesse in politiek
1	0:37:29	Man	30	HBO	Werk	Ik weet al zeker op welke partij ik ga stemmen.	Heel veel interesse (5)
2	0:27:23	Man	24	HBO	Studie	Ik weet het nog helemaal niet.	Weinig interesse (2)
4	0:38:35	Man	29	HBO	Werk	Ik weet het nog helemaal niet.	Weinig interesse (2)
5	0:25:51	Man	32	HBO	Werk	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.	Gemiddelde interesse (3)
6	0:18:36	Vrouw	24	WO-bachelor	Werk	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.	Gemiddelde interesse (3)
7	0:14:40	Vrouw	25	HBO	Werk	Ik weet het nog helemaal niet.	Gemiddelde interesse (3)
8	0:18:53	Vrouw	23	WO-master	Studie	Ik ga niet stemmen.	Weinig interesse (2)
9	0:23:13	Vrouw	22	WO-master	Studie	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.	Weinig interesse (2)
10	0:21:09	Vrouw	24	WO-master	Studie	Ik weet het nog helemaal niet.	Veel interesse (4)
11	0:26:59	Vrouw	54	WO-doctoraal	Werk	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.	Heel veel interesse (5)
12	0:30:20	Vrouw	24	WO-master	Werk	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.	Veel interesse (4)
13	0:16:07	Man	29	HBO	Studie	Ik weet al zeker op welke partij ik ga stemmen.	Gemiddelde interesse (3)
14	0:33:35	Man	22	WO-bachelor	Studie	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.	Heel veel interesse (5)
15	0:22:39	Man	26	WO-bachelor	Studie	Ik weet het nog helemaal niet.	Heel weinig interesse (1)
16	0:23:21	Man	32	MBO	Werk	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.	Veel interesse (4)
17	0:21:59	Man	56	HAVO	Werk	Ik weet al zeker op welke partij ik ga stemmen.	Veel interesse (4)
19	0:20:58	Man	27	VWO	Studie	Ik weet al zeker op welke partij ik ga stemmen.	Gemiddelde interesse (3)

VIII. Antwoorden vragenlijst na afloop

Partici pant	Stemvoorkeur voor Stemwijzer	Stemvoorkeur na Stemwijzer	Links (1) / Rechts (10)	Conservatief (1) / Progressief (10)	Reden gebruik
1	VVD	VVD	7	9	Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.
2	D66/Groenlinks/PvdA/SP	D66/Groenlinks/PvdA/SP	3	6	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen. Meer inzicht krijgen in de standpunten van de partijen. Controleren of ik het echt eens bent met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.
4	Weet ik nog niet	PvdA/SP	6	8	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen.
5	VVD	VVD	6	7	Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.
6	D66/Groenlinks	Weet ik nog niet	4	8	Meer inzicht krijgen in de standpunten van de partijen. Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.
7	Weet ik nog niet	SP	3	5	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen.
8	Weet ik nog niet	D66	5	8	Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.
9	D66/VVD	D66/VVD	7	8	Leuk om te doen of over te praten.
10	Weet ik nog niet	Weet ik nog niet	4	5	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen.

Participant	Inzicht vergroot	Nadenken kwesties	Begrip kwesties	Lijken op elkaar	Volgen verkiezing	Motiveren tot verdiepen politiek	Het gebruik heeft..	Altijd op dezelfde?
1	Mee eens (2)	Mee eens (2)	Mee eens (2)	Helemaal niet mee eens (5)	Niet mee eens (4)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	mijn partijvoorkeur bevestigd.	Ja, en dit jaar weer.
2	Mee eens (2)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	Mee eens (2)	Mee eens (2)	Helemaal niet mee eens (5)	Niet mee eens (4)	mijn partijvoorkeur niet beïnvloed.	Ja, en dit jaar weer.
4	Mee eens (2)	Mee eens (2)	Niet mee eens (4)	Niet mee eens (4)	Helemaal niet mee eens (5)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	me aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur.	Nee, ik maak elk jaar opnieuw de keuze.
5	Helemaal niet mee eens (5)	Mee eens (2)	Mee eens (2)	Niet mee eens (4)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	mijn partijvoorkeur bevestigd.	Vaak wel en dit jaar ook.
6	Mee eens (2)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	Niet mee eens (4)	Helemaal niet mee eens (5)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	Mee eens (2)	me aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur.	Vaak wel, maar dit jaar niet.
7	Niet mee eens (4)	Mee eens (2)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	Mee eens (2)	Helemaal niet mee eens (5)	Niet mee eens (4)	me aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur.	Nee, ik maak elk jaar opnieuw de keuze.
8	Mee eens (2)	Helemaal niet mee eens (5)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	Helemaal niet mee eens (5)	Helemaal niet mee eens (5)	Niet mee eens (4)	mijn partijvoorkeur bevestigd.	Nee, ik maak elk jaar opnieuw de keuze.
9	Niet mee eens (4)	Niet mee eens (4)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	Helemaal niet mee eens (5)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	mijn partijvoorkeur niet beïnvloed.	Ja, en dit jaar weer.
10	Niet mee eens (4)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	Helemaal niet mee eens (5)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	Helemaal niet mee eens (5)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	me aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur.	Nee, ik maak elk jaar opnieuw de keuze.

Partici pant	Inzicht vergroot	Nadenken kwesties	Begrip kwesties	Lijken op elkaar	Volgen verkiezing	Motiveren tot verdiepen politiek	Het gebruik heeft..	Altijd op dezelfde?
11	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	Helemaal mee eens (1)	Niet mee eens (4)	Helemaal niet mee eens (5)	Niet mee eens (4)	Niet mee eens (4)	mijn partijvoorkeur bevestigd.	Nee, ik maak elk jaar opnieuw de keuze.
12	Mee eens (2)	Helemaal mee eens (1)	Niet mee eens (4)	Helemaal niet mee eens (5)	Helemaal niet mee eens (5)	Mee eens (2)	me aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur.	Vaak wel.
13	Helemaal niet mee eens (5)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	Niet mee eens (4)	Niet mee eens (4)	Helemaal niet mee eens (5)	Helemaal niet mee eens (5)	mijn partijvoorkeur niet beïnvloed.	Ja, en dit jaar weer.
14	Mee eens (2)	Helemaal mee eens (1)	Niet mee eens (4)	Niet mee eens (4)	Mee eens (2)	Mee eens (2)	me aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur.	Nee, ik maak elk jaar opnieuw de keuze.
15	Mee eens (2)	Niet mee eens (4)	Niet mee eens (4)	Helemaal niet mee eens (5)	Niet mee eens (4)	Mee eens (2)	mijn partijvoorkeur bepaald.	Nee, ik maak elk jaar opnieuw de keuze.
16	Mee eens (2)	Niet mee eens (4)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	Helemaal niet mee eens (5)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	Niet mee eens (4)	mijn partijvoorkeur bevestigd.	Ja, en dit jaar weer.
17	Mee eens (2)	Mee eens (2)	Mee eens (2)	Helemaal niet mee eens (5)	Mee eens (2)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	mijn partijvoorkeur bepaald.	Vaak wel, maar dit jaar niet.
19	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	Helemaal mee eens (1)	Mee eens (2)	Niet mee eens (4)	Niet mee eens, niet mee oneens (3)	Niet mee eens (4)	mijn partijvoorkeur bevestigd.	Ja, en dit jaar weer.

Participant	Stemvoorkeur voor Stemwijzer	Stemvoorkeur na Stemwijzer	Links (1) / rechts (10)	Progressief (1) / conservatief (10)	Reden gebruik
11	Groenlinks	Groenlinks	3	9	Uitzoeken waarop ik moet gaan stemmen. Meer inzicht krijgen in de standpunten van de partijen.
12	D66, GroenLinks, PvdA, SP	GroenLinks, SP	3	9	Meer inzicht krijgen in de standpunten van de partijen.
13	D66	D66	7	5	Leuk om te doen of over te praten.
14	D66	D66	7	7	Meer inzicht krijgen in de standpunten van de partijen. Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen. Leuk om te doen of over te praten. Controleren of de stembus klopt.
15	Weet ik nog niet	VVD	4	8	Uitzoeken waarop ik moet gaan stemmen. Meer inzicht krijgen in de standpunten van de partijen.
16	CDA, D66, VVD	VVD	9	7	Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.
17	GroenLinks	PvdA	3	7	Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.
19	SP	SP	6	7	Meer inzicht krijgen in de standpunten van de partijen. Controleren of ik het echt eens ben met de partij waarop ik van plan ben te stemmen.

IX. Uitwerkingen per stelling

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
1	2	Context	<i>'Windmolens als in molens die energie opwekken?'</i>	Oneens	-
	5	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik weet niet hoe veel er nu staan, dus ik heb er geen mening over.'</i>	Geen van beide	<i>'Ze zouden hier eigenlijk moeten zeggen: er staan zoveel windmolens en ze beslaan zo'n groot gedeelte van Utrecht.'</i>
	6	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Nou daar heb ik geen mening over.'</i>	Geen van beide	<i>'Als ik kies voor Ja of Nee, dan moet ik wel echt weten of het goed of slecht is als er meer komen.'</i>
	8	Nuance	<i>'Aan de ene kant vind ik van wel. Het is wel goed voor energie, maar ik vind ze ook heel erg lelijk.'</i>	Geen van beide	Participant heeft voor "geen van beide" gekozen omdat ze de stelling aan de kant goed vond, maar aan de andere kant niet goed vond.
	9	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik heb hier nog nooit over nagedacht.'</i>	Geen van beide	De participant mist bepaal de informatie bij de vraag; 'ja, maar waar komen ze dan te staan?'
	10	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik heb eigenlijk geen idee hoe veel windmolens er nu zijn. Ik kan dus niet zeggen of er meer bij moeten komen.'</i>	Geen van beide	Participant geeft aan dat als ze geweten had dat ze de vraag over kon slaan, dan had ze dat gedaan.
	15	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik vind dat heel moeilijk, waarom zou dat in de provincie Utrecht moeten? Ik heb geen idee hoe veel er überhaupt in Utrecht zijn, dus ik weet ook niet of er meer moeten komen.'</i>	Geen van beide	De participant geeft aan dat hij niet goed weet hoe het werkt.

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
2	4	Nuance	Leest de stelling meerdere malen. Participant is in eerste instantie van mening dat wegen goed verlicht moeten zijn, maar leest vervolgens dat het om 'extra' geld gaat.	Oneens	-
	5	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Is dit wel echt noodzakelijk?'</i>	Oneens	
	6	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Daar rijd ik nooit op.'</i>	Geen van beide	Participant geeft aan dat ze te weinig achtergrondinformatie heeft om goede argumenten te hebben voor haar keuze.
	10	Onvoldoende informatie voorhanden	Participant geeft aan niet vaak op provinciale wegen te rijden.	Geen van beide	Participant had voor "sla deze vraag over" gekozen, als ze had geweten dat die er was.
	11	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Blijkbaar wordt er al geld aan gegeven, want anders wordt de vraag niet zo gesteld. Dit is een moeilijke vraag, want misschien zijn provinciale wegen als goed verlicht?'</i>	Oneens	Participant weet niet hoe goed ze zijn verlicht, dus ze het oneens met het uitgeven van extra geld.
	12	Context	<i>'Wat wordt er bedoeld met extra geld?'</i>	Oneens	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
3	1	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Nee, ik heb daar geen mening over.'</i>	Geen van beide	<i>Ga je daar dan hele woonwijken neerzetten of is daar dan discussie over op dit moment? Daar weet ik niet wat ik moet antwoorden.'</i>
	4	Specifieke woorden	<i>'Ik weet niet wat met voormalig landbouwgrond bedoeld wordt.'</i>	Geen van beide	Participant geeft aan dat hij twijfelde of landbouwgrond grond is waar eten op wordt vermaakt.
	5	Onvoldoende informatie voorhanden	Meerdere keren lezen. <i>'Is dit wel echt noodzakelijk?'</i>	Oneens	
	9	Specifieke woorden	<i>'Voormalig landbouwgrond, houdt dat dan in dat het niet meer van mensen is?'</i>	Eens (<i>'Ik moet binnenkort zelf een huis gaan kopen'</i>)	-
	11	Nuance	<i>'Soms vind ik het wel oké, dat hangt maar helemaal van de situatie af.'</i>	Geen van beide	-
	12	Onvoldoende informatie voorhanden/ Context	<i>"Ja, dat is wel een goede."</i>	Eens	<i>In eerste instantie dacht ik; waarom niet? Maar dan lijkt het een hele simpele stelling, maar dan ga je wel denken; wat houdt dat dan in voormalig landbouwgrond en wat zijn de tegenargumenten hiervan? Misschien zeg ik nu wel voor, maar zijn er ook nog hele goede tegenargumenten waar ik nu dus niks van af weet.'</i>

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
	12	Context	<i>"Ja, dat is wel een goede."</i>	Eens	<i>In eerste instantie dacht ik; waarom niet? Maar dan lijkt het een hele simpele stelling, maar dan ga je wel denken; wat houdt dat dan in voormalig landbouwgrond en wat zijn de tegenargumenten hiervan? Misschien zeg ik nu wel voor, maar zijn er ook nog hele goede tegenargumenten waar ik nu dus niks van af weet.'</i>
	19	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik heb hier geen mening over.'</i>	Geen van beide	Participant geeft aan dat hij niet wist of die landbouwgrond wel weer eens te gebruiken is later. Hij geeft aan dat hij weinig verstand heeft van die dingen.

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
4	2	Formulering	Meerdere keren lezen.	Oneens (tegen het verbieden)	-
	7	Nuance	<i>'Ik vind niet alle vormen van jacht goed, maar wel bij een overschot.'</i>	Geen van beide	-
	8	Nuance	<i>'Aan de ene kant vind ik van wel, want ik ben een dierenvriend. Aan de andere kant is het wel weer een goede zelfvoorziening van vlees.'</i>	Geen van beide	-
	9	Nuance	<i>'Eens, maar alleen als de wilde dieren overlast geven.'</i>	Eens	-
	10	Onvoldoende informatie	<i>'Ik heb hier geen mening over.'</i>	Geen van beide	Participant had voor "sla deze vraag over" gekozen als zij had geweten dat deze mogelijkheid er was.
	11	Nuance	<i>'Het mag niet altijd.'</i>	Oneens	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
6	1	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Hoezo, zijn die niet toereikend dan?'</i>	Oneens	-
	5	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Wat zijn de landelijk richtlijnen?'</i>	Geen van beide	-
	6	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Hier heb ik geen mening over.'</i>	Geen van beide	Participant geeft aan te weinig achtergrondinformatie te hebben.
	8	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik weet niet wat de landelijke richtlijnen zijn.'</i>	Geen van beide	Participant geeft aan dat ze niet wist wat die richtlijnen waren en dat ze daarom geen antwoord kon geven.
	9	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Meerdere keren lezen. Ik heb geen idee wat de landelijke richtlijnen zijn.'</i>	Eens (de provincie zal hier meer visie op hebben)	-
	10	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik weet eigenlijk niet wat de landelijke richtlijnen zijn.'</i>	Geen van beide	-
	11	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Wat te doen als de landelijke richtlijnen al heel streng zijn?'</i>	Eens	-
	12	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik heb geen idee wat de landelijke richtlijnen inhouden, dus dan weet ik ook niet of ze strenger moeten of niet.'</i>	Geen van beide	<i>Ik begrijp het wel, maar of je het volledig snapt wat ze bedoelen. Wat zijn de landelijke richtlijnen, waar heb je het dan over en wat wil je dan strenger maken en waarom wil je het strenger maken?'</i>
	12	Formulering	Participant geeft aan dat het woord "moet" haar ook tegen staat	Geen van beide	-
	13	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Waarom? Geen idee.'</i>	Geen van beide	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
	15	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik weet niet wat de landelijke richtlijnen zijn.'</i>	Geen van beide	Participant geeft aan dat hij zich eerst moet verdiepen in de landelijke richtlijnen en dan pas kan hij inschatten wat hij er van vindt. Hij geeft aan dat hij deze vraag misschien beter had kunnen overslaan.
Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
7	1	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Waarom moet er geld gestoken worden in het onderhoud van oude kerken?'</i>	Oneens	-
	2	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Hier heb ik niet echt een mening over. Ik heb geen verstand van onderhoud en ik weet niet hoe vaak dit moet gebeuren.'</i>	Geen van beide	Participant geeft aan er geen verstand van te hebben en dus geen mening heeft.
	8	Nuance	<i>'Als je ze dan kan verkopen om daar huizen in te bouwen, dan vind ik het wel goed, maar als ze alleen maar leeg staan, dan vind ik niet per se dat er geld in gestoken moet worden.'</i>	Oneens (toch zonde van het geld)	-
	9	Nuance	<i>'Als ze cultureel iets toevoegen.'</i>	Eens	-
	11	Onvoldoende informatie voorhanden	-	Oneens	<i>Misschien wordt er al heel veel geld ingestoken, dus dan zou het nóg meer zijn. Het kan ook zijn dat ze helemaal nog geen geld hier aan betalen. Je weet ook niet of dat wel een taak is voor de provincie. Ze vertellen er ook niet bij ten koste van wat dat dan moet gaan.'</i>

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
8	2	Nuance	<i>'Of andere wegen? Als het alleen provinciale wegen zijn, dan weet ik het niet helemaal. Want auto's komen overal.'</i>	Oneens	-
	4	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Lastige vraag, ik rijd niet veel auto.'</i>	Geen van beide	-
	7	Context	<i>'Ik snap de vraag niet helemaal.'</i>	Geen van beide	<i>'Toen ik het las dacht ik; hoezo alleen provinciale wegen?'</i>
	10	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Waarom alleen provinciale wegen eigenlijk?'</i>	Geen van beide	-
	13	Nuance	<i>'Nee, niet alleen aan provinciale wegen. Beetje raar gesteld deze vraag.'</i>	Eens	Participant geeft aan dat er meer gedaan kan worden voor het verkeer dan alleen provinciale wegen, maar dat zijn dan wel vaak weer dingen die met wegen te maken hebben.
	14	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Waarom zou je het alleen aan provinciale wegen besteden?'</i>	Oneens (het kan ook aan andere dingen uitgegeven worden)	-
	15	Formulering	Participant denkt langer na en leest de stelling nog eens.	Oneens	-
	17	Nuance	<i>'Hier ben ik het niet mee eens en niet mee oneens. Ik vind wel dat ze het moeten besteden aan provinciale wegen, maar ook aan de snelwegen die door Utrecht lopen.'</i>	Geen van beide	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
9	9	Nuance	<i>'Eens, mits het daardoor verbetert.'</i>	Eens	-
	13	Formulering	'Maar het gaat toch over de Provinciale Staten, waarom stel je dan een vraag over gemeenten?'	Geen van beide	Participant geeft aan dat hij de vraag verkeerd heeft gelezen, maar er alsnog geen mening over heeft.

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
10	2	Locatie	<i>'Ik heb oprecht geen idee waar dat is.'</i>	Geen van beide	Participant geeft aan dat hier meer informatie over gegeven mag worden dan alleen de stelling. Doordat hij niet weet waar het ligt heeft hij hier ook geen mening over.
	4	Locatie	<i>'Ik ben niet bekend met de Rijnburgpolder.'</i>	Geen van beide	-
	4	Nuance	Participant geeft aan dat er gebouwd mag worden, mits het geen belangrijke plek voor dieren is.	Geen van beide	-
	6	Locatie	<i>'Dat gebied ken ik niet.'</i>	Geen van beide	-
	7	Locatie	<i>'Is dat een natuurgebied ofzo?'</i>	Geen van beide	-
	8	Locatie	<i>'Ik weet niet wat dat is?'</i>	Oneens (moeten nog wel een stukje natuur hebben)	-
	9	Locatie	<i>'Geen idee wat dit is. Mag ik deze vraag over slaan?'</i>	Sla deze vraag over	Participant geeft aan dat ze geen idee heeft wat de Rijnburgpolder is en nog nooit van heeft gehoord. Dus op deze vraag kon ze geen antwoord geven.
	10	Onvoldoende kennis voorhanden	<i>'Waarom zou dit niet mogen?'</i>	Eens	-
	12	Locatie	<i>'Geen idee waar de Rijnburgpolder ligt, dus daar kan ik ook niet zoveel over zeggen.'</i>	Geen van beide	-
	13	Locatie	<i>'Ik weet niet waar de Rijnburgpolder is.'</i>	Geen van beide	-
	14	Locatie	<i>'Ik ken die hele polder niet'</i>	Geen van beide	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
	15	Locatie	<i>'Ik ken het niet, dus prima als ze daar gaan bouwen.'</i>	Eens	Participant geeft aan de plek niet per se nodig te hebben om te kunnen zeggen dat er gebouwd mag worden.
	16	Nuance	<i>'Ben ik het mee eens, mits het niet te vol gebouwd wordt.'</i>	Mee eens	-
	17	Onvoldoende kennis voorhanden	<i>'Hier weet ik te weinig van af.'</i>	Geen van beide	Participant geeft aan dat hij niet goed wist wat hier speelde.
	19	Onvoldoende kennis voorhanden	<i>'Ik heb me hier niet in verdiept'</i>	Geen van beide	<i>Het is een natuurgebied, maar ik weet eigenlijk of het heel veel zin heeft om er woningen te bouwen.'</i>

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
11	2	Nuance	<i>'De snelweg van Utrecht naar Amersfoort zijn er al een paar, maar als dat leuk is voor het milieu dan mag dat van mij en als het heel duur is dan hoeft dat niet van mij. Dus ik heb daar geen mening over.'</i>	Geen van beide	<i>Ja, ze moeten er mee stoppen, maar ben ik het er dan mee eens of mee oneens?'</i>
	4	Formulering	Participant kiest voor "eens" en merkt dan pas dat er staat "moet stoppen met" en kiest vervolgens "oneens".	Oneens	-
	11	Nuance	<i>'Dat is lastig, want volgens mij hebben we al best veel ecoducten in de provincie Utrecht. Maar ik vind ecoducten wel heel zinvol, dus ik heb hier geen mening over.'</i>	Geen van beide	-
	12	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Waarom? Ik vind dit een rare vraag.'</i>	Sla deze vraag over	Participant geeft aan dat ze zoveel kritiek had op de vraag dat ze de vraag over wilde slaan. Participant weet niet hoeveel ecoducten er zijn.
	12	Nuance	<i>'Waarom? Ik vind dit een rare vraag.'</i>	Sla deze vraag over	Participant geeft aan dat ze zoveel kritiek had op de vraag dat ze de vraag over wilde slaan. <i>'Aan de ene kant is er hier best wel veel groen, maar aan de andere kant is een ecoduct best wel duur.'</i>
	14	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik weet er te weinig van af'</i>	Geen van beide	-
	19	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Waarom zouden we daarmee moeten stoppen?'</i>	Oneens	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
12	1	Nuance	<i>'Eens, maar alleen als er wel gebruik van deze bussen gemaakt wordt.'</i>	Eens	<i>'Dan denk je van ja, ook die mensen moeten met OV kunnen, maar hoeveel extra geld moet dat dan kosten? Daar zit geen nuance in.'</i>
	4	Onvoldoende informatie voorhanden	Participant leest de stelling meerdere malen. Hij vraagt zich daarbij af of het geregeld kan worden per gemeente.	Oneens	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
13	4	Specifieke woorden	<i>'Biologische landbouw, ik zou niet weten wat daarmee wordt bedoeld.'</i>	Geen van beide	-
	6	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik heb hier geen mening over.'</i>	Geen van beide	-
	12	Onvoldoende informatie voorhanden	Participant geeft aan dat ze denkt dat er al subsidies opzitten vanuit Europa, maar ze weet het niet zeker.	Geen van beide	-
	14	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'In tegenstelling tot wat? En zouden mensen het kopen? Hier heb ik geen mening over.'</i>	Geen van beide	Participant geeft aan dat hij hier voor "sla deze vraag over" had moeten kiezen. Hij geeft aan hier te weinig van af te weten, zoals wat het kost en wat de voor- en nadelen hiervan zijn.

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
14	8	Nuance	<i>'Autowegen zijn belangrijk, maar fietspaden ook wel.'</i>	Geen van beide	Participant geeft aan bij deze stelling te twijfelen.
	12	Nuance	<i>'Ik denk dat het er heel erg aan ligt waar je gaat kijken. Als je in Utrecht zelf kijkt dan denk ik dat het daar heel belangrijk is dat er inderdaad genoeg fietspaden zijn voor de veiligheid, maar als je hier (Houten) gaat kijken 's ochtends in de spits dan is het hier qua auto's zo ontzettend druk.'</i>	Oneens (kiest voor eigen gemeente)	-
	13	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Dit kun je toch combineren?'</i>	Oneens	-
	14	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Is dat alleen in de provincie of ook in de stad?'</i>	Eens	-
	17	Nuance	<i>'Ik ben met geen van beide eens. Ik vind wel dat er fietspaden moeten komen, maar als dat betekent dat er geen autowegen meer aangelegd kunnen worden terwijl dat wel zou moeten dan kan dat ook niet goed zijn.'</i>	Geen van beide	-
	19	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Hier heb ik geen mening over.'</i>	Geen van beide	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
15	1	Nuance	<i>'Nee natuurlijk geen overlast of is er een tekort? Dan wel,'</i>	Oneens (overlast weegt zwaarder)	-
	4	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Hoeveel meer ruimte hebben ze dan nodig?'</i>	Geen van beide	-
	6	Nuance	<i>'Oei, als ze overlast veroorzaken niet, maar ja.'</i>	Geen van beide	-
	8	Nuance	<i>'Aan de ene kant vind ik van wel, maar aan de andere kant die dieren moeten hier dan ook horen.'</i>	Geen van beide	-
	10	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Waarom willen ze dat eigenlijk?'</i>	Oneens (denk dat ze het gaan verplaatsen)	-
	11	Onvoldoende informatie voorhanden	-	Eens	Participant geeft aan dat ze niet weet hoeveel ruimte er nu al is en hoeveel meer ruimte er voor moet komen.
	11	Context	<i>'Wat is dat overlast?'</i>	Eens	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
16	1	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Waarom? Die gaan dicht dus?'</i>	Geen van beide	-
	1	Context	<i>'Wat is een regionaal ziekenhuis? Is dat anders dan een normaal ziekenhuis?'</i>	Geen van beide	-
	2	Nuance	<i>'Als daar behoefte aan is, dan ben ik het ermee eens.'</i>	Eens	-
	17	Nuance	<i>'Ze moeten zeker ervoor zorgen dat deze ziekenhuizen blijven bestaan, maar ze moeten zich ermee bemoeien of de ziekenhuizen zichzelf ook rendabel maken.'</i>	Geen van beide	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
17	5	Context	<i>'Wat is overlast?'</i>	Geen van beide	-
	5	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Hoeveel ganzen ga je dan doden tot er geen overlast meer is?'</i>	Geen van beide	-
	6	Nuance	<i>'Ai'</i>	Eens	Participant geeft aan dat ze 'ai' zei omdat het een ethisch onderwerp is. <i>'Aan de ene kant is ganzen laten doden niet heel gezellig, maar aan de andere kant als er sprake is van overlast.'</i>
	7	Nuance	<i>'Dit vind ik een lastige.'</i>	Eens (overlast weegt zwaarder)	-
	11	Nuance	<i>'Als er sprake is van overlast, maar wie bepaald dat dan wat overlast is?'</i>	Eens	Participant komt hier op terug. Ze kan zich voorstellen dat je als boer bij de randmeren die ganzen wel zat bent, maar als de boer er geen last van heeft mogen ze daar wel blijven zitten.

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
19	2	Onvoldoende informatie voorhanden	Participant hakkelt over de woorden. <i>'Heb ik te weinig verstand van.'</i>	Geen van beide	-
	4	Onvoldoende informatie voorhanden	Participant leest stelling meerdere malen. Hij geeft aan dat economie niet iets is waar hij veel verstand van heeft.	Geen van beide	-
	7	Onvoldoende informatie voorhanden	Participant twijfelt over deze stelling.	Eens	Participant geeft aan dat ze twijfelde omdat het over het financiële aspect gaat.
	10	Onvoldoende informatie voorhanden	Participant leest stelling meerdere malen. Ze besluit dat ze hier geen mening over heeft, omdat ze hier niet genoeg over weet.	Geen van beide	-
	12	Context	Participant geeft aan dat ze uit de stelling niet kan halen wat voor soort belastingen het zijn.	Oneens (wil niet vastzitten aan een bepaalde verhoging)	-
	13	Nuance	<i>'Dat hangt er maar net vanaf.'</i>	Geen van beide	-
	14	Specifieke woorden	Participant noemt "opcenten" "opecenten"	Geen van beide	-
	14	Onvoldoende informatie voorhanden	Participant probeert te bedenken wat er bedoeld wordt met deze stelling.	Geen van beide	-
	15	Onvoldoende informatie voorhanden	Participant denkt lang na.	Geen van beide	Participant geeft aan deze vraag lastig te vinden. <i>'Wat houdt dat precies in?'</i>

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
20	10	Formulering	Participant geeft een antwoord die niet past bij haar argument. <i>'Nee, want ik denkt dat dit centraal geregeld moet worden, dus ik kies eens.'</i>	Eens	-
	11	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'De provincie zorgt volgens mij helemaal niet meer.'</i>	Geen van beide	-
	13	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Dit is wettelijk bepaald en wordt vanuit Den Haag geregeld, dus dit is een stomme vraag.'</i>	Geen van beide	-
	17	Nuance	<i>'Dit moet aan het Rijk overgelaten worden, want het kan niet zo zijn dat de gezondheidszorg in elke provincie of gemeente anders is.'</i>	Eens	Participant vindt dat het wel aan het Rijk overgelaten moet worden, maar niet aan de gemeente. <i>'Ik vond de keuze met de gemeente en het Rijk geen goede.'</i>
	19	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Hier heb ik geen mening over.'</i>	Geen van beide	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
21	5	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Waarom zouden ze moeten bezuinigen op bepaalde soorten cultuur? Ik zou niet weten hoe ze dit zouden moeten bezuinigen en ten opzichte van wat?'</i>	Geen van beide	-
	11	Onvoldoende informatie voorhanden	Participant twijfelt en denkt lang na. Ze weet het uiteindelijk niet.	Geen van beide	-
	17	Nuance	<i>'Ik ben het hier mee eens en oneens. Ik vind dat er best wel wat geld voor cultuur mag zijn, maar dat moet een eerlijke verdeling zijn.'</i>	Geen van beide	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
22	4	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Lastig, ik weet er te weinig van. Natuurgebieden verbinden met elkaar, waarom is dat per se nodig?'</i>	Geen van beide	-
	5	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik kies voor oneens, omdat ik niet weet waarom ze met elkaar verbonden moeten worden en waarom zou dit ten koste moeten gaan van de landbouwgrond?'</i>	Oneens	-
	6	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Daar heb ik echt geen verstand van.'</i>	Geen van beide	-
	12	Nuance	<i>'Dat is lastig, want dan zet je eigenlijk natuur en dieren tegenover landbouw en economische overwegingen.'</i>	Geen van beide	-
	14	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Wat is de meerwaarde van verbonden natuurgebieden?'</i>	Geen van beide	-
	16	Nuance	<i>'Ben ik het mee eens, mits het niet te veel van de landbouw is.'</i>	Eens	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
23	1	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik weet het eigenlijk niet zo goed.'</i>	Eens (dijken zijn mooier)	-
	2	Formulering	Participant leest de vraag verkeerd. <i>'Als ze daarvoor natuurgebieden moeten aanleggen, dan is dat voor mij goed. Overstromingen moeten we niet hebben.'</i>	Eens	Participant geeft aan dat er mee informatie over in mag staan in plaats van alleen een stelling.
	5	Nuance	<i>'Eens, mits dat helpt.'</i>	Eens	-
	6	Locatie	<i>'Deze gebieden ken ik echt niet.'</i>	Geen van beide	-
	8	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik weet niet wat beter is. Dijken voorkomen het ook, waarom zouden natuurgebieden het meer voorkomen dan een dijk?'</i>	Geen van beide	-
	10	Locatie	Participant geeft aan dat ze niet weet waar de Lekdijk ligt.	Geen van beide	-
	10	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Helpen natuurgebieden dan om overstromingen te voorkomen?'</i>	Geen van beide	-
	11	Formulering	<i>'Lastig gestelde vraag.'</i> Participant geeft in eerste instantie een verkeerd antwoord.	Oneens	-
	11	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Vind ik moeilijk te beoordelen.'</i>	Oneens	-
	14	Nuance	<i>'Dus je hebt de optie tussen ofwel het verhogen van de dijken ofwel een natuurgebied wat functioneert als een dijk. Ja het kost natuurlijk geld, maar het ziet er wel mooier uit.'</i>	Geen van beide	-
	14	Locatie	<i>'Ik weet er te weinig vanaf, ken die twee dijken niet, ik weet niet hoe dat in zijn werk zal gaan.'</i>	Geen van beide	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
	14	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik weet er te weinig vanaf, ken die twee dijken niet, ik weet niet hoe dat in zijn werk zal gaan.'</i>	Geen van beide	-
	16	Formulering	<i>'Ja natuurlijk, niemand zit te wachten op overstromingen.'</i>	Eens	-
	19	Onvoldoende informatie voorhanden	Participant geeft aan dat hij geen verstand heeft van het onderwerp.	Geen van beide	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
24	2	Nuance	<i>'Als dat voor de toekomst is dan zeg ik oneens, maar is het voor nu dan zeg ik eens.'</i>	Eens	Participant vindt het wel leuk een sportevenement, maar het kan ook lastig zijn.

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
25	1	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Hier heb ik geen kaas van gegeten.'</i>	Sla deze vraag over	<i>'Ik weet niet of dat een fileknooppunt is. Als het een fileknooppunt is dan kan ik me voorstellen dat het handig is als die verbreed wordt.'</i>
	2	Locatie	<i>'Het zou leuk zijn als hier een plaatje bij stond. Is dat degene die langs de zijkant gaat of langs de bovenkant?'</i>	Geen van beide	Participant komt hier op terug en geeft aan dat er meer informatie getoond mag worden.
	4	Locatie	<i>'Ik heb geen idee waar Amelisweerd is.'</i>	Geen van beide	-
	4	Onvoldoende informatie voorhanden	Participant vraagt zich af of hier onderzoek naar is gedaan en of dit echt de enige oplossing is.	Geen van beide	-
	6	Locatie	<i>'Geen idee want daar kom ik nooit.'</i>	Geen van beide	-
	9	Locatie	Participant geeft aan dat ze hier niks over weet.	Geen van beide	Participant weet niet waar de A27 ligt.
	9	Onvoldoende informatie voorhanden	Participant geeft aan dat ze hier niks over weet.	Geen van beide	<i>Ik wist helemaal niet dat dit het plan was en ik weet niet wat de gevolgen zijn van zo'n verbreding.'</i>
	10	Locatie	Participant geeft aan dat ze hier niet veel over kan zeggen want ze komt nooit bij Amelisweerd.	Geen van beide	-
	12	<i>Onvoldoende informatie voorhanden</i>	Participant geeft aan dat ze het moeilijk vindt, omdat er veel overwegingen bij komen kijken en daar heeft ze zich niet goed in verdiept.	Geen van beide	-
	14	Locatie	<i>'Ik ken die hele weg niet, ik ken Amelisweerd niet.'</i>	Geen van beide	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
26	4	Formulering	<i>'Ik vind dwingen ook wel weer een beetje vreemd. Je moet niet zomaar dwingen.'</i>	Geen van beide	-
	13	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Wat heeft dit met de provincie te maken?'</i>	Oneens	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
27	1	Nuance	<i>'In hoeverre kan het ten koste gaan van de natuur? Kun je dan ongeremd je gang gaan en bomen kappen? Of gaat het om het terras met 2 m2 uitbreiden?'</i>	Oneens (heeft het idee waar het over gaat)	Participant geeft aan dat er niet uit de stelling is af te leiden of het gaat om een cafétje die een beetje wil uitbreiden of dat het om grotere projecten gaat <i>'de vraag is te rigoureuus'</i> .
	11	Context	<i>'Horeca, is dat een voorbeeld van recreatiegebieden of horeca, is dat een voorbeeld van ondernemers in recreatiegebieden?'</i>	Oneens	-
	17	Nuance	<i>'Daar ben ik het gedeeltelijk mee eens, maar dit moet wel aan de natuur- en recreatie-eisen blijven voldoen.'</i>	Eens	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
28	12	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Vind ik een beetje een lastige. want er gaat veel geld in en wat haal je er uit?'</i>	Geen van beide	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
29	1	Onvoldoende informatie voorhanden	-	Eens (het moet wel kunnen)	Participant geeft aan dat de moeilijkheid zit in de vraag of het nu niet mag en of er een beperking op zit. De achtergrond van de stelling wordt hierbij gemist.
	5	Context	<i>'Als er onder megastallen legbatterijen worden verstaan, dan ben ik het ermee oneens.'</i>	Oneens	-
	6	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Hier heb ik geen mening over.'</i>	Geen van beide	-
	9	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Dat is super slecht volgens mij.'</i>	Oneens (het verbetert de leefbaarheid)	-
	10	Specifieke woorden	<i>'Wat wordt er bedoeld met megastallen?'</i>	Geen van beide	-

Stelling	Participant	Moeilijkheden	Uitingen	Oplossingen	Toevoeging nagesprek
30	1	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik weet niet zo goed wat dit inhoudt. Ik weet ook niet zo goed wat dit voor de provincie zou betekenen.'</i>	Geen van beide	-
	4	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik weet er te weinig over.'</i>	Geen van beide	-
	8	Context	<i>'Ik heb geen idee waar dit over gaat.'</i>	Geen van beide	Participant geeft aan dat ze de stelling wel begrijpt, maar niet de context.
	10	Specifieke woorden	<i>'Ik weet eigenlijk niet precies wat ze bedoelen met belangenbehartiging.'</i>	Geen van beide	Participant geeft aan dat het woord "belangenbehartiging" niet begreep.
	10	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Ik weet eigenlijk niet precies wat ze bedoelen met belangenbehartiging.'</i>	Geen van beide	Participant geeft aan dat ze eigenlijk niet wist wat er gedaan werd.
	13	Onvoldoende informatie voorhanden	<i>'Doen ze daar aan dan? Zal vast goed zijn.'</i>	Oneens	-
	17	Onvoldoende informatie voorhanden	Participant geeft aan dat hij niet genoeg van het onderwerp af weet.	Geen van beide	-

X. Begripsgevoel participanten

Participant	Begripsprobleem (stelling)	Begrip kwesties (vragenlijst achteraf)	Toevoeging nagesprek
1	Context (16), nuance (12,15,27), onvoldoende informatie voorhanden (1,6,7,16,23,25,29,30)	Mee eens	<ul style="list-style-type: none"> De stellingen vond hij soms vaag. Hij vindt dat er of meer informatie bij moet worden vermeld of dat hij er zelf meer kennis van de onderwerpen moet hebben.
2	Locaties (10,25), formulering (4,23), context (1), nuance (8,11,24), onvoldoende informatie voorhanden (7,19)	Mee eens	<ul style="list-style-type: none"> Hij geeft aan dat hij de vragen soms wel een paar keer moest lezen om het juiste antwoord in te vullen. Hij kan zich voorstellen dat de vraag verkeerd wordt ingevuld, omdat het verkeerd wordt gelezen. Beter idee gekregen wat er in de politiek speelt.
4	Specifieke woorden (3,13), locaties (10,25), formulering (11,26), nuance (2,10), onvoldoende informatie voorhanden (8,12,15,19,22,25,30)	Niet mee eens	<ul style="list-style-type: none"> De stellingen begrijpt de participant wel. Het aandachtspunt zit voor hem in het lezen. Hij geeft een voorbeeld: 'moet niet' kun je misschien lezen dat het juist wel moet.
5	Context (17,29), nuance (23), onvoldoende informatie voorhanden (1,2,3,6,17,21,22)	Mee eens	<ul style="list-style-type: none"> Het gebruik vindt hij wel makkelijk: <i>'Ik ben er snel doorheen altijd. Sommige vragen moet je nog een keer lezen, want die zijn wat langer dan wil je even goed weten wat staat er precies voordat je een antwoord geeft.'</i>
6	Locaties (10,23,25), nuance (15,17), onvoldoende informatie voorhanden (1,2,6,13,22,29)	Niet mee eens	<ul style="list-style-type: none"> De stellingen begreep de participant wel, maar er waren wel wat dingen waar ze niet een sterke mening over heeft. Voornamelijk bepaalde wegen.
7	Locaties (10), context (8), nuance (4,17), onvoldoende informatie voorhanden (19)	Niet mee eens, niet mee oneens	<ul style="list-style-type: none"> Stellingen zijn over het algemeen goed begrijpbaar, een paar waren lastig geformuleerd.
8	Locaties (10), context (30), nuance (1,4,7,14,15), onvoldoende informatie voorhanden (6,23)	Niet mee eens, niet mee oneens	<ul style="list-style-type: none"> Niet alle stellingen werden begrepen door de participant. <i>'Ik begreep de stelling wel, maar bijvoorbeeld belangenbehartiging, ik weet niet wat dat is. Ik begrijp de stelling wel maar niet de context.'</i>

Participant	Begripsprobleem (stelling)	Begrip kwesties (vragenlijst achteraf)	Toevoeging nagesprek
9	Specifieke woorden (3), locaties (10,25), nuance (4,7,9), onvoldoende informatie voorhanden (1,6,25,29)	Niet mee eens, niet mee onees	<ul style="list-style-type: none"> De participant vond de stellingen redelijk algemeen. <i>‘Wilde dieren, jacht, is dat dan omdat er overlast is? Dat is een beetje algemeen en niet de dingen waar ik me in interesseer als 22-jarige.’</i> De participant geeft aan dat de dingen die haar direct aangaan, zoals gratis OV, ziekenhuizen en sport, dat ze dat belangrijk vindt en niet ecoducten.
10	Specifieke woorden (29,30), locaties (23,25), formulering (20), nuance (22), onvoldoende informatie voorhanden (1,2,4,6,8,10,15,19,23,30)	Helemaal niet mee eens	<ul style="list-style-type: none"> De participant geeft aan het lastig te vinden, omdat ze soms niet precies weet waar het over gaat. <i>‘Sommige woorden wist ik niet helemaal zoals bijvoorbeeld belangenbehartiging. Dan weet ik ook niet echt wat ze doen en dat wordt dan ook niet uitgelegd.’</i>
11	Formulering (23), context (15,27), nuance (3,4,11,17), onvoldoende informatie voorhanden (2,6,7,15,20,21,23)	Niet mee eens	<ul style="list-style-type: none"> De participant geeft aan te vallen over de woorden ‘meer geld steken’, omdat dit erg makkelijk gezegd kan worden. Er staat dan niet bij hoeveel meer en waar er dan minder terecht komt bijvoorbeeld. Ze heeft echter minder moeite met de woorden ‘ook als dat extra geld kost’. <i>‘Taalkundig is dit hetzelfde, maar toch vind ik dit gemakkelijker.’</i>
12	Locaties (10), formulering (6), context (2,3,19), nuance (11,14), onvoldoende informatie voorhanden (3,6,11,13,25,28)	Niet mee eens	<ul style="list-style-type: none"> De participant begreep de stellingen wel, maar vroeg zich wel af en toe af wat er precies mee werd bedoeld.
13	Locaties (10), formulering (9), nuance (8,19), onvoldoende informatie voorhanden (6,14,20,26,30)	Niet mee eens	<ul style="list-style-type: none"> Participant geeft aan altijd beetje sceptisch te zijn over de vraagstelling. Het zijn gesloten vragen waar geen nuance in aangebracht kan worden. Daarom zegt niet zo heel veel voor de participant. De stellingen waren begrijpelijk, maar de participant geeft aan dat hij zich er niet echt in heeft verdiept. Als je het niet goed weet, is het moeilijk een eenduidig antwoord te geven op een gesloten vraag.

Participant	Begripsprobleem (stelling)	Begrip kwesties (vragenlijst achteraf)	Toevoeging nagesprek
14	Specifieke woorden (19), locaties (10,23,25), nuance (23), onvoldoende informatie voorhanden (8,11,13,14,19,22,23)	Niet mee eens	<ul style="list-style-type: none"> • <i>'Als iets me niet interesseert dan weet ik vaak ook niet wat het precies inhoudt. Ik vind niet dat je een keuze kan maken gebaseerd op niks, tenzij je een sterke voorkeur hebt. Bij zo'n stembulp heb ik ook geen zin om extra dingen op te zoeken, dus dan kies ik er gewoon voor om die vraag niet echt te laten meetellen.'</i>
15	Locaties (10), formulering (8), onvoldoende informatie voorhanden (1,6,19)	Niet mee eens	<ul style="list-style-type: none"> • Stellingen voelen soms als ver van zijn bed.
16	Formulering (23), nuance (10,22)	Niet mee eens, niet mee onees	<ul style="list-style-type: none"> • De stellingen begreep de participant naar eigen zeggen heel goed. In het begin had hij wel het gevoel dat er veel vragen terugkwamen over natuur.
17	Nuance (8,14,16,20,21,27), onvoldoende informatie voorhanden (10,30)	Mee eens	<ul style="list-style-type: none"> • De participant begreep naar eigen zeggen de meeste stellingen en dat er twee stellingen waren waar hij het antwoord niet op wist, omdat hij de problematiek niet kende. • <i>'Paar stellingen heb ik antwoord gegeven dat er wel wat moest gebeuren, maar of dat door de provincie moest gebeuren vind ik niet.'</i>
19	Onvoldoende informatie voorhanden (3,10,11,14,20,23)	Mee eens	<ul style="list-style-type: none"> • De participant vond de stellingen niet moeilijk en vond dat ze duidelijk waren.